

Tom Heijnen

Het eerste deel van de geschiedenis van vogelonderzoek in de Kempen, gepubliceerd in de vorige Blauwe Klauwier, bestreek de periode tot en met 1997. In dit tweede en laatste deel wordt de periode 1998 t/m 2025 besproken. Aansluitend vat ik de progressie in vogelonderzoek samen en geef ik een kleine, persoonlijke, vooruitblik naar toekomstig onderzoek.

Literatuur en bijlagen waarnaar in het eerste en tweede deel verwezen wordt, zijn opgenomen aan het einde van dit tweede deel.

Aanvullingen op de periode t/m 1997

Eiercollectie Bernardus van Dooren

De [Werkgroep Ornithologisch Erfgoed](#), onderdeel van de NOU, verzamelt en ontsluit onderzoeksresultaten (waaronder logboeken en verzamelingen) uit de periode 1920-1970. Recentelijk is een deel van de nalatenschap van Bernardus van Dooren onder handen genomen, nl. de dagboeken met gegevens over legsels. Die gegevens

werden gedigitaliseerd en [opgeslagen in het GBIF](#), de Global Biodiversity Information Facility (de Miranda et al. 2025). Het betreft gegevens over 690 verzamelde legsels en ca. 4500 legsels die niet werden verzameld.

Op de website van de Werkgroep Ornithologisch Erfgoed is ook het nodige van/over Bernardus van Dooren te vinden, zoals een nestenboek (overzicht van de gevonden nesten per soort, met datum, legselgrootte, nestplaats en locatie; Anonymus 2025), een fotografisch overzicht van de verzamelde legsels zoals die door van Dooren in cederhouten verzameldoosjes werden bewaard (van Dooren 2024) en twee collage's met foto's die van Dooren maakte in de jaren 1934 t/m 1942.

Broedvogelinventarisaties 1973-1997

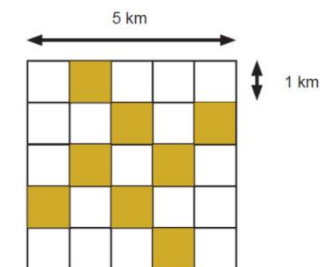
Er zijn twee aanvullingen op tabel 2 in het vorige artikel. In die tabel staan de broedvogelinventarisaties in de periode 1973-1997 waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen. De aanvullingen zijn:

- Soerendonks Goor werd ook in 1989 geïnventariseerd;
- Ringselvennen-Loozerheide werd geïnventariseerd in 1989-1992.

De periode 1998-2025

Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000

De tweede broedvogelatlas was van een heel ander kaliber dan de eerste. Sovon kon bogen op veel meer waarnemers en naast de aanwezigheid per atlasblok werd ook een meer kwantitatieve methode gebruikt. In acht kilometerhokken, het zgn. gouden grid (figuur 111), werd in twee periodes gedurende 55 min. het aantal vogels geturfd. Van een aantal zeer algemene soorten hoefde alleen de aanwezigheid te worden aangegeven. Daarnaast werd in het midden van het kilometerhok op een vast punt gedurende vijf minuten alle waargenomen vogelsoorten vastgelegd ('kruislijst').

Figuur 111. Het gouden grid (Sovon).

Hoewel er nog veel papierwerk bij kwam kijken was de gegevensverwerking door het

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) geautomatiseerd. Wil Beeren was de districtscoördinator van Oost-Brabant.

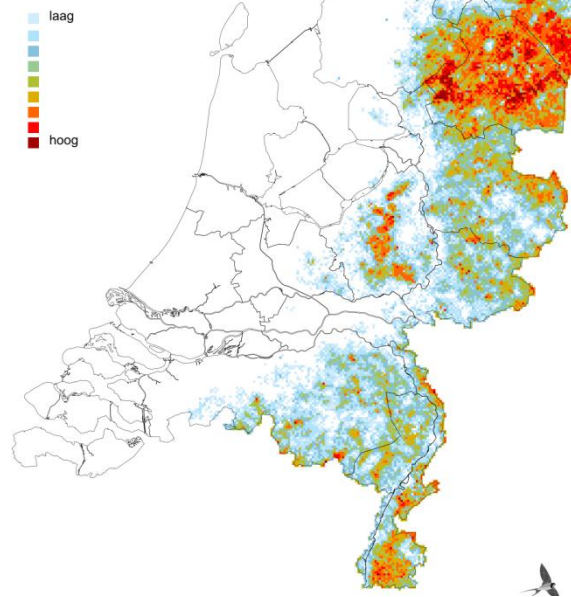

Figuur 112. Omslag van de Atlas van de Nederlandse broedvogels.

Het resultaat was een actuele en gedetailleerde atlas van de broedvogels over de periode 1998-2000 (Hustings & Vergeer 2002, figuur 112).

De kaarten met relatieve dichtheden (figuur 113) gaven veel nieuwe informatie over de verspreiding en talrijkheid van algemene broedvogelsoorten in Nederland.

Geelgors - *Emberiza citrinella*
Broedvogels
dichtheid
2013-2015

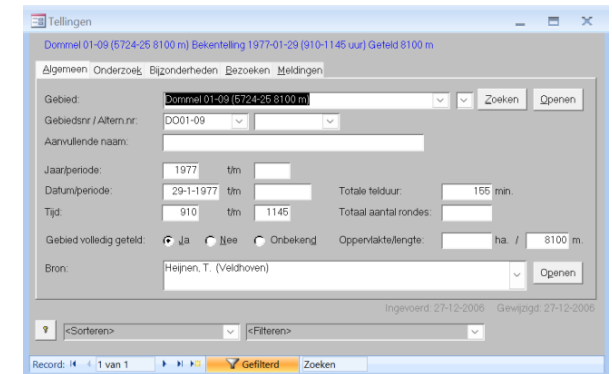

Figuur 113. Relatieve dichtheidskaart van de Geelgors in 1998-2000 (Sovon).

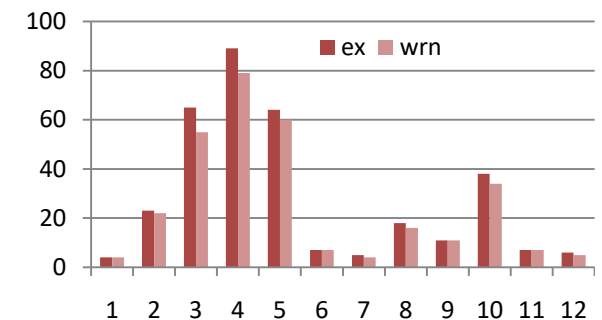
Digitalisering met Ornis 1998-2013

In 1998 begon Tom Heijnen met het ontwikkelen van Ornis, een uitgebreide applicatie voor het invoeren (figuur 114) en analyseren (figuur 115) van vogelgegevens. Het programma was niet alleen geschikt voor losse waarnemingen, maar ook voor telprojecten (bijv. bekendtellingen) met bijbehorende telrondes (bijv. januari 1977), tellingen (bijv. Dommel trajecten 1 t/m 9 tijdens die telronde) en meldingen (bijv.

waarnemingen van vogels per traject tijdens die telling).

Figuur 114. Ornis scherm voor het invoeren van een telling, in dit geval een bekendtelling van traject Dommel 01-09 op 29 januari 1977.

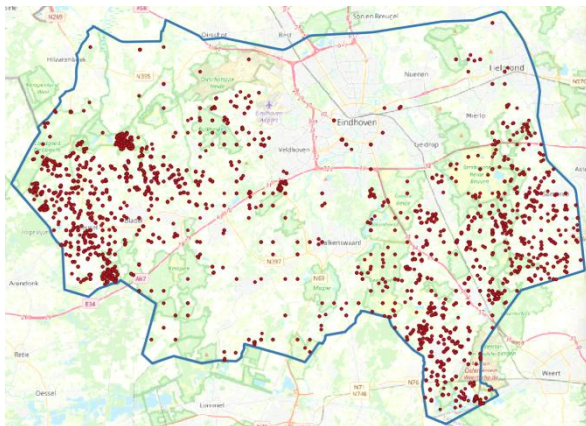
Figuur 115. Voorbeeld van uitvoer van Ornis: aantal exemplaren en waarnemingen van de Rode Wouw per maand in de periode 1960-2009.

In de Ornis database zitten bijna 3.000 tellingen (vooral broedvogel-, watervogel-, winter- en bekendtellingen) en ruim 100.000 waarnemingen, waarvan 48.000 tijdens tellingen en 52.000 'losse' waarnemingen. Het is echter een stand-alone toepassing op

de PC van Tom en in de online wereld van nu niet meer bruikbaar. Het is de bedoeling om de Ornis gegevens over te zetten naar gangbare platformen zoals waarneming.nl (Heijnen 2021b).

Nog meer ringen **vanaf 1998**

In de periode 1998 tot en met 2025 werden ruim 181.000 vogels op een groot aantal locaties geringd, vooral in het zuidwesten en zuidoosten van de Kempen (figuur 116).

Figuur 116. Ringlocaties 1998-2025 (data Vogeltrekstation).

De meeste vogels, ruim 125.000, gingen door de vingers van Wil Beeren, waarvan meer dan 116.000 op de Loozerheide. Ook Jan Wouters† nam met ruim 46.000 vogels heel wat ringwerk voor zijn rekening, waarvan bijna 17.700 in zijn tuin in Reusel. Bert van Opstal ringde ruim 3.500 vogels in

de Kempen, bijna allemaal op Landgoed Wellenseind vanaf oktober 2019. Ruim 2.500 vogels werden door Toon Bussers† van een ring voorzien, vooral bij het Beuven en het Voortje bij Mierlo, Jaap van der Spek ringde ruim 2.000 vogels, Pieter Wouters bijna 1.300 (waaronder bijna 800 Nachtzwaluwen) en Theo van de Mortel dik 400.

Figuur 117. Ringvangst van Pallas' Boscanger in Reusel, 30 oktober 2013 (Jan Wouters).

De meeste ringen werden om de poten van de volgende soorten gedaan: Zwartkop (30.199 ex geringd), Tjiftjaf (23.475), Kleine Karekiet (20.681), Pimpelmees (14.569), Koolmees (13.910) en Roodborst (10.733). Bijzondere soorten waren onder meer Buidelmees (7), Glanskop (5), Kleine Spotvogel (1), Bladkoning (118, bijna allemaal op de Loozerheide), Pallas' Boscanger (1, figuur 117), Humes Bladkoning (1), Raddes Boscanger (1), Bruine Boscanger (1), Siberische Tjiftjaf (5), Sperwergrasmus (4), Waterrietzanger (2), Orpheusspotvogel (1), Perzische Roodborst (1, figuur 118) en Dwerggors (1).

Figuur 118. Ringvangst van een onvolwassen Perzische Roodborst bij Budel-Dorplein, 30 augustus 2003 (Wil Beeren; zie ook Beeren et al. 2003).

Regulier ringwerk is primair bedoeld om bij te dragen aan landelijk onderzoek. Toch valt het op dat ringers in de Kempen zelf bijna geen analyses van de ringgegevens maakten en die aan het papier toevertrouwden. Uitzonderingen hierop waren artikeltjes door Jan† en Pieter Wouters over overwinterende Dodaarzen (J. Wouters 2003), overleving van Nachtzwaluwen (Wouters & Wouters 2013) en Bosuilen (P. Wouters 2022), en vogels op een vogelakker (J. Wouters 2023).

Zeer recent verscheen een boek over de schat aan gegevens die Wil Beeren verzamelde tijdens dertig jaar ringwerk op het terrein van Nyrcstar bij Budel-Dorplein (Beeren & van Asseldonk 2025; figuur 119). Het boek beschrijft de geschiedenis van Wil's ringwerk. Daarna volgt een overzicht van bijna 106.000 vogels die in het najaar

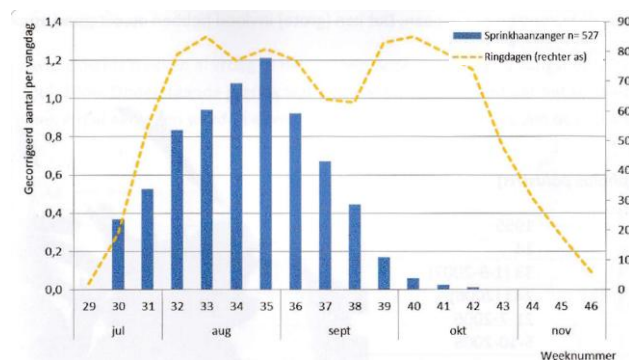

Figuur 119. Wil Beeren (midden) en Ernest van Asseldonk (links) overhandigen het boek aan Henk Leendertse (rechts), general manager van Nyrstar, 19 december 2025 (Pieter Wouters).

in de periode 1996-2024 op 1.025 dagen werden geringd. Van de 99 soorten waren Zwartkop (bijna een kwart van alle geringde vogels), Tjiftjaf en Kleine Karekiet het talrijkst.

Veel vogelsoorten zijn in het najaar bij 'normaal' veldwerk extreem lastig op te

sporen. Ringonderzoek is dan de enige manier om gegevens te vergaren over het doortrekverloop en een indruk te krijgen van de talrijkheid (figuur 120).

Figuur 120. Aantal gevangen Sprinkhaanzangers op het vogelringstation bij Budel-Dorplein, gecorrigeerd voor het aantal vangdagen (Beeren & van Asseldonk 2025).

Meer broedvogelinventarisaties vanaf 1998

Het aantal gebieden dat op broedvogels werd geïnventariseerd nam fors toe. Dat kwam niet alleen door een stijgend aantal vogelaars, maar ook door een toenemende behoefte van terreinbeherende instanties aan goede gegevens.

Van een flink deel van de inventarisaties werd een inventarisatieverslag gemaakt (tabel 4 en bijlage 1), maar ook zijn er de nodige BMP-plots en SNL-inventarisaties zonder verslaglegging. Deze staan *niet* in de tabel.

Tabel 4. Broedvogelinventarisaties vanaf 1998 waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen.

Jaar/jaren	Gebied
1998-1999	Pastoorstweijer en Visvijvers Bergeijk
1998-1999	Nuenens Broek
1998-2000	Heerendonk (N Nederwetten)
1998-2002	Beuven en Starven
1998-2014	Malpiebeemden-Zuid
1998-2025	Strabrechtse Heide
1998, 2000	Hapertse Heide
1998, 2004-2012	De Horsten & De Putten (Z Borkel)
1999	Maaijerheide (bos, Z Bergeijk)
1999, 2002, 2005, 2008, 2012	Visvijvers Valkenswaard Oost
1999, 2006, 2013, 2023	Vliegbasis Welschap
2000	Wolfhoeksche Heide & De Stevert (Knegsel-Steensel)
2000, 2019, 2025	Rundal tussen Eersel en Veldhoven
2000, 2009	Groote Bleek (NW Maarheeze)
2000, 2009, 2019, 2025	Leenderbos, Patersgronden, Groote Heide, Kranenveld, Soerendonks Goor & Putberg
2001, 2014, 2020, 2024	Landschotse Heide
2001	Goorloop (Boswachterij De Kempen)
2001, 2006	Buikheide (ten N van Meerenweg)
2001, 2013	Boswachterij De Pan (Maarheeze)
2002, 2003	Wilhelminakanaal Reuseldal
2002, 2003	Golfbaan Welschap
2002, 2005, 2009	Gennep (Eindhoven)
2002, 2007, 2012, 2021	Plateaux & Lage Heide
2002, 2010	De Ploeg (Bergeijk)
2002, 2004-2008, 2012,	Dommeldal bij Veldhoven

Jaar/jaren	Gebied
2016, 2020, 2024, 2025	
2003	Het Stuk (bij Haghorst)
2003	Oostelbeerse & Oirschotse Heide
2003	Vlasroot (Veldhoven)
2003-2024	Beuven en Starven e.o.
2003, 2005, 2017, 2020, 2023	Visvijvers Valkenswaard West
2003, 2009	Dommeldal bij Hanevoet
2003, 2010, 2023	Goorloop in De Pielis (ZW Luyksgestel)
2003, 2012	Gijzenrooi (Eindhoven-Geldrop)
2004	Het Schut (bij Bergeijk)
2004	De Burgh (Eindhoven)
2004	Dommel- en Keersopdal bij Riethoven
2004	Viskwekerij Driebruggen (O V'waard)
2004	Malpievennen
2005	Cartierheide & Hapertse Heide
2005	Landelijk gebied Veldhoven-Riethoven
2005, 2013	Pastoorseweijer (Bergeijk)
2005, 2017, 2023	Reuselse Moeren
2006, 2017, 2023	Boswachterij De Kempen incl. Cartierheide & Hapertse Heide
2006, 2017	Boswachterij Eersel
2006	Zandoerlese bossen (W Veldhoven)
2006-2014	Groote Heide (W Soerendonk)
2006/2008	Lange Bleek (NO Sterksel)
2006, 2011	Visvijvers Bergeijk en populierenlaan
2006, 2017, 2024	Lage Heide (ZO Dommelen)
2007	Grootgoor (Veldhoven-Eersel)
2007	Bosgebied De Maaij (ZO Bergeijk)
2008	Dommeldal bij Waalre
2008	Braakhuizensche Heide (ZW Geldrop)
2008, 2018, 2023	Valkenhorst en Spinsterberg (NW Leende)
2009, 2016-2025	Diessens Broek

Jaar/jaren	Gebied
2009	Wellenseind (N Lage Mierde)
2009	Vessemse Vennen
2009	Bosgebied Vensedijk (Eindhoven)
2009	Mirandolles Heike (Eersel-De Hees)
2009	Malpieheide, Malpiebergsche Heide en Malpiebeemden-Zuid
2009	De Reisheuvels (onderdeel Plateaux)
2009, 2013, 2022	Stevensbergen (ZW Luyksgestel)
2009, 2019	Neterselse Heide
2010	Westerhoven zuid en zuidoost
2010	Eckartse Bos-Zuid (Eindhoven)
2010, 2016, 2021, 2025	Reuseldal Langvoort (O Hooge Mierde)
2011	Eckartse Bos-Noord (Eindhoven)
2012	Zoekgebied Westparallel N69 (Veldhoven-Valkenswaard)
2013	Pastoorseweijer (ZO Bergeijk)
2013	Leenderheide-Noord (ZO Eindhoven)
2013	Stratumse Heide (ZO Eindhoven)
2013	Sang, Goorkens en Otterdijk (O Mierlo)
2014, 2020	De Baest (W Oirschot)
2014	Rietmussen en Collse Zegge (N Geldrop)
2014	Helofytenfilter Bergeijk
2014	RWZI Aarle-Rixtel
2015, 2025	Elshouters (N Dommelen)
2015	Polvokamp (NW Dommelen)
2015	Hugterheide (O Maarheeze)
2015, 2018, 2021, 2024	Visvijvers Valkenswaard Oost
2015, 2020, 2025	Venco Campus (NO Duizel)
2016	Genderdal bij Steensel
2016	Gennep (Eindhoven)
2016, 2025	De Hogt (Veldhoven-Waalre)
2016, 2018, 2020	De Bundertjes (Helmond)
2016-2022	Heuvelse Putten (Waalre)
2016, 2023	Herbertusbossen (Kasteelbos Heeze)

Jaar/jaren	Gebied
2017	Bosgebied De Maaij (zuidelijk deel)
2018, 2020	Kleine Beerzedal Vessem-Oostelbeers
2018	Dommeldal Rietmussen (Eindhoven)
2018	Soeterbeek (NO Soeterbeek)
2018, 2021	Gijzenrooi & Stratumse Heide (Eindhoven-Geldrop)
2019, 2025	Beleven, Zwartven (W Reusel)
2019	Groote Beerzedal Hapert-Westelbeers
2019, 2025	Keersopdal bij Westerhoven
2019	Leenderbos, Groote Heide, Kranenveld, Soerendonks Goor & Putberg
2019	Leenderheide-Zuid (NW Leende)
2019-2024	Gijzenrooi tussen Riel en Zegge (Eindhoven-Geldrop)
2019-2022, 2024-2025	Keersopperbeemden (W Dommelen)
2020	Groote Beerzedal Hapert-Netersel
2021	De Oase (Driebruggen, ZO Valkenswaard)
2021	Ganzenbroek, Pastoorseweijer, Liskes (ZO Bergeijk)
2022	Weijerkens (W van Luyksgestel)
2022	Mirandolles Heike (Eersel-Steensel)
2022	Kleine Beerzedal Hoogeloon-Vessem
2022	Dommeldal Boktse Beemden & Vaartbroek (NO Eindhoven)
2022, 2023	Landgoed Philips (NW Eindhoven)
2022, 2023	Achtereinds Laag (ZO Aalst)
2022-2025	Strabrechts Broek (O Heeze)
2023	Kasteelpark Geldrop
2023	Looserplas & Looserheide
2024	Klotputten (ZW Eindhoven)
2025	Raamsloop bij Reusel
2025	Dommelkwartier (Dommelen-Valkenswaard)
2025	Eckartse Bos & De Bogten (Eindhoven)
2025	Gulbergsvan (Geldrop-Nuenen)
2025	Dommeldal Belgische grens- Valkenswaard, Schopschoorsche/Malpiebergsche Heide

Website Vogels in de Kempen 2000-2013

In 2000 startte Tom Heijnen met de website Vogels in de Kempen (figuur 121), waarvan het beheer in 2004 werd overgenomen door Robert Kastelijn.

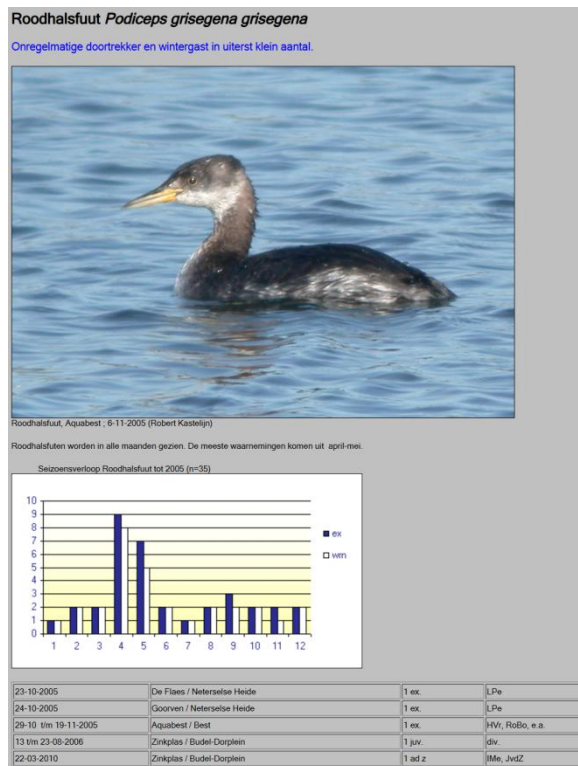
Figuur 121. Homepage van de voormalige website Vogels in de Kempen.

Op de website werden interessante waarnemingen vermeld en het was de bedoeling om dat zo actueel mogelijk te houden. Vogelaars mailden hun waarnemingen en de

Figuur 122. Voorbeeld van een waarnemingenpagina op de voormalige website Vogels in de Kempen.

beheerder maakte daar een overzicht van (figuur 122). Dat was iedere dag een behoorlijke inspanning. Op de website werden ook foto's geplaatst, waren overzichten met trektellingen te vinden en er was een 'Identificatiehoek' met artikeltjes over de herkenning van soorten.

Figuur 123. Voorbeeld van een soortpagina in de Avifauna Online op de voormalige website Vogels in de Kempen.

In 2001 werd door Tom het onderdeel Avifauna Online toegevoegd. Het idee erachter was om een digitale Avifauna van

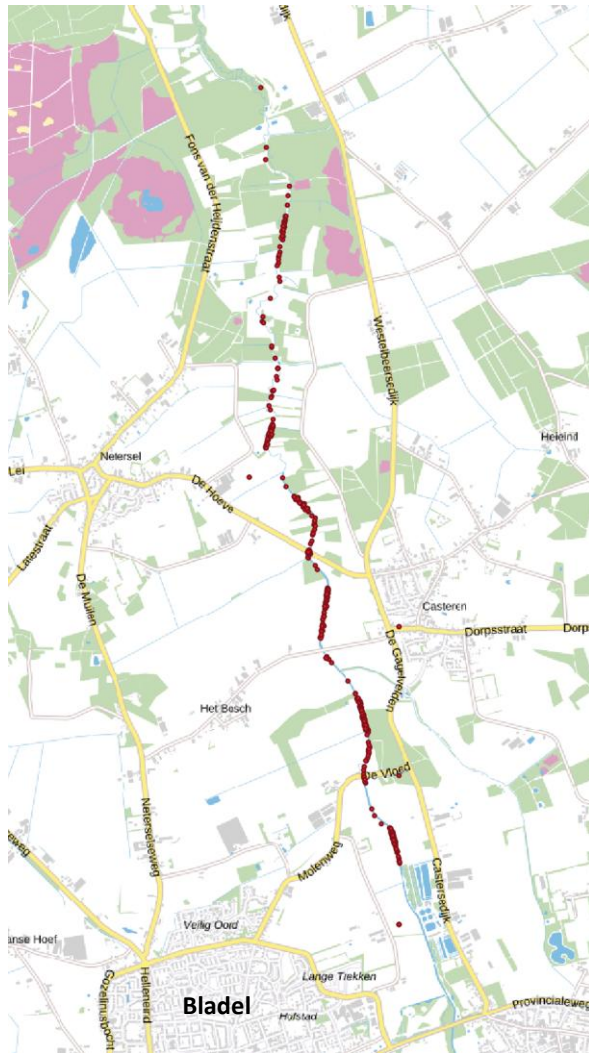
de Kempen met soortbeschrijvingen te maken die makkelijk te raadplegen én actueel was, gevoed door waarnemingen en grafieken uit Ornis (figuur 123).

Op de langere termijn bleek het bijhouden van waarnemingen op de website niet houdbaar. Het aantal waarnemingen nam enorm toe en door de centralistische werkwijze (alles kwam samen bij één beheerder) was het verwerken van al die gegevens een té grote klus. Met waarneming.nl was bovendien sinds 2004 een prima online platform beschikbaar. Besloten werd om per 1 januari 2014 met de website Vogels in de Kempen te stoppen. De website bestaat niet meer maar de website-gegevens zijn beschikbaar op Natuurtijdschriften.nl.

Dodaarzen op de Grote Beerze 2001-02

Op de Grote Beerze ten noorden van Hapert overwinterden meerdere Dodaarzen. Jan Wouters† ving hier in de periode 1979-2010 537 Dodaarzen (figuur 124). Over 22 in december 2002 gevangen vogels schreef hij dat hij er 9 eerder had geringd: één uit dezelfde winter, vier van de winter ervoor, twee van twee winters geleden, één van drie winters geleden en twee van vier winters geleden. De vogels bleken dus één en behoorlijke leeftijd te kunnen bereiken én

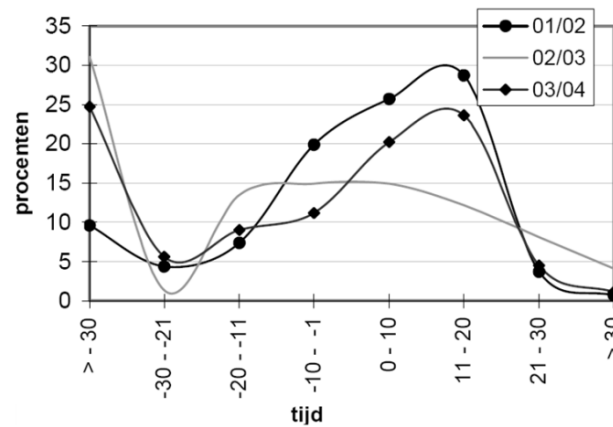
behoorlijk plaatstrouw te zijn (Wouters 2003).

Figuur 124. Locaties (rode stipen) van 537 door Jan Wouters geringde Dodaarzen in de periode 1979 t/m 2010 (data Vogeltrekstation).

Slapende Blauwe Kiekendieven ²⁰⁰¹⁻²⁰⁰⁴

In de winters 2001/02 tot en met 2003/04, van november tot en met april, werden door leden van VWG De Kempen slapende Blauwe Kieken geteld. Het ging om drie slaappaatsen: Reuselse Moeren, Landschotse Heide en Cartierheide (Wouters 2021c, 2003, 2004, 2005a). Er waren grote verschillen tussen de slaappaatsen wat betreft seizoenspatroon, aantal slapers, aandeel volwassen mannen en aankomst op de slaappaats (figuur 125).

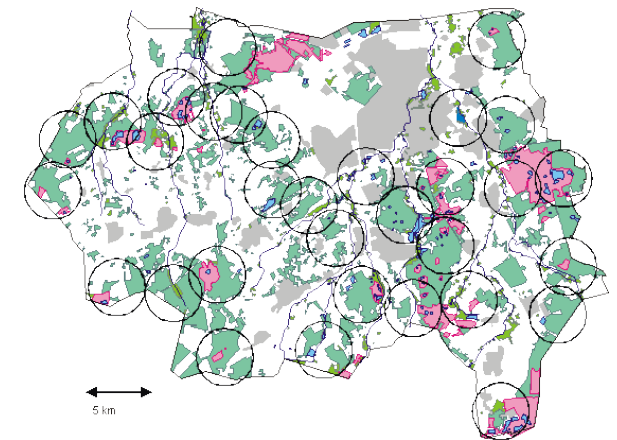

Figuur 125. Schematische weergave van de invaltijden van ringstaarten Blauwe Kiekendieven in de winters 2001/02 tot en met 2003/04 (Wouters 2005a).

De slaappaatsstellingen werden na 2003/04 voortgezet. De coördinatie was eerst in handen van Frans Huijbers† en werd na zijn overlijden overgenomen door Hans van Nunen.

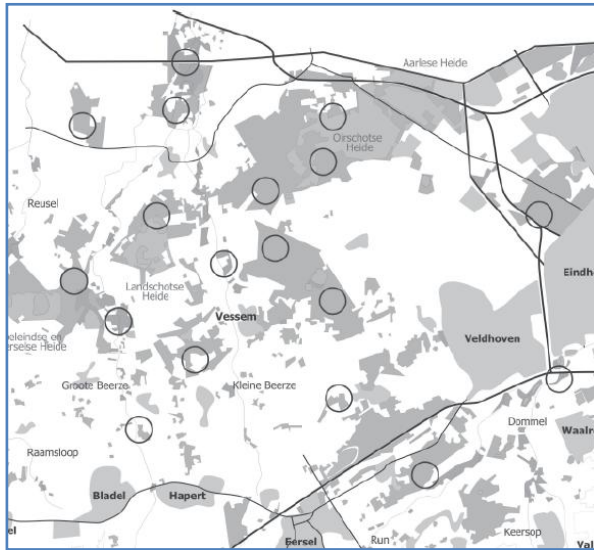
Hoeveel Wespendifterterritoria? ²⁰⁰¹⁻⁰⁹

In 2001 werd er voor het eerst een globaal onderzoek (verkenning) gedaan naar het voorkomen van Wespendifter in de Kempen. Dat leverde 27-30 territoria op en op basis hiervan werd het werkelijke aantal in de Kempen geschat op 40-60 territoria (van Kessel & Wouters 2001). In 2002 werd dit onderzoek herhaald (van Kessel & Wouters 2003) wat resulteerde in 33 territoria (figuur 126), waaronder 5 nesten.

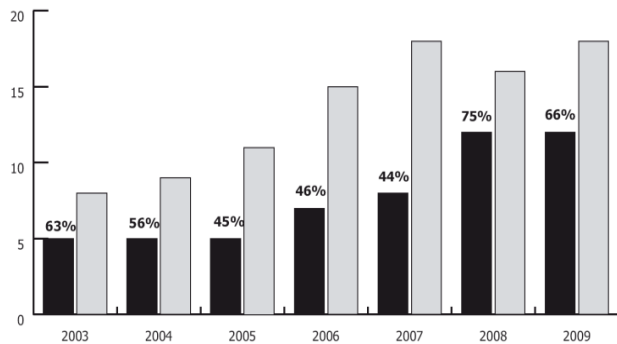
Figuur 126. Wespendifterterritoria in de Kempen in 2002 (van Kessel & Wouters 2003).

In de periode 2003 t/m 2009 werden Wespendifter onderzocht in een vierkant van 224 km², gelegen tussen Diessen, Bladel, Dommelen en Best (van Kessel & Wouters 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010; figuur 127).

Figuur 127. Wespendifterterritoria in het 'onderzoeksvierkant' in 2009 (van Kessel & Wouters 2010).

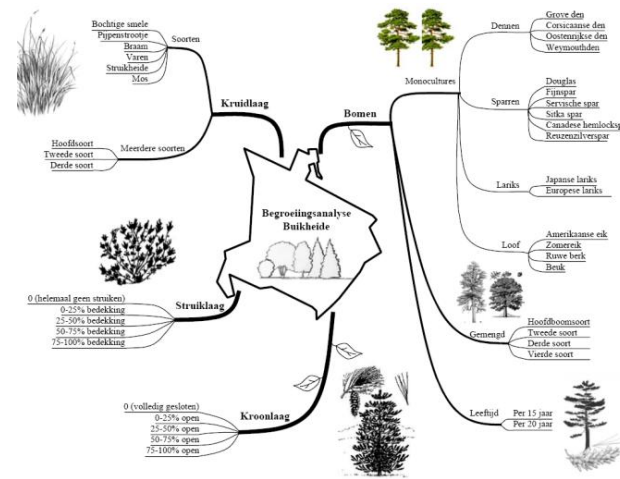
Het aantal territoria steeg in de loop van de jaren (figuur 128), maar dat kon liggen aan een toenemende ervaring in het opsporen van Wespendifteren.

Figuur 128. Aantal Wespendifterterritoria in het 'onderzoeksvierkant' in de periode 2003-09, met in zwart het % nestvondsten (van Kessel & Wouters 2010).

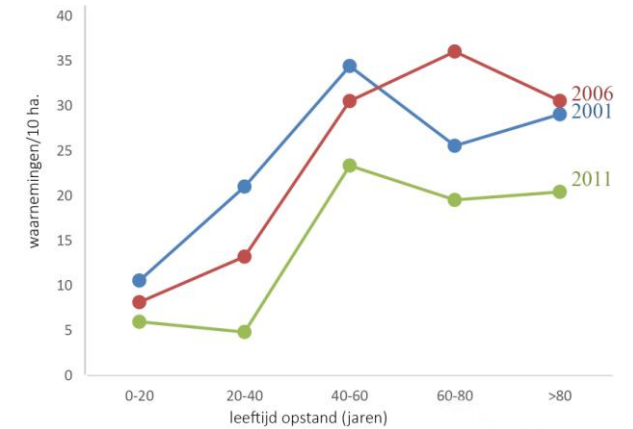
Relatie broedvogels en vegetatie 2001-11

De eerste en tot nu enige gedetailleerde studie in de Kempen naar de relatie tussen broedvogels en begroeiing is gedaan door Jan Kolsters en andere leden van VWG De Kempen. In 2001, 2006 en 2011 werd het 350 ha. grote bosgebied Buikheide op zowel broedvogels als boskenmerken in kaart gebracht (figuur 129).

Figuur 129. Begroeiingsanalyse van de Buikheide (Kolsters & de Veer 2007).

Een uitgebreide analyse werd uitgevoerd van de relatie tussen de ligging van territoriumwaarnemingen en boskarakteristieken, zoals boomsoort en leeftijd van de bomen, samenstelling van de kruidlaag, bedekking van de struiklaag en openheid van de kroonlaag (Kolsters & Deeben 2002, Kolsters & de Veer 2007, Kolsters 2015b, figuur 130).

Figuur 130. Relatie tussen het aantal Winterkoningen (territoriumwaarnemingen/10 ha.) en de leeftijd van de bosopstand in 2001, 2006 en 2011 (Kolsters 2015).

Voedselonderzoek Blauwe Kiekendief 2001-2020

Op de slaapplaatsen Cartierheide, Reuselse Moeren en Landschotse Heide werden in de winters van 2001/02 tot en met 2003/04 en in 2019/20 braakballen (figuur 131) van

Figuur 131. Braakbal van een Blauwe Kiekendief op de Cartierheide, voorjaar 2002, met borstveer van Patrijs (Wouters 2021c).

Blauwe Kiekendieven geraapt en uitgeplozen (Wouters 2003, 2021c). Het ging in totaal om 2.083 prooien in 1.440 braakballen, waarvan het merendeel afkomstig was van de Cartierheide. De prooisamenstelling varieerde per winter en seizoen (voorjaar, najaar). Vogels, woelmuizen en spitsmuizen vormden wat aantal prooidieren betreft het stapelvoedsel.

Gierzwaluwenreeks in Bergeijk vanaf 2001

De VWG IVN Bergeijk-Eersel telde vanaf 2001 de Gierzwaluwennesten in de Hofkerk van Bergeijk. De telreeks laat een gestage afname zien, van 31 nesten in 2001 (met een piekje van 35 in 2005) naar 9 nesten in 2023 (van Nunen 2023).

CES ringwerk op de Visvijvers Valkenswaard 2002-2004

Wil Beeren en Jan Wouters† ringden in het kader van CES in de periode april 2002 t/m augustus 2004 in totaal 1674 vogels in een netopstelling met 9 netten op de Visvijvers Valkenswaard. De talrijkste soorten waren Kleine Karekiet (482 geringd), Tjiftjaf (219), Zwartkop (210), Winterkoning (133) en Pimpelmees (118).

CES staat voor Constant Effort Sites, is ontwikkeld in Engeland door de British Trust for Ornithology en wordt in Nederland sinds

1995 georganiseerd door het Vogeltrekstation en Sovon. Op CES-locaties worden vogels in vaste mistnetopstellingen op twaalf ochtenden in het broedseizoen gevangen en geringd. Het doel is om broedsucces en overleving te kunnen bepalen.

Nieuwe website: trektellen.nl vanaf 2003

In 2003 werd de landelijke website trektellen.nl gestart. Hiermee kunnen vogeltrektellingen heel makkelijk worden vastgelegd (tegenwoordig ook in het veld met de trektellen app), en kan iedereen de resultaten van alle trektellingen online bekijken.

Figuur 132. Trektellen op de Grootte Heide, met v.l.n.r. Wim Deeben, Toos Deeben en Cor van Pelt, 31 oktober 2015 (TH).

Dit zorgde in Nederland voor een enorme *boost* in trektelposten en tellingen (o.a. van

Dijk z.j.). Die *boost* trad ook in de Kempen op (tabel 5), al zijn de laatste jaren alleen de telposten op de Loozerheide (vaste teller Ruud Bouwman), de Strabrechtse Heide (meerdere vaste tellers) en de Grootte Heide-Patersgronden (vaste tellers Wim en Toos Deeben, figuur 132) regelmatig bemenst.

Tabel 5. Trektelposten in de Kempen, op alfabetische volgorde.

Telpost	Periode geteld
Achtereinds Laag	incidenteel voorjaar 2023-24 en najaar 2024
Buikheide-West	Eurobirdwatch okt 1996, regelmatig voorjaar en najaar 2004
Cartierheide	regelmatig najaar 1990-91 en 2001-2002 en voorjaar 2002, incidenteel najaar 2000 en 2005
Dommelbeemden Veldhoven	Eurobirdwatch okt 2011-2024
De Velden, Eersel	regelmatig najaar 2002, incidenteel voorjaar 2003
E3-strand	regelmatig najaar 2004 en voorjaar 2005
Flaestoren	incidenteel najaar vanaf 2016
Gijzenrooi	regelmatig najaar 2012 en 2013, sindsdien incidenteel
Hofke Eindhoven	incidenteel najaar 1991
Kroonvensche Heide	regelmatig najaar 2002
Landschotse Heide	regelmatig najaar 2001-2006, voorjaar 2002-2007 en najaar 2012; sindsdien incidenteel
Langakkers bij Leenderstrijp	Eurobirdwatch okt 2014-2024
Loozerheide	regelmatig najaar 2004-

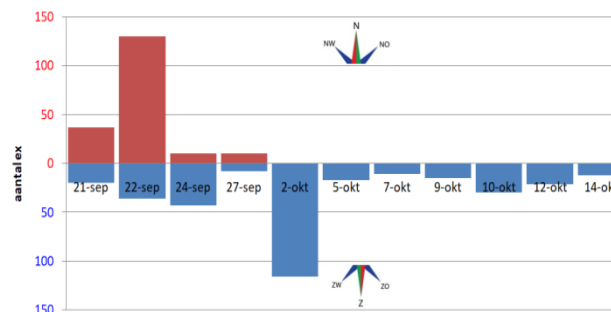
Telpost	Periode geteld
	2024 en voorjaar 2006-2024
Molenbroek, Vessem	incidenteel voorjaar 2004 en najaar 2004-2005
Patersgronden/Groote Heide	incidenteel voorjaar 2003-2004, regelmatig voorjaar 2005 en najaar 2005-2024
Putberg Soerendonk	regelmatig najaar 1978 en najaar 1994, incidenteel najaar 1995, regelmatig najaar 2001
Soerendonks Goor	incidenteel najaar 2002, Eurobirdwatch okt 2015, 2016 en 2024
Strabrechtse Heide, Berkenheuvel	regelmatig najaar 1991, 1994-99, 2001-2002
Strabrechtse Heide, Beuven-west	regelmatig voorjaar en najaar 1988 t/m 2024
Toterfout Veldhoven	incidenteel voorjaar 2000, regelmatig najaar 2000-2002
Vaarle, Nuenen	regelmatig najaar 2005

Bronnen: trektellen.nl, voormalige website *Vogels in de Kempen*, Ornis, Busink 1995a, 1996, 1997a, 1997b, Deeben 2001, Deeben & van Kessel 2002, 2003, 2010, Heijnen 1991c, van Kessel 2012, 2013a, Veenhuizen 1992, Vink 1998, 1999, 2000.

Op 7 oktober 2006 werd op een lijn door de Kempen, van west naar oost, op zeven telposten de vogeltrek geteld (Wouters 2007a). Omdat het een eenmalige gebeurtenis was kon met de telresultaten weinig worden gedaan, maar het is een interessante opzet om in de toekomst eens uitgebreider op te pakken.

Het opheffen van de LWVT in 1993 had overigens wel een groot nadelig effect: de zo zorgvuldig opgebouwde standaardisatie ging verloren. Trektellers bedachten hun eigen manier van tellen (waar, wanneer, hoe vaak en hoe), zonder enige coördinatie en standaardisatie tussen (en wellicht ook binnen?) de telposten. En hoewel de trektellingen nog steeds veel inzicht kunnen geven in de patronen van doortrek in ruimte en tijd, is het gebrek aan standaardisatie een grote beperking van de gebruiksmogelijkheden (van Turnhout et al. 2009).

Met de grote berg aan trektelgegevens is in de Kempen heel weinig gedaan. Uitzonderingen zijn artikelen over massale Gaaientrek over de Patersgronden in het najaar van 2019 (Deeben 2021, figuur 133) en over de afnemende doortrek van Roeken (Heijnen 2022g).

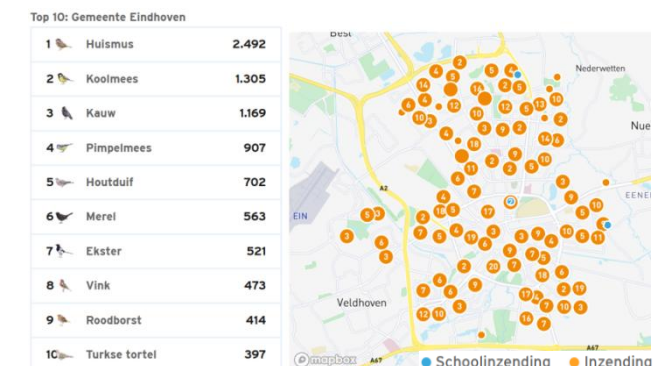

Figuur 133. Vliegrichting van Gaaien op de telpost Patersgronden in het najaar van 2019 op dagen met tenminste 20 overtrekkende vogels. Rood = noord, blauw = zuid (Deeben 2021).

Nationale tuinvogeltellingen vanaf 2003

In 2003 vond in Nederland de eerste tuinvogeltelling plaats. Tot met 2006 was dat in december en vanaf 2007 in januari om aan te sluiten op Britse en Duitse tellingen. In Nederland worden de tellingen georganiseerd door Vogelbescherming en Sovon (Vogelbescherming 2018).

In januari 2025 telden 10.572 deelnemers in totaal meer dan 1,4 miljoen vogels, waaronder dik 253.000 Huismussen en bijna 180.000 Koolmezen (bron: [website Vogelbescherming](http://website.vogelbescherming.nl), figuur 134).

Figuur 134. Resultaten Tuinvogeltelling in januari 2025 in de gemeente Eindhoven ([Vogelbescherming](http://website.vogelbescherming.nl)).

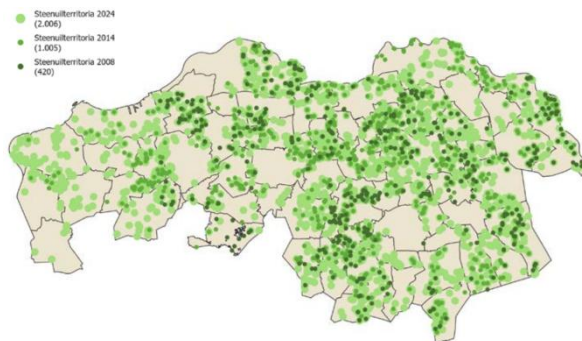
Netwerk Uilenbescherming Brabant vanaf 2003

In 2003 gingen de Kerkuilenwerkgroep Brabant, de Brabantse Steenuilenbeschermers en het Brabants Landschap samenwerken in het Netwerk Uilenbescherming Brabant, met als doel om de

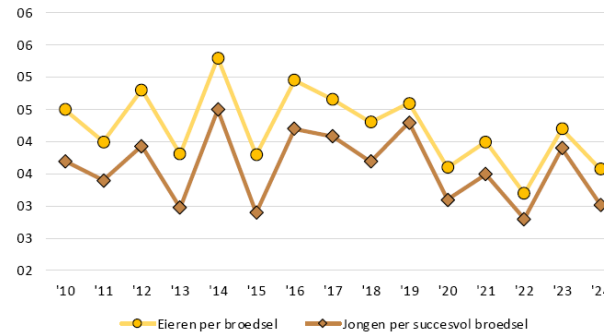
Steenuil en Kerkuil in de provincie te behouden en te promoten (Bijleveld 2004).

Het netwerk hangt wat structuur betreft aan het Brabants Landschap, in eerste instantie onder de coördinator soortbescherming en later het Coördinatiepunt Landschapsbeheer. Talloze werkgroepen en vrijwilligers zijn aan het Netwerk Uilenbescherming Brabant aangehaakt. Het Coördinatiepunt Landschapsbeheer ondersteunt de werkgroepen en vrijwilligers met materiaal, voorlichting en cursussen, het onderhouden van het invoerportaal voor alle data en praktische hulp in het veld (van den Biggelaar et al. 2025a).

Over de Steenuil en Kerkuil werd zeer veel informatie verzameld, zowel over de verspreiding (figuur 135) als de broedbiologie (figuur 136).

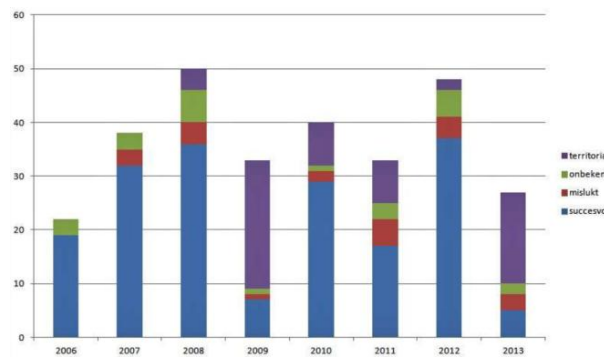

Figuur 135. Geregistreerde Steenuilterritoria in Noord-Brabant in 2008, 2014 en 2024 (van den Biggelaar et al. 2025a).

Figuur 136. Gemiddeld aantal eieren per broedsel en jongen per succesvol broedsel van Kerkuilen in Noord-Brabant, 2010-2024 (van den Biggelaar et al. 2025a).

In de Kempen heeft met name Mark Sloendregt regelmatig over verspreiding en broedsucces van Kerkuilen en Steenuilen geschreven (o.a. de Veer & Sloendregt 2007, Sloendregt 2008, 2010, 2011, 2013a, 2013b, figuur 137).

Figuur 137. Aantalsverloop en nestsucces van Kerkuilen in de Kempen (Sloendregt 2013b).

Wederom Patrijzen per kilometerhok ²⁰⁰⁴

Voor de vierde keer werd in een aantal kilometerhokken het aantal Patrijsterritoria geteld (Bakermans 2006). Dat leverde 60 territoria in 32 kilometerhokken op. Helaas waren er maar 4 kilometerhokken die in zowel 1986, 1992, 1998 en 2004 geteld werden, met in totaal resp. 11, 13, 20 en 7 territoria. De gemiddelde dichtheid in *alle* onderzochte kilometerhokken bedroeg in die vier jaren resp. 4.2, 3.9, 4.4 en 2.7 territoria per 100 ha geïnventariseerd gebied.

Waarneming.nl ^{vanaf 2004}

In 2004 werd de website waarneming.nl gelanceerd (figuur 138) voor het vastleggen en raadplegen van waarnemingen van een groot aantal organismen. Het werd een groot succes met in Nederland inmiddels bijna 150 miljoen waarnemingen van ruim 36.000 soorten.

Figuur 138. Het logo van ...

Veel vogelaars zetten hun waarnemingen op deze site waardoor er steeds een actueel overzicht is van wat waar en wanneer gezien is. Het is de ideale 'plek' voor losse waarnemingen. Voor de Kempen is een aparte 'subset' binnen waarneming.nl

beschikbaar waarmee snel de Kempische waarnemingen (van vogels maar ook andere organismen) te raadplegen zijn. Medio 2025 bevatte deze subset meer dan 1,1 miljoen waarnemingen van vogels.

Twee beken- en plassentellingen ²⁰⁰⁴⁻⁰⁵

In november 2004 en januari 2005 werden door VWG De Kempen twee gecombineerde tellingen van de beken en plassen georganiseerd. Bijna alle beken en een groot deel van de plassen in de Kempen werden geteld. De resultaten van deze tellingen zijn alleen als spreadsheet beschikbaar (figuur 139).

Overzicht Bekentelling	Reusel		Groote Beereze				Kleine Beereze				Rur				Keersop				Bleekd				Dommel				Kleine Dommel				T
	1-12	15-18	11-18	17-27	28-31	1-9	10-16	17-21	17-21	1-7	8-14	15-19	20-22	23-25	26-30	1-3	4-9	10-14	15-19	20-22	23-25	26-30	1-3	4-9	10-14	15-19	20-22	23-25			
Blaasreiger	2	4	3	4	4	4	1	1	2	4	2	4	4	1	1	2	6	6	2	6	10	6	10	2	2	2	2	2	2		
Canadaanse gans																															
Doodaars	4	5	1	18	20	1																									
Foet																															
Graswe gans																															
Grote gele kwikstaart	1	1																													
Lisroep	3	3	2			1	2	1	5																						
Krobbelzwam																															
Kolleend																															
Meentoeft	5	29	66																												
Nijgans						2				5																					
Reigans																															
Scoepend	2	5																													
Sooptgans																															
Tafelend	15	66	47	37	5	10				3	12	1																			
Waterzapper																															
Waterhoop																															
Wilde eend	72	22	1	6						13	21	15	1	6																	
Winterling	50		171																												
Witruis																															

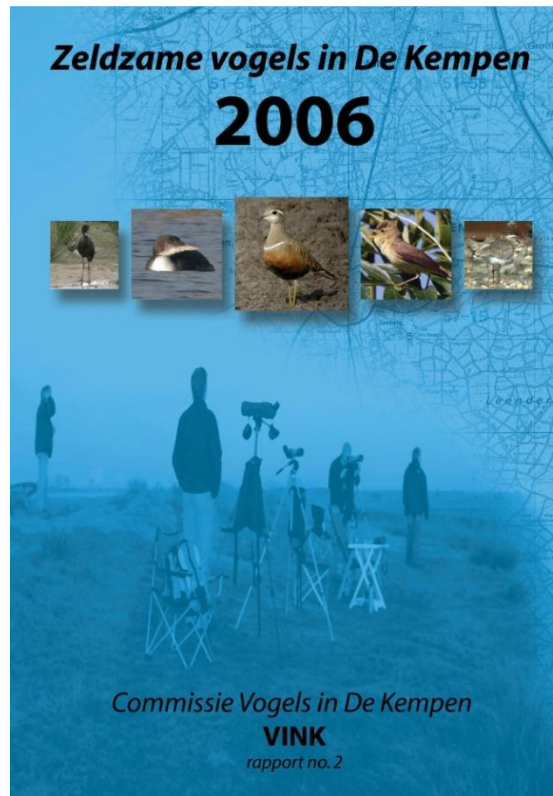
Figuur 139. Deel van spreadsheet met resultaten van de bekentelling in november 2024.

Commissie Vink ²⁰⁰⁴⁻⁰⁹

In 2004 werd door Frank Neijts, Rob Bouwman† en Henk Hendriks de commissie Vogels in de Kempen (VINK) opgericht. Deze stelde zich ten doel om waarnemingen van zeldzame vogels op het grondgebied van De Kempen te beoordelen. Gevallen van

soorten die ter beoordeling zijn van de CDNA werden wel behandeld maar niet beoordeeld; waarnemers werd aangeraden deze gevallen bij die commissie in te dienen (Neijts 2006).

De commissie VINK produceerde over de jaren 2005 t/m 2007 overzichten met waarnemingen van zeldzame vogels, met vermelding van al dan niet aanvaard (Neijts 2006, 2007, 2009, figuur 140).

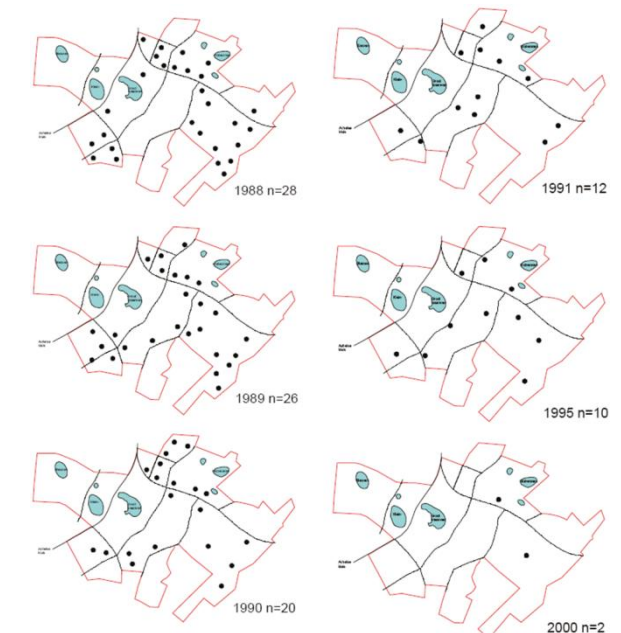
Figuur 140. Het tweede jaaroverzicht van de commissie VINK.

Bosuilen in Reusel gevolgd ^{vanaf 2004}

Vanaf 2004 volgt Pieter Wouters het wel en wee van nestkastbroedende Bosuilen in de gemeente Reusel (Wouters 2005b, 2006a). Met terugwerkende kracht is dit als een RAS-project opgenomen (Wouters 2022a).

Jaar van de Tapuit ²⁰⁰⁵

In 2005, het Sovon 'Jaar van de Tapuit', werd de Groote Heide, voormalig bolwerk van de Tapuit in de Kempen, op territoria onderzocht. Het resultaat was nul.

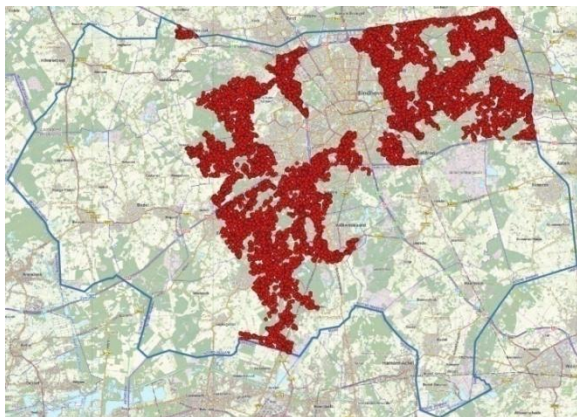
Figuur 141. Territoria van de Tapuit op de Groote Heide in zes jaren (Wouters & Vergeer 2010).

Inventarisaties in het gebied in voorgaande jaren lieten een flinke populatie zien die

volledig in elkaar klapte (Wouters 2006, Wouters & Vergeer 2010; figuur 141).

Derde provinciale avifaunakartering ²⁰⁰⁵⁻⁰⁷

De derde avifaunakartering door de Provincie Noord-Brabant startte in 2005 maar werd na 2007 gestopt en niet meer afgerond. Dat is duidelijk op de kaart te zien (figuur 142). Ook nu, zie de eerste kartering, zijn de gegevens alleen digitaal beschikbaar.

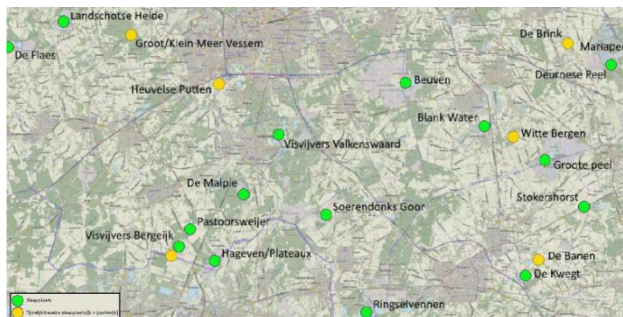

Figuur 142. Territoria in de Kempen van gekarteerde soorten bij de derde provinciale avifaunakartering 2005-07 (data [Georegister Provincie Noord-Brabant](#)).

Slapende Grote Zilverreigers ^{vanaf 2005}

Roel van den Heuvel en Robert Kastelijin voerden meer dan 1000 slaapplaatsstellingen van Grote Zilverreigers uit, voornamelijk in de winterperiode oktober-maart van de winters 2005/06 tot en met 2018/19. Aangevuld met de Sovon slaapplaats-

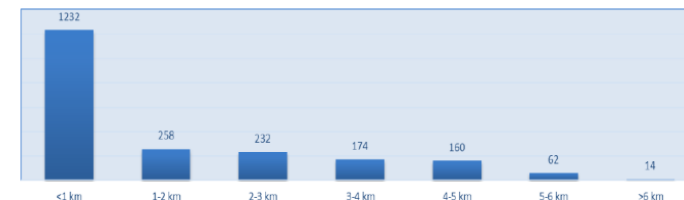
tellingen gaven ze een gedetailleerd beeld van de frequentie van gebruik en het aantalsverloop op alle bekende slaapplaatsen in de Kempen en Peel (Kastelijin 2006, van den Heuvel & Kastelijin 2011, 2021, figuur 143).

Figuur 143. Slaapplaatsen (groen) en tijdelijke slaapplaatsen (geel) van Grote Zilverreigers in de Kempen en de Peel (van den Heuvel & Kastelijin 2021).

Het totaal aantal slapers nam gestaag toe, overigens met forse variaties tussen en binnen de winters. In de Kempen was 64 ex het hoogste aantal op één slaapplaats.

Overdag bleven de meeste vogels (87-96%) binnen een straal van 5 km. van een slaapplaats. Binnen een straal van 6 km. was dit zelfs 90-99% (figuur 144). Slechts een enkeling zat op een afstand van 10 km. of meer. Grote Zilverreigers op slaapplaatsen worden nog steeds geteld in het kader van de Sovon slaapplaatsstellingen.

Figuur 144. Afstand van foeragerende/rustende Grote Zilverreigers tot de dichtstbijzijnde slaapplaats in de Kempen en de Peel, 2016-19 (van den Heuvel & Kastelijin 2021).

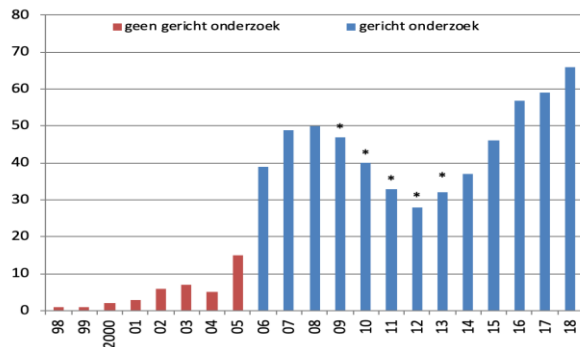
Grote Gele Kwikstaart als broedvogel ²⁰⁰⁶⁻¹⁶

In de periode 2006-2018 werd door tientallen vogelaars, gecoördineerd door Janmartin Rahder, Arno Braam en Simon Teerink, extra aandacht besteed aan verspreiding en aantallen van de Grote Gele Kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant. Daaruit bleek dat de soort aanmerkelijk talrijker was dan gedacht (figuur 145).

Object %	2015	2016	2017	2018
rwzi	26%	19%	15%	17%
watermolen	11%	12%	14%	9%
sluis/stuw	24%	39%	32%	32%
brug/viaduct	22%	14%	19%	21%
overig	17%	16%	20%	21%

Figuur 145. Locatiekeuze van Grote Gele Kwikstaart-territoria in Noord-Brabant (Rahder 2020).

In trek waren watermolens, rioolwaterzuiveringsinstallaties, bruggen en viaducten, en sluisen en stuwen (figuur 146).

Figuur 146. Geteld aantal territoria van de Grote Gele Kwikstaart in Noord-Brabant in de periode 1998-2018. Jaren volgend op een winter met vorst zijn voorzien van een * (Rahder 2020).

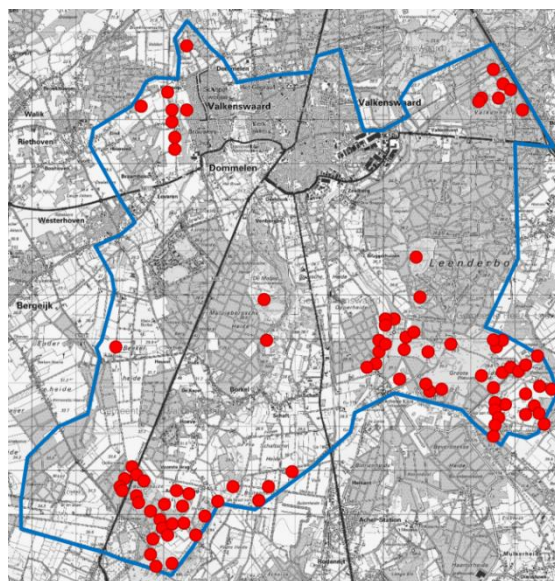
Roodborsttapuit en Geelgors rondom Valkenswaard ²⁰⁰⁷

Leden van de VWG IVN Valkenswaard brachten in 2007 de territoria van Roodborsttapuit en Geelgors in kaart rondom Valkenswaard. Het studiegebied was 9.500 ha. groot en hiervan werd 4.000 ha. aan potentieel geschikt gebied geïnventariseerd (van Gompel 2007).

Er werden 88 territoria van de Geelgors vastgesteld (figuur 147). De hoogste dichtheden werden aangetroffen in natuurlijk begraasd terrein (10,2 territoria/km²) en op heide (8,0 territoria/km²).

Van de Roodborsttapuit werden 150 territoria geteld. De hoogste dichtheden werden gevonden in braakland (34,6 territoria/km² op 26 ha.), op heide (15

territoria/km² op 590 ha.), in natuurlijk begraasd terrein (13,3 territoria/100 km² op 98 ha.) en in kleinschalige natuurlandbouw (10,6. territoria/km² op 150 ha.).

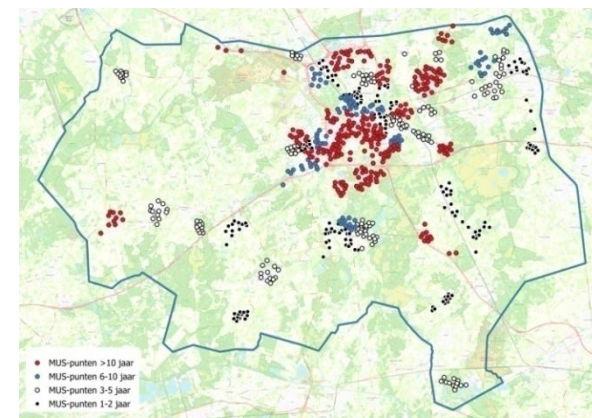
Figuur 147. Geelgorsterritoria rondom Valkenswaard in 2007 (naar data in van Gompel 2007). Blauwe lijn = grens studiegebied.

Meetnet Urbane Soorten (MUS) ^{vanaf 2007}

In 2007 startte Sovon met MUS waarmee de algemenere broedvogels in stedelijke gebieden gevolgd worden. Onder 'stedelijk' worden ook dorpen, parken, bedrijven- en industrieterreinen, volkstuinten en sportterreinen verstaan.

In een postcodegebied worden alle vogels geteld op 8-12 vaste, willekeurig gekozen,

meetpunten. Op elk meetpunt wordt exact 5 minuten geteld tijdens drie meetronden per broedseizoen. In de Kempen liggen de nodige MUS-routes met bijbehorende punten (figuur 148). MUS-routes en punten die meer dan 10 jaar geteld zijn, zijn vooral in Reusel, Veldhoven, Leende en de regio Eindhoven e.o. te vinden.

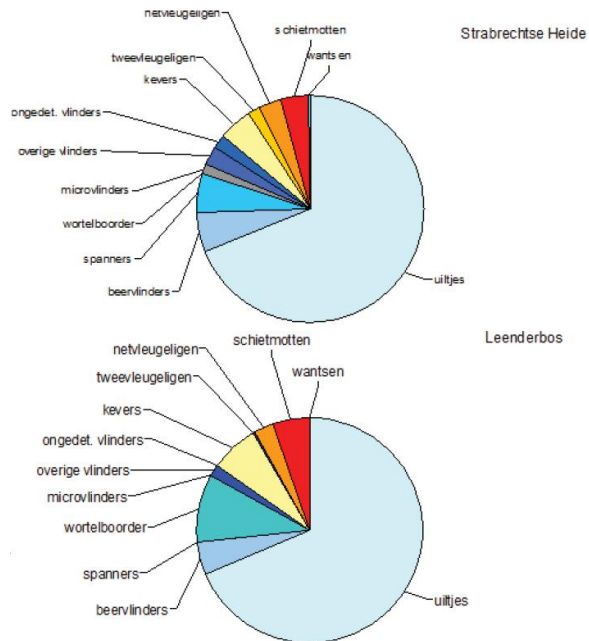

Figuur 148. Ligging van de MUS telpunten, onderverdeeld naar aantal teljaren (data Sovon).

Ecologie van Nachtzwaluwen ²⁰⁰⁸⁻²⁰¹⁰

Sovon heeft, samen met een aantal vogelaars uit de Kempen, in de periode 2008 t/m 2010 een veldstudie gedaan naar de ecologie van Nachtzwaluwen (van Kleunen et al. 2012). Op de Strabrechtse Heide en in het Leenderbos werd daarvoor gekeken naar terreingebruik, reproductie, voedselkeuze en voedselaanbod. In totaal werden 35 Nachtzwaluwen met radiozenders uitgerust en gevolgd. Dit onderzoek bevestigde de

voorkeur van Nachzwaluwen voor halfopen terrein met zandige plekken. Opvallend is de voorkeur voor nabij gelegen (natuurlijke) graslanden en boerenland. Deze vormen vermoedelijk (aanvullend) foerageerhabitat.

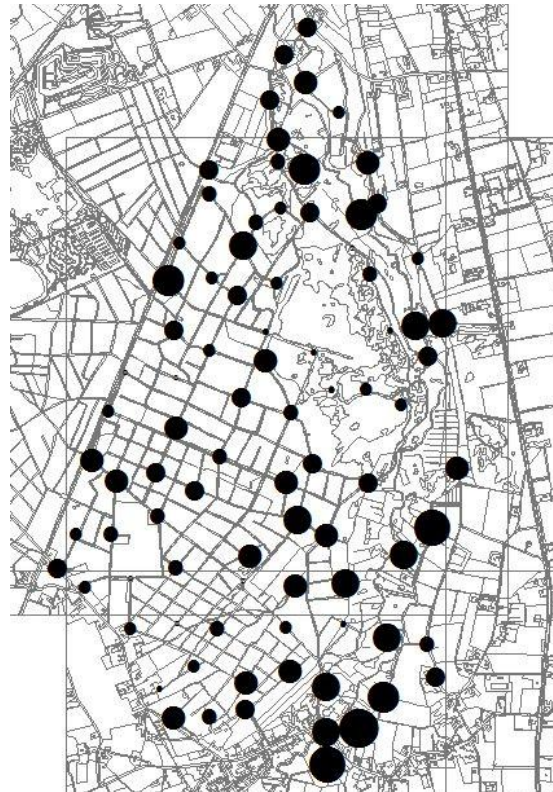

Figuur 149. Aandeel in drooggewicht van nachtvlinder-groepen en overige prooigroepen in het dieet van jonge Nachtzwaluwen op de Strabrechtse Heide en in het Leenderbos (van Kleunen et al. 2012).

De voedselkeuze werd onderzocht door voedselproppen van nestjongen te verzamelen en het voedselaanbod werd met lichtvallen in kaart gebracht. Het dieet bestond vooral uit nachtvlinders, aangevuld met bijv. mestkevers, boktorren en schietmotten (van Kleunen et al. 2012, figuur 149).

Maandelijkse punttellingen ²⁰⁰⁸⁻²⁰¹²

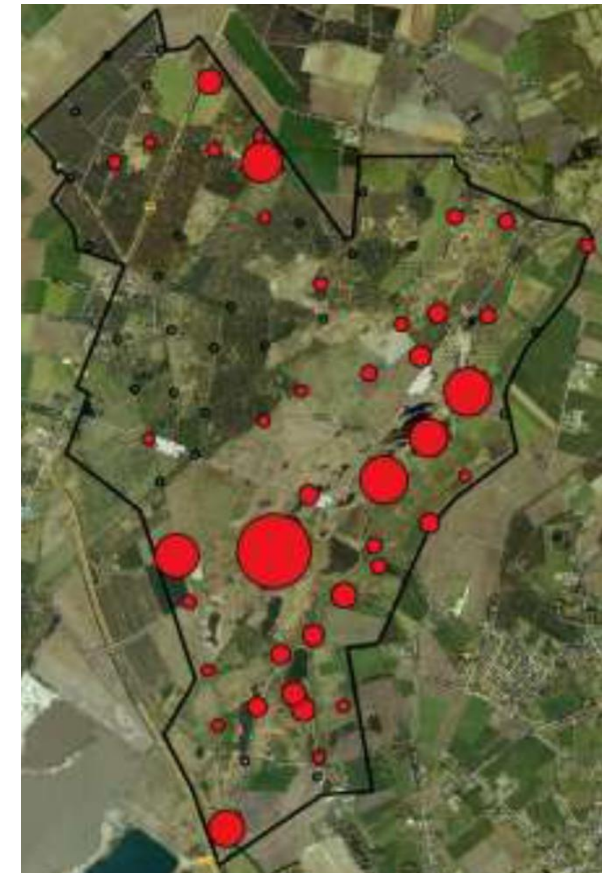
VWG IVN Valkenswaard was in het seizoen 2008/2009 de eerste in de Kempen die de vogelbevolking in een gebied met behulp van maandelijkse punttellingen in beeld bracht (van Gompel & Seijkens 2011).

Figuur 150. Gemiddeld aantal Winterkoningen per telpunt per maand in september 2008 t/m februari 2009 in het Malpiegebied. Grootste stip = 1,17 ex (van Gompel & Seijkens 2011).

Over het 690 ha. grote onderzoeksgebied (Malpieheide, Malpiebergsche Heide en

Malpiebeemden) werd een raster van 250x250 m. gelegd. Op de kruispunten, of zo dicht mogelijk daarbij, werd in september 2008 t/m februari 2009 maandelijks een punttelling uitgevoerd, steeds 5 min. per punt (figuur 150).

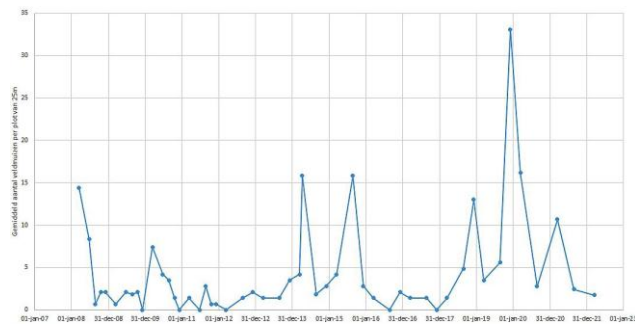

Figuur 151. Gesommeerd aantal Rietgorzen per telpunt per maand in september 2011 t/m februari 2012 ten in Plateaux-Hageven. Grootste stip = 34 ex, zwarte lijn = telgebied (van Gompel et al. 2014).

In het seizoen 2009/2010 werd deze werkwijze door René van Gompel toegepast in een 950 ha. groot gebied ten zuidoosten van Westerhoven (van Gompel 2012) en in het seizoen 2011/2012 in het 375 ha. grote Plateaux-Hageven (van Gompel et al. 2014, figuur 151).

Muizen op vliegbasis Eindhoven vanaf 2008

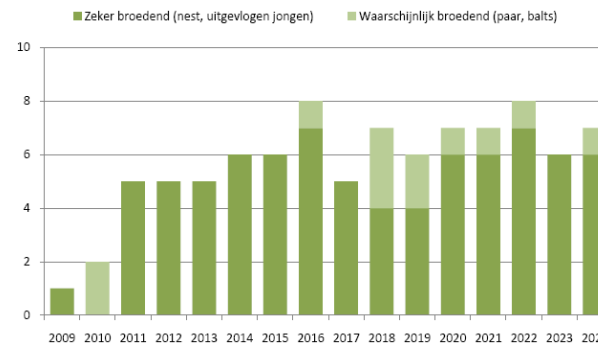
Op vliegbasis Eindhoven werden door defensie vanaf 2008 jaarlijks muizenpopulaties in kaart gebracht (figuur 152). Muizen trekken muizeneters aan en die kunnen aanvaringen met vliegtuigen veroorzaken. De vogelwachten telden de muizen in het landingsterrein in plots van 25 m² op tien of meer locaties (Sloendregt 2024).

Figuur 152. Gemiddeld aantal Veldmuizen per plot op vliegbasis Eindhoven in 2008-2022 (data Bird Control Unit Eindhoven, Sloendregt 2024).

Aalscholvers en Slechtvalken vanaf 2009

Zowel Aalscholver als Slechtvalk broeden vanaf 2009 in de Kempen en beide werden en worden jaarlijks gevolgd. De meest recente aantalsgegevens zijn te vinden in het laatste overzicht van zeldzame broedvogels (Heijnen 2025b, figuur 153). De nestlocaties en broedresultaten van Slechtvalken zijn goed bekend dankzij het werk van Stadsnatuur Eindhoven (met o.a. Frans Hijnt†, zie bijv. Hijnt 2025a) en het ringwerk door Peter van Geneijgen (zie van Geneijgen 2023).

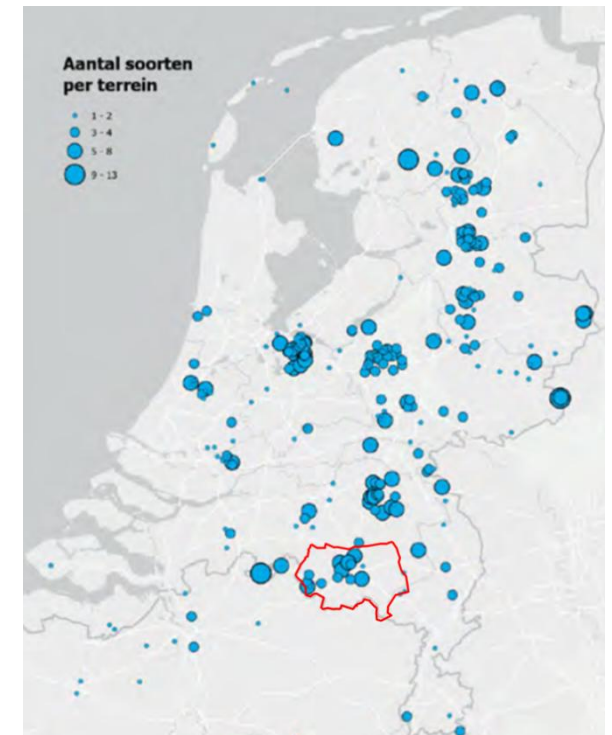

Figuur 153. Aantal territoria van de Slechtvalk in de Kempen in de periode 2009-2024 (Heijnen 2025b).

Nestkastbroeders onder de loep vanaf 2009

In 2009 werd het Netwerk voor studies aan nestkastbroeders (NESTKAST) opgericht. In dit netwerk komen amateur nestkastonderzoekers (controleurs en ringers), professionele nestkastonderzoekers (NIOO-KNAW, Nederlands Instituut voor Ecologie), het Vogeltrekstation en Sovon bij elkaar voor

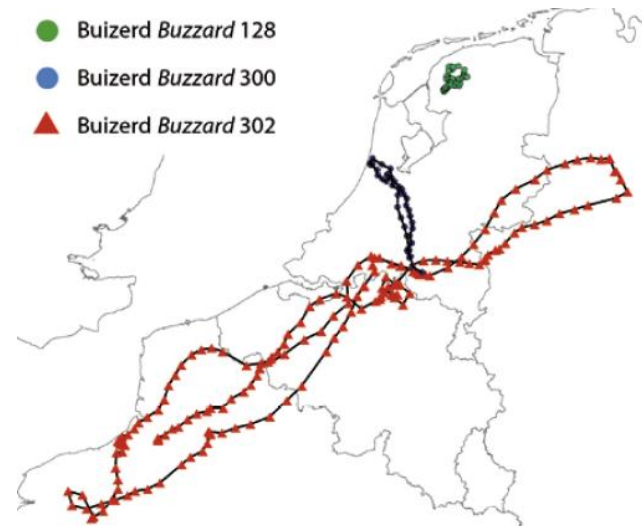
het verzamelen en uitwisselen van gegevens, wetenswaardigheden en ervaringen op het gebied van nestkastenonderzoek. Het netwerk richt zich speciaal op kleine zangvogels (mezen, mussen, vliegenvangers, etc.) en enkele andere soorten waarvoor geen landelijke werkgroep aanwezig is (Ballering 2024). De verzamelde gegevens geven onder meer inzicht in legbegin, nestsucces en legselgrootte in ruimte en tijd. In de Kempen werden in 2024 van 15 terreinen gegevens aan NESTKAST doorgegeven (figuur 154).

Figuur 154. Gemeld aantal nestkastbewonende soorten per terrein in 2024 (Ballering 2024). Rode lijn = Kempen.

Risico's van Buizerden op vliegbasis Eindhoven ²⁰¹⁰

Als het gras langs de landingsbaan gemaaid is dan komen daar veel Buizerden op af. In het broedseizoen van 2010 deden de Koninklijke Luchtmacht en de Universiteit van Amsterdam onderzoek naar het terreingebruik van Buizerden. Op de vliegbasis Eindhoven werden 6 Buizerden gevangen en van GPS-logger voorzien, evenals 6 Buizerden in het broedseizoen van 2009 op de vliegbasis Leeuwarden (van Gasteren et al. 2014).

Figuur 155. Meerdaagse uitstapjes over grote afstanden van gezenderde Buizerden in het broedseizoen (van Gasteren et al. 2014).

Zo werd inzicht verkregen in de homeranges van broedende en niet-broedende individuen wat van belang is bij het

voorkomen van aanvaringen met vliegtuigen. Een verrassing waren de meerdaagse lange uitstapjes van twee niet-broedende Buizerden (rood en blauwzwart in figuur 155).

Recentelijk is gestart met een zenderstudie aan Torenvalken en in de toekomst zullen gevangen Buizerden worden geringd (med. Pieter Wouters).

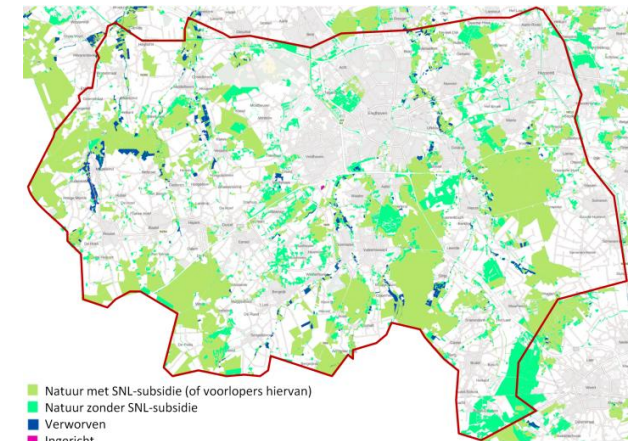
Broedvogelinventarisaties voor Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) ^{vanaf ca 2010}

Het [Subsidiestelsel Natuur en Landschap](#) (voorheen Subsidierегeling Natuur- en landschapsbeheer) is een subsidieregeling die sinds ca. 2010 van kracht is. De subsidie wordt door de provincies verleend voor het behoud en de ontwikkeling van (ook agrarische) natuurgebieden en landschappen. SNL schept zo de voorwaarden voor het realiseren van [Natuurnetwerk Nederland](#) (NNN; tot 2013 Ecologische Hoofdstructuur ofwel EHS genoemd; figuur 156), de [Natura2000](#)-gebieden, het (agrarisch) natuurbeheer en het soortenbeleid. Provincies zijn verantwoordelijk voor het realiseren van het NNN.

De uitvoering van natuurbeleid en –beheer wordt [gemonitord](#) om te weten of de afgesproken doelen ook gehaald en zo nodig bijgesteld moeten worden (figuur 157).

Figuur 156. Het Natuurnetwerk Nederland in de Kempen ([Atlas van de leefomgeving](#)).

Figuur 157. Voortgang Natuurnetwerk Nederland in de Kempen anno 2023 ([BIJ12](#)).

De eisen die gesteld worden aan het monitoren van vogels zijn uitgebreid beschreven (van Beek et al. 2014). Een aantal algemene soorten wordt niet geteld en veldbezoeken voor nachtsorten zijn gewoonlijk niet vereist. Het aantal

Tabel 6. Broedvogelinventarisaties met rapportage t.b.v. de drie grootste terreinbeherende organisaties (TBO) die in de rapportage geoormerkt zijn als SNL monitoring. BL = Brabants Landschap, NM = Natuurmonumenten, SBB = Staatsbosbeheer. Cools = Ecologisch Adviesbureau Cools. Zie bijlage 1 voor meer gegevens.

Jaar	Gebiedsnaam volgens rapport	TBO	Bron
2013	Strabrechtse Heide	SBB	Sovon 2013
2013	Boswachterij De Pan	SBB	de Boer 2013a
2013	Sang en Goorkens	SBB	de Boer 2013b
2013	Stratumse Heide	BL	Cools 2013
2014	Landschotse Heide	BL	Cools 2013
2014	De Baest	BL	Cools 2013
2015	Hugterheide	BL	Cools 2015
2017	Kempen-west (o.a. Reuselse Moeren, Boswachterij De Kempen, Cartierheide, Zwarte Weijer, Riebos)	SBB	Faasen et al. 2017
2018	Valkenhorst	BL	Eijsackers 2019
2019	Groote Beerze en Neterselsche Heide	BL	Staro 2019
2019	Zwartven, Beleven	BL	Cools 2013
2019	Leende (o.a. Leenderbos, Groote Heide, Putberg), Keersop en Run	SBB	van den Bergh et al. 2019
2020	De Baest, Land-schotse Heide, Kleine Beerzedal Vessem-Oostelbeers	BL	Cools 2013
2021	De Plateaux en De Maaij	NM	Hissel 2021
2022	Stevensbergen en Mirandolles Heike	NM	Hissel 2022
2023	Zuidelijke Kempen (o.a.	SBB	Ubels &

Jaar	Gebiedsnaam volgens rapport	TBO	Bron
	Reuselse Moeren, Boswachterij De Kempen, Cartierheide, Zwarte Weijer, Riebos)		Foppen 2024
2025	Zwartven, Beleven, Reuseldal Reusel-Lage Mierde, Raamsloop	BL	Cools 2025
2025	Leende (o.a. Leenderbos, Groote Heide, Putberg), Keersop en Run	SBB	Hissel 2025

bezoekrondes dat voor een SNL-kartering nodig is, is lager dan het aantal rondes voor een BMP-inventarisatie. Sovon heeft in verband hiermee een aparte handreiking opgesteld (van Manen 2024). In deze handreiking is overigens een interessante bijlage met soortbesprekingen opgenomen.

Iedere terreinbeherende organisatie die aanspraak wil maken op SNL-subsidie is verplicht om tenminste eens per zes jaar de SNL-terreinen te monitoren op de soorten dieren en planten die als doelsoort zijn gesteld (tabel 6). Advies- en onderzoeksbureaus springen hier op in. Deze zijn niet verplicht om hun inventarisaties van vogels met Avimap vast te leggen, waardoor er geen complete centrale registratie en beschikbaarheid van gegevens is. Ook is er geen centraal punt waar SNL monitoring-rapportages worden bewaard.

Voedselkeuze van Groene Spechten ²⁰¹¹

In 2011 onderzochten Jan Kolsters, Pieter Wouters en Wil de Veer de voedselkeuze van Groene Spechten in het bosgebied Buikheide door poepjes te verzamelen en te analyseren (Kolsters et al. 2014, figuur 158).

Figuur 158. Mierenkoppen van vier soorten mieren uit uitwerpselen van Groene Specht (Kolsters et al. 2014).

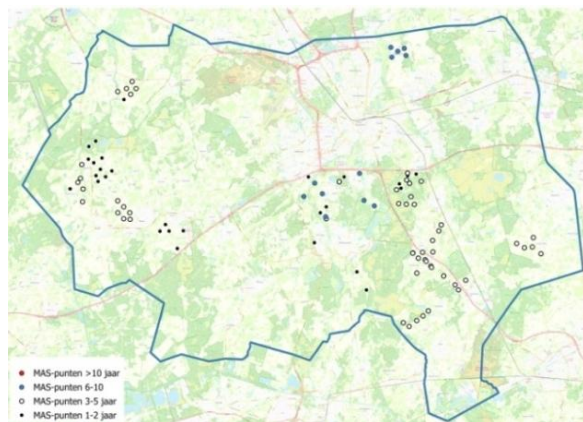
In halfopen gebied bestond het dieet uit Wegmieren, terwijl in bos Humusmieren favoriet waren. In bos vulden ze dat voor een flink deel aan met Berkenwantsen. Rode bosmieren worden alleen in de winter gegeten als ze ondergronds overwinterden.

Meetnet Agrarische Soorten (MAS) ^{vanaf 2011}

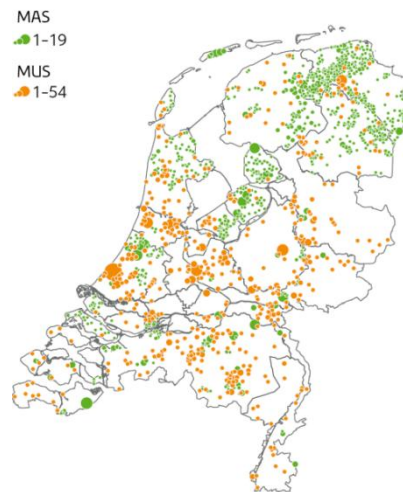
Het MAS is door Sovon in 2011 gestart om de broedvogels van het agrarisch gebied te volgen. Hiermee kan bijv. het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) geëvalueerd worden. Tijdens vier telperiodes in het broedseizoen wordt de vogels vanaf vaste meetpunten geteld.

In de Kempen komen geen MAS-punten voor waar gedurende meer dan 10 jaar geteld is. Het aantal punten dat 6-10 jaar

geteld is, is zeer gering (figuur 159). Dit past binnen het landelijke beeld waarbij het zwaartepunt van de MAS-tellingen in laag Nederland ligt (figuur 160).

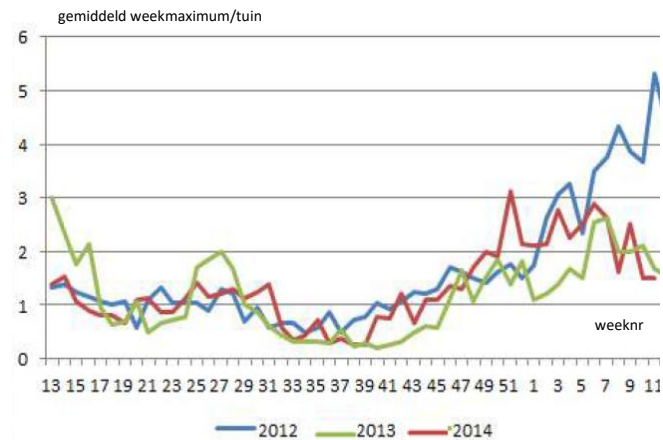
Figuur 159. Ligging van de MAS telpunten, onderverdeeld naar aantal teljaren (data Sovon). De categorie >10 jaar komt in de Kempen niet voor.

Figuur 160. Ligging van in 2024 geïnventariseerde MUS (oranje) en MAS (groen) telgebieden (Boele et al. 2025).

Frequente tuinvogeltellingen ²⁰¹²⁻²⁰¹⁵

Van maart 2012 tot en met maart 2015 werden door leden van VWG IVN Valkenswaard-Waalre alle vogels bijgehouden die ze in hun tuin zagen. Zo werden op een laagdrempelige manier gegevens verzameld over het seizoenspatroon van vogels (van Gompel 2017, figuur 161).

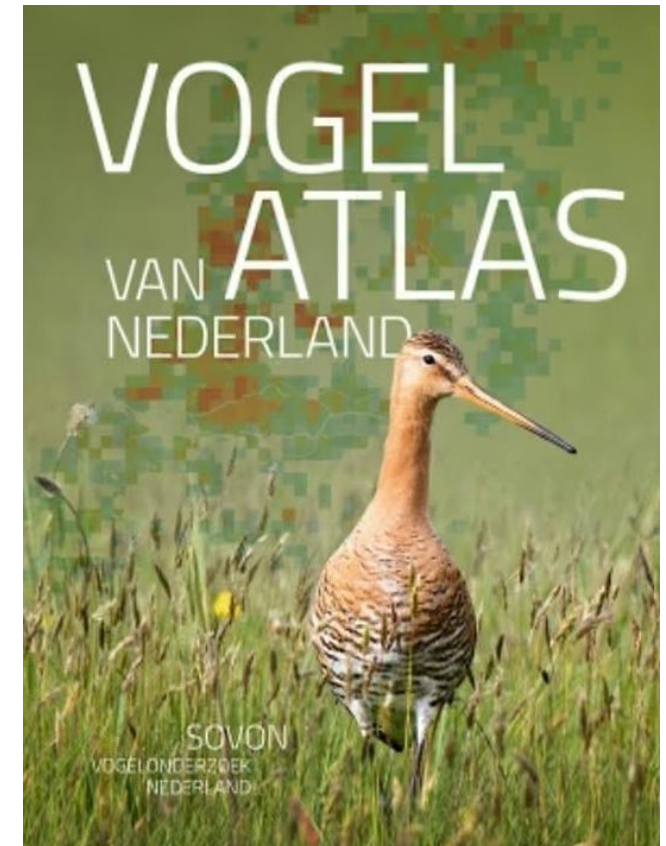

Figuur 161. Seizoensverloop van de Vink tijdens tuinvogeltellingen in 2012/13 tot en met 2014/15 (van Gompel 2017).

Vogelatlas van Nederland ²⁰¹³⁻¹⁵

De laatste Sovon vogelatlas (Hustings & Koffijberg 2018, figuur 162) is een mix van de broedvogelatlas 1998-2000 en de 'jaarrond' atlas 1978-83, met dien verstande dat het jaarrondgedeelte beperkt was tot de winter. Het veldwerk vond plaats in de jaren 2013 tot en met 2015 (broedvogels) en de winters 2012/13 tot en met 2014/15

(wintervogels). Leo Ballering was de districtskoördinator van Oost-Brabant.

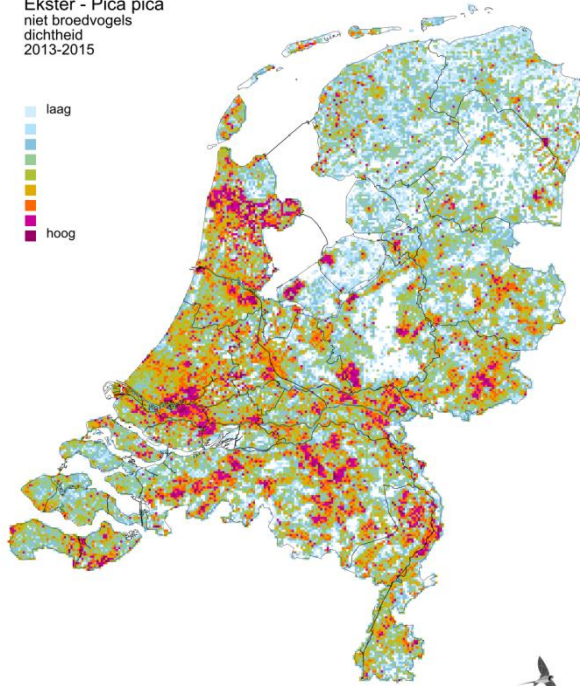

Figuur 162. Omslag van de Vogelatlas van Nederland.

Vernieuwend ten opzichte van eerdere atlassen was dat ook voor de wintervogels een kwantitatieve methode (per kilometerhok in het zgn. gouden grid) werd gebruikt (figuur 163).

Ekster - *Pica pica*
niet broedvogels
dichtheid
2013-2015

laag
hoog

Figuur 163. Relatieve dichtheidskaart van de Ekster in de winter in 2013-15 (Sovon).

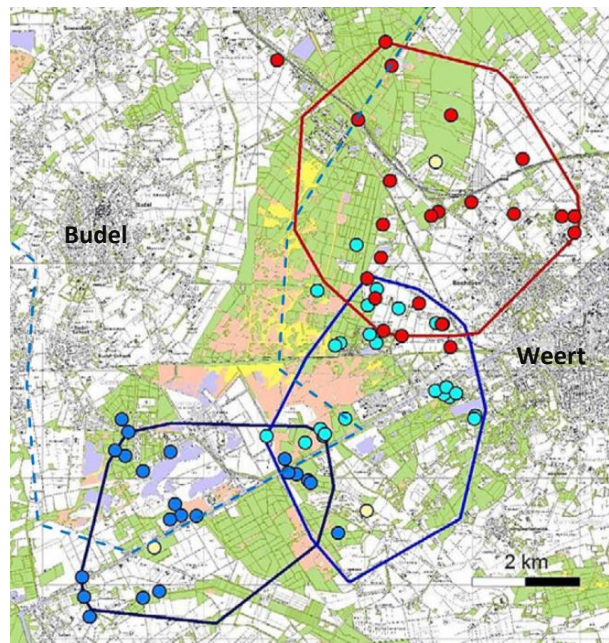
Van diverse atlasblokken in de Kempen werd een uitgebreid verslag gemaakt, nl. 5146, 5153 en 5154 (van Maar 2014, 2015a, 2015b).

Ecologie van de Wespendif 2013-15

ARK Rewilding heeft in de periode 2013-15 een onderzoek uitgevoerd naar de betekenis van natte bossen als broedgebied voor de Wespendif. Ze deden dat in twee gebieden: het Groene Woud bij St. Oedenrode (85 km²), en het Kempen~Broek bij Stramprooi

(115 km²; van Diermen et al. 2013, 2015, 2024). Het studiegebied Groene Woud ligt buiten en het studiegebied Kempen~Broek deels binnen de Kempen.

Het was een uitgebreide studie naar habitatkeuze, terreingebruik (figuur 164), populatiebiologie en voedselkeuze in relatie tot voedselaanbod. In het Kempen~Broek waren in de periode 2013-2015 resp. 20, 19 en 20 territoria aanwezig waarvan gemiddeld 27% succesvol was (van Diermen et al. 2024).

Figuur 164. Terreingebruik van drie Wespendifmannen in augustus 2013 (van Diermen et al. 2013).

Wintervoedselonderzoek 2013-17

Jan Kolsters en Pieter Wouters bedachten een eenvoudige manier om meer te weten te komen over de voedselkeuze van vogels. Vijf soorten voedsel, nigerzaad, gebroken mais, zonnepitten, gebroken pinda's en millet, werden aangeboden in een speciaal voederbakje (figuur 165).

Figuur 165. Voederbakje met gaten voor vijf soorten voedsel (Kolsters & Wouters 2014).

Van eind november t/m februari werden gedurende vier winters ruim 54.000 waarnemingen verzameld. Hierover zijn diverse artikelen verschenen (Kolsters & Wouters 2014, 2017, Kolsters 2018).

Tijdens het onderzoek viel het sommige tellers op dat er een individuele voorkeur leek te zijn. Jan Wouters† heeft dit onderzocht door vogels te voorzien van kleurringen. Sommige vogels bleken inderdaad kieskeurig te zijn (med. Pieter Wouters).

RAS-project Nachtzwaluw vanaf 2013

In 2013 ging een RAS-project van start aan Nachtzwaluwen in de westelijke Kempen (Wouters & Wouters 2013, figuur 166).

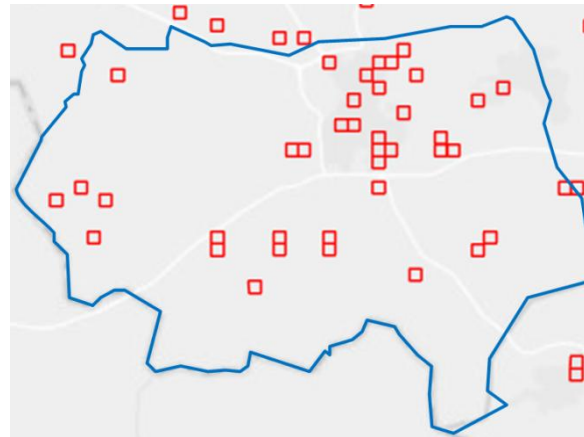
Figuur 166. Ligging van de vanggebieden voor het RAS-project aan Nachtzwaluwen (Wouters & Wouters 2013).

Retrapping Adults for Survival (RAS) is een ringonderzoek waarbij in de broedtijd zo veel mogelijk exemplaren worden geringd om zo inzicht te krijgen in overlevingskansen en broedsucces.

Jaarrond tuintellingen **vanaf 2015**

Vanaf 2015 worden in Nederland tuintellingen verzameld, niet alleen van vogels maar ook van andere diergroepen. De tellingen worden georganiseerd door diverse

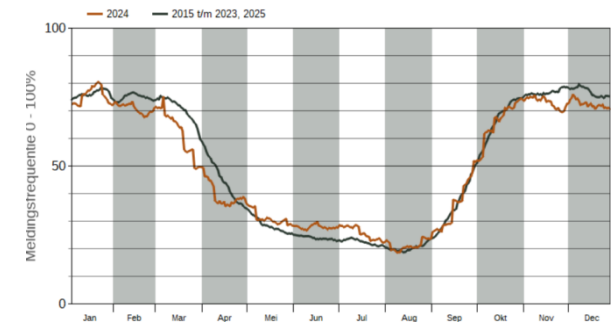
natuurorganisaties waaronder Sovon (Louwe Kooijmans et al. 2020).

Figuur 167. Kilometerhokken met tuinen waar in 2025 jaarrond tuintellingen plaatsvonden (Jaarrond Tuintelling).

Er kan gekozen worden uit diverse varianten. Zo zijn er korte, jaarlijks terugkerende tellingen (evenementen). Waarnemers kunnen ook kiezen voor jaarrond tellingen waarbij er minstens tien tellingen zijn, met keuze uit een zgn. weektelling en tijdstiptelling. In de Kempen werden enkele tientallen tuinen jaarrond geteld (figuur 167).

Met deze laagdrempelige tellingen werden al veel interessante gegevens verzameld, zoals over het voorkomen van de Roodborst door het jaar heen en van jaar op jaar (figuur 168).

Figuur 168. Meldingsfrequentie van de Roodborst bij jaarrond tuintellingen in 2024 (rode lijn) en in 2015 t/m 2023 plus 2025 (donkere lijn) (Jaarrond Tuintelling).

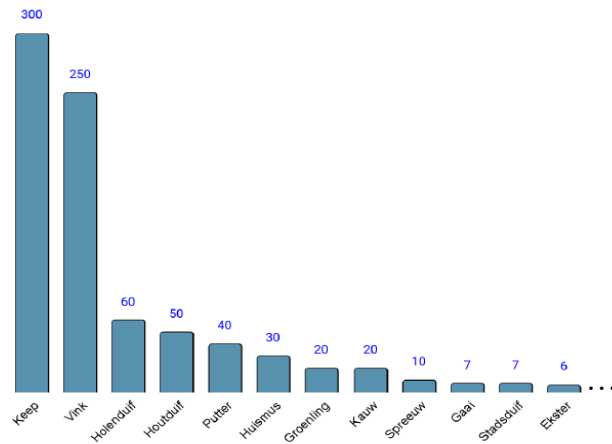
Akkervogels op vogelakkers **vanaf 2016**

In 2016 is VWG De Kempen in samenwerking met de gemeente Eersel begonnen aan een akkervogelproject. De gemeente stelde vijf hectare grond uit de kortlopende pacht ter beschikking met als doel de biodiversiteit te verhogen, vooral op het gebied van vogels.

Daarna volgden andere gemeenten dit initiatief. VWG De Kempen adviseerde over wat de beste kavels zijn, hoe die het beste ingezaaid kunnen worden en hoe de effecten met behulp van tellingen gevolgd kunnen worden.

Dat monitoringwerk werd gedaan door VWG De Kempen voor kavels in de gemeenten Eersel (Kolsters et al. 2019b), Bladel (Kolsters et al. 2020, Wouters 2023), Veldhoven (Kolsters 2020) en Eindhoven

(van Ek 2023b, figuur 169), en in de gemeente Bergeijk door IVN Bergeijk-Eersel (van Nunen 2022, 2023a; van Nunen & Heijnen 2024).

Figuur 169. Maximum aantal van gelijktijdig op één kavel waargenomen vogels, op vogelakkers in de gemeente Eindhoven in 2020-22 (van Ek 2923).

De monitoringresultaten van de vogelakkers in Eersel, Bladel en Veldhoven uit het voorjaar van 2019 en de winter 2010/20 zijn ook samengevat beschikbaar (Kolsters 2021).

Bosmieren van de Einderheide ²⁰¹⁷

Jan Kolsters struinde in de zomer van 2017 de Einderheide (212 ha.) bij Riethoven af op nesten van Behaarde bosmier, Kale bosmier en Zwartrugbosmier. Die zijn in trek bij Groene Spechten en bij mierennesten is het

mogelijk om hun uitwerpselen te vinden (Kolsters 2017).

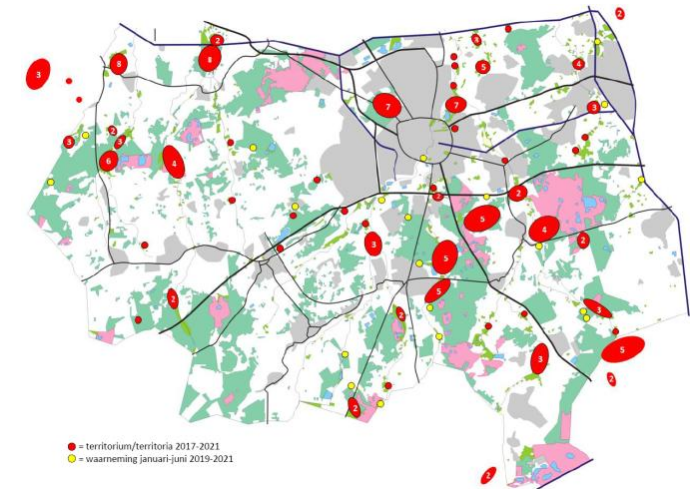
Figuur 170. Nestheuvels van Behaarde bosmieren in het bosgebied Einderheide in 2017 (Kolsters 2017).

Er werden 45 nestheuvels gevonden, waarvan 32 nestheuvels (behorend tot 25 kolonies) van de Behaarde bosmier (figuur 170), de meest voorkomende soort in de Kempische bossen.

Hoeveel Middelste Bonte Spechten? ²⁰¹⁷⁻²¹

De spectaculaire toename van Mibo's ging niet aan de Kempen voorbij. Halverwege de jaren 2010 bracht Ruud van Dongen de soort al onder de aandacht en veldwerk bracht toen diverse territoria aan het licht.

Nadat hij vanaf 2017 al enkele jaren specifiek naar Mibo's had gezocht, deed Frank Neijts in 2021 een oproep om de soort in de Kempen uitgebreider te gaan inventariseren. Hij voorzag de oproep van een uitleg over het herkennen van man en vrouw, en de mogelijkheden voor individuele herkenning (Neijts 2021).

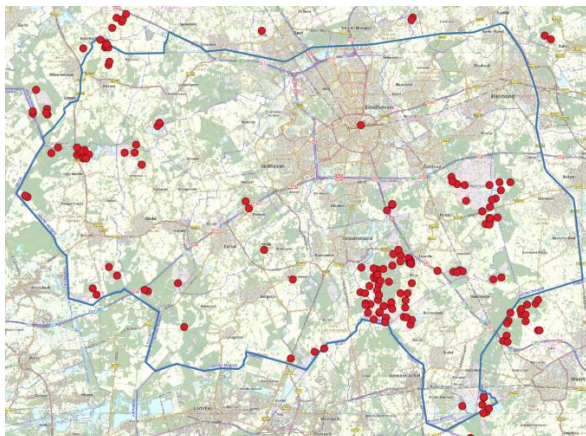

Figuur 171. Territoria van de Middelste Bonte Specht in de Kempen in 2017-21 (Neijts 2022).

Vooraf dankzij veel eigen veldwerk kon Frank een overzicht maken van het voorkomen van de Middelste Bonte Specht in de periode 2017-21 (Neijts 2022). In de Kempen werden 127 territoria in kaart gebracht (figuur 171) en naar schatting waren er 150-200 territoria aanwezig.

Nestelende Raven vanaf 2018

De Ravenwerkgroep Nederland ontstond zo rond 2010 en houdt zich bezig met het monitoren van de Ravenstand, met name aan de hand van bewoonde nesten (de Vos Burchart & Hartman 2025).

Figuur 172. Waarnemingslocaties van Raven in de maanden februari t/m mei in 2015 (boven) en 2020 (onder) (Heijnen2022i).

Van zoveel mogelijk Ravnennesten worden de jongen geringd, zo ook in de Kempen waar de soort vanaf ca. 2017 sterk toenam. In 2015 en 2016 waren er nog bijna geen Ravenmeldingen. In 2017 ontstond een groot cluster waarnemingen in het Leenderbos en op de Groote Heide en dat leidde in 2018 tot een bewoond nest in het Leenderbos. Dat jaar waren er voor het eerst meerdere waarnemingen in Landgoed De Utrecht en ook op andere plekken verschenen Raven.

De Raven verspreidden zich vervolgens als een olievlek verder over de Kempen en ook in aangrenzend Nederlands Limburg en in België werden ze op steeds meer plekken en ook vaker gezien (Heijnen 2022i, figuur 172). Toch bleef het aantal nestvondsten gering, hooguit enkele per jaar.

Wespendieven in het Leenderbos vanaf 2018

Sinds 2018 organiseert Jacques van Kessel drie keer per jaar simultaantellingen in het Leenderbos e.o. (2.200 ha.) om te kunnen bepalen hoeveel Wespendieven er in de broedtijd verblijven.

Tellingen vonden vanaf de grond plaats (dus niet vanuit een hoge boomtop). Op basis van de tellingen en aanvullende gegevens werden territoria afgeleid (van Kessel 2025b, figuur 173).

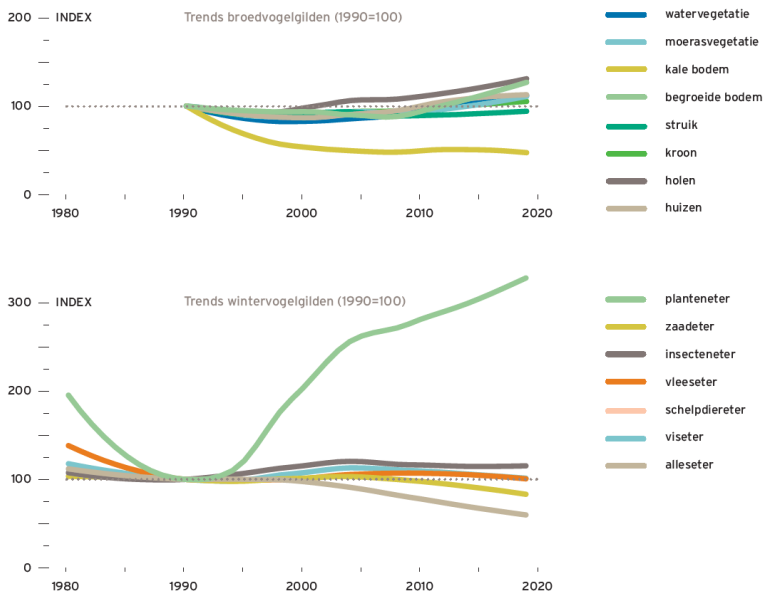

Figuur 173. Territoria van de Wespandief in het Leenderbos e.o. in 2025. Oranje = geslaagd broedgeval (van Kessel 2025).

Basiskwaliteit Natuur (BKN) vanaf 2018

Het Natuurnetwerk Nederland met bijbehorende subsidieregeling is gericht op het behoud en herstel van natuurgebieden en daarin levende zeldzamere soorten. Buiten de natuurgebieden echter is de kwaliteit van het hele landschap zover gezakt, dat we ook tot voor kort algemene soorten zoals Veldleeuwerik kwijtraken (figuur 174). Hoe voorkomen we dat algemene soorten eerst zeldzaam moeten worden om aandacht te krijgen? (Sierdsema et al. 2022). Vanuit die gedachte is de Basiskwaliteit Natuur ontstaan, die moet

leiden tot een gezamenlijke inspanning om de natuurkwaliteit van landschappen te verbeteren en duurzaam in stand te houden (Kwak et al. 2018, Biesmeijer et al. 2021, Kwak & Louwe Kooijmans 2021a, Sierdsema et al. 2022).

Figuur 174. Trends van broedvogel- en wintervogelgilden op heideontginningen in Zuid-Nederland in 1990-2020 (1990 = 100) (Kwak en Louwe Kooijmans 2021b).

In 2021 verscheen een omvangrijk werk over de vogels van kust en duin, zoetwater en moeras, heide en hoogveen, bos, boerenland en stedelijk gebied en wordt ingegaan op wat verbeterd moet worden om de basiskwaliteit van deze domeinen te waarborgen (Kwak & Louwe Kooijmans 2021a).

Per provincie werd een handreiking opgesteld, zo ook voor de provincie Noord-Brabant (Kwak & Louwe Kooijmans 2021b).

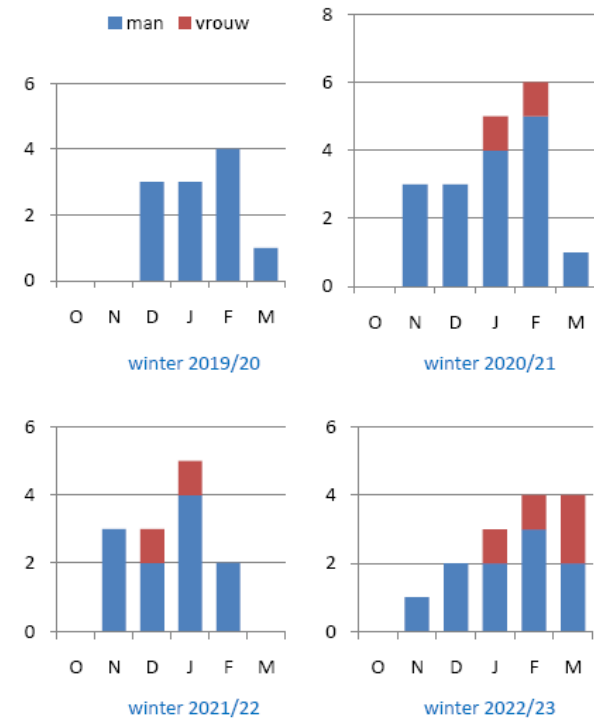
In de Kempen vinden de meeste broedvogelinventarisaties in natuurgebieden en natuurontwikkelingsgebieden plaats. Voor de implementatie van de Basiskwaliteit Natuur is juist meer onderzoek naar vogels in het agrarische en stedelijke gebied nodig.

Roofvogels op de Buikheide 2019-2024

In de jaren 2019 t/m 2024 volgde Jetta de Ruijter de roofvogelstand op de Buikheide. Ze spoorde de nesten van Havik, Sperwer en Buizerd op en volgde het broedsucces.

Slapende Blauwe Kiekendieven vanaf 2019

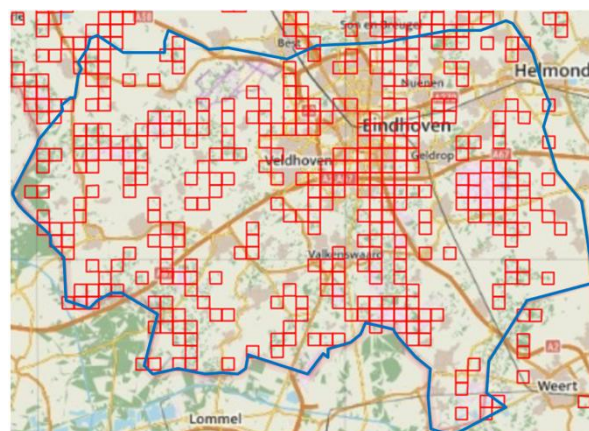
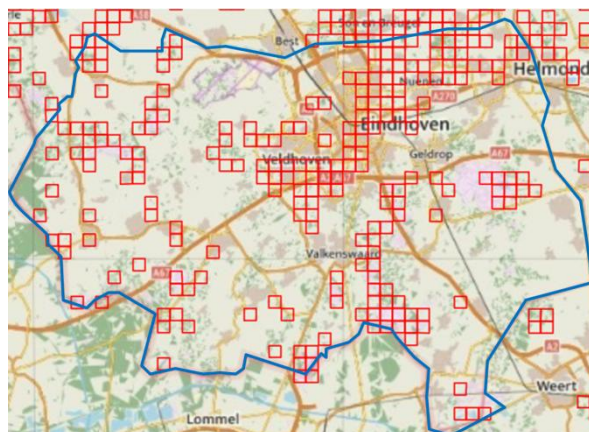
In de winters 2019/20 tot en met 2022/23 werden van oktober t/m maart maandelijks avondtellingen gehouden op de Cartierheide, een gebied dat al zeker 50 jaar bekend is als slaapplek van Blauwe Kiekendieven. De tellingen werden gecoördineerd door Hans van Nunen, en door een team koutrotserende vogelaars uitgevoerd. Er was een behoorlijke dynamiek in aantallen (figuur 175) en het merendeel van de vogels (gemiddeld 86%) betrof adulte mannen.

Figuur 175. Aantal slapende Blauwe Kiekendieven per maand op de Cartierheide in de winters 2019/20 tot en met 2022/23 (Heijnen & van Nunen 2024).

LiveAtlas vanaf 2019

Als vervolg op de Vogelatlas van Nederland startte Sovon in 2019 met LiveAtlas, onder het motto van 'ieder lijstje telt'. Hiermee worden actuele verspreiding en aantallen van vogels in Nederland door het jaar heen in kaart gebracht. Dit gaat met behulp van eenvoudige streeplijsten en is daarmee laagdrempelig. Die streeplijstjes worden in het veld met Avimap ingevoerd.

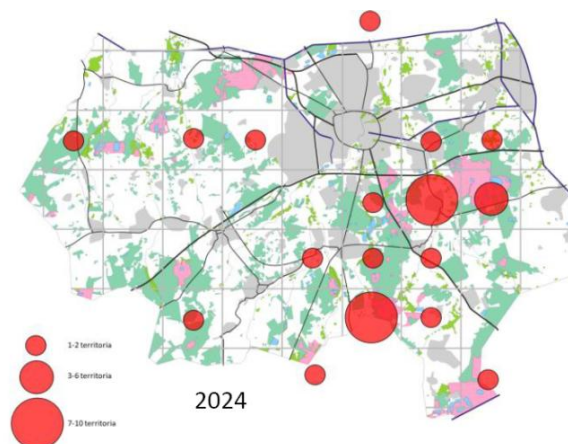

Figuur 176. Kilometerhokken met één of meer ingediende LiveAtlas lijstjes in 2019 (boven) en 2024 (onder) (Sovon).

In de Kempen (figuur 176) zijn diverse vogelaars heel fanatiek met het gebruiken van LiveAtlas (koploper is Wim Deeben). Meer deelnemers zijn nodig om in onze regio een goed beeld te krijgen verspreiding, aantallen en veranderingen hierin.

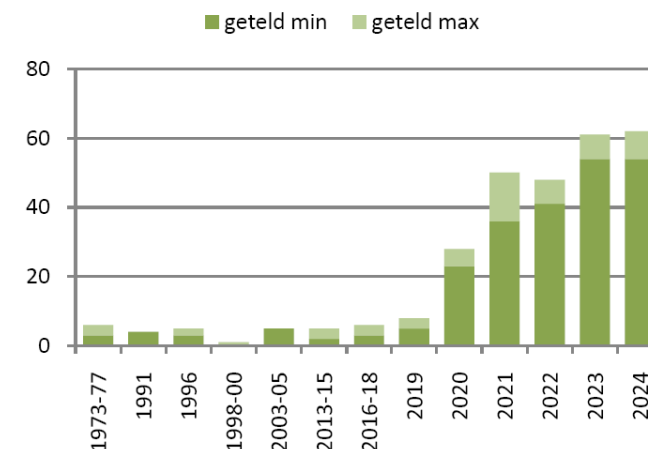
Toename Grauwe Klauwieren ²⁰²⁰⁻²⁰²²

In de jaren 2020-22 werd in een flink aantal gebieden naar Grauwe Klauwieren gezocht, gecoördineerd door Tom Heijnen (Heijnen 2021a, 2022d, 2022e). Ook daarna werden nog veel Grauwe Klauwieren opgespoord (Heijnen 2025b, figuur 177) maar vond geen centrale coördinatie meer plaats.

Figuur 177. Geteld aantal territoria van de Grauwe Klauwier per atlasblok in 2024 (Heijnen 2025d).

Vanaf eind jaren '2010 nam het aantal Grauwe Klauwieren in de Kempen gestaag toe (figuur 178). Natuurontwikkelingsgebieden, met name de zgn. kruiden- en faunarijke graslanden, creëerden de voorwaarden voor de toename van Grauwe Klauwieren in Nederland. In gebieden met intensieve landbouw werden geen Grauwe Klauwieren aangetroffen.

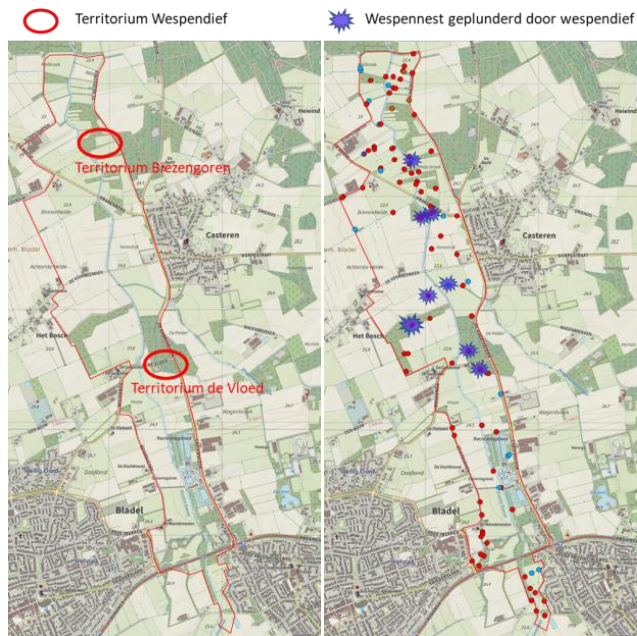

Figuur 178. Geschat aantal territoria van de Grauwe Klauwier in de Kempen in een aantal jaren en periodes in 1973-2024 (Heijnen 2025d).

Wespen en Wespddieven ^{vanaf 2020}

In het dal van de Grootte Beerze, tussen Netersel en Hapert, werd in 2020 door Jan Kolsters en Pieter Wouters voor het eerst intensief gezocht naar wespennesten, om zo inzicht te krijgen in het wespenaanbod voor Wespddieven (Kolsters & Wouters 2021, figuur 179).

Het wespsonderzoek werd ook daarna voortgezet (Kolsters & Wouters 2025). Door in de jaren 2020 t/m 2022 alle wespennesten op te sporen van soorten die voor de Wespddief relevant zijn, kon worden vastgesteld dat de jaarlijkse variatie groot is: 2020 106 nesten, in 2021 één nest en in 2022 144 nesten.

Figuur 179. Wespennestterritoria en door Wespennest geplunderde wespennesten in 2020 (Kolsters & Wouters 2021).

Na beëindiging van de nestactiviteit werden 110 nesten opgegraven. De bereikbaarheid van de nesten voor Wespennest werd genoteerd en naar schatting was 45% makkelijk, 33% mogelijk en 22% niet bereikbaar. Door het aantal raten te tellen en de kleine en grote cellen te meten werd de beschikbare hoeveelheid voedsel voor Wespennest bepaald.

Meer multimedia en digitalisering vanaf ca 2020

Hoewel vogelwerkgroepen vaak al heel wat jaren een eigen web- en/of facebookpagina

hebben, is een verdergaande digitalisering waar te nemen. Zo zijn van VWG De Kempen alle rapporten en alle vogelartikelen uit 50 jaargangen van de Blauwe Klauwier te downloaden op Natuurtijdschriften.nl (figuur 180).

Figuur 180. Artikelen en rapporten van VWG De Kempen zijn te vinden op Natuurtijdschriften.nl.

IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem heeft op de IVN website alle [inventarisatierapporten](#) staan (figuur 181).

Figuur 181. Op de IVN website zijn de inventarisatierapporten van afdeling Veldhoven-Eindhoven-Vessem te downloaden.

Sinds 2023 bestaat het YouTube-kanaal [Vogels in de Kempen](#) waarop vooral video-clips van vogelgedrag te vinden zijn (figuur 182). In november 2025 bedroeg het aantal videoclipps ca. 400.

Figuur 182. YouTube-kanaal [Vogels in de Kempen](#).

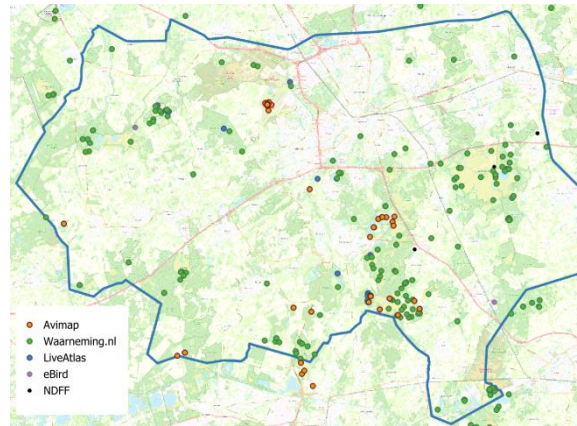
Steeds meer data, weinig tools ^{vanaf ca 2020}

Op digitale platformen worden steeds meer gegevens over vogels verzameld. Het gaat inmiddels om gigantische aantallen. Bij onderzoeken door instellingen, zoals de monitoringprojecten door Sovon, is de verwerking en rapportage over het algemeen goed geregeld, maar de overige data blijven voor een groot deel onbenut terwijl er grote mogelijkheden liggen voor *citizen science*. De voorzieningen om toegang te krijgen tot al die data zijn echter zeer beperkt en ook ontbreekt het aan tools om ze makkelijk te verwerken en te analyseren.

Een voorbeeld van het benutten van veel data is het jaarlijkse overzicht van zeldzame broedvogels in de Kempen. In 2020-21 maakten Paul van Pelt en Tom Heijnen voor het eerst zo'n overzicht (Heijnen & van Pelt 2021a, 2021b, 2021c, 2022), daarna voortgezet door Tom (Heijnen 2024b, 2025d). Henk Siersema (Sovon) leverde de data uit Avimap, eBird, Kolonievogels, LiveAtlas, NDFP en waarneming.nl aan.

De gegevens werden door Tom en Paul samengevoegd in QGIS (een geografisch informatiesysteem), per soort gefilterd aan de hand van de geldende datumgrenzen (figuur 183), en daarna visueel geanalyseerd om zo te komen tot territoria, zo goed mogelijk rekening houdend met alle 'mitsen

en maren' van met name losse waarnemingen. Jaarlijks is dat een enorme klus.

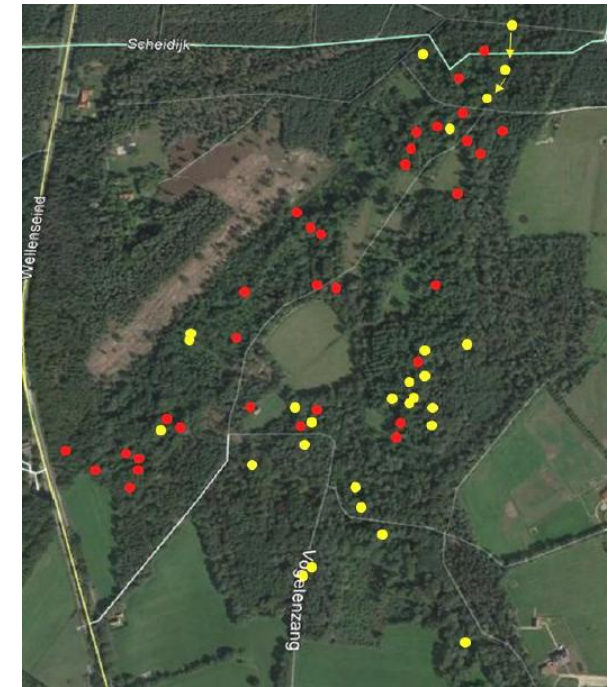
Figuur 183. Gegevens in QGIS van Wespensdieven tussen de datumgrenzen in 2024.

Trefkans Middelste Bonte Specht ²⁰²¹

Hoeveel territoria van de Middelste Bonte Specht zitten er in een gebied? En is een simultaantelling een geschikte methode? Om daar meer zicht op te krijgen organiseerde Pieter Wouters in 2021 twee simultaantellingen op Landgoed Wellenseind.

Het gebied van ca. 75 ha. werd in 9 deelgebieden verdeeld die op 27 februari en 20 maart simultaan, dus door 9 groepen vogelaars, geteld werden. De eerste telling leverde 33 waarnemingen op en de tweede 27 (figuur 184). Rekening houdend met uitsluitende waarnemingen en foto's van

♂♂ (in verband met individuele herkenning) kwam de teller op 6 territoria.

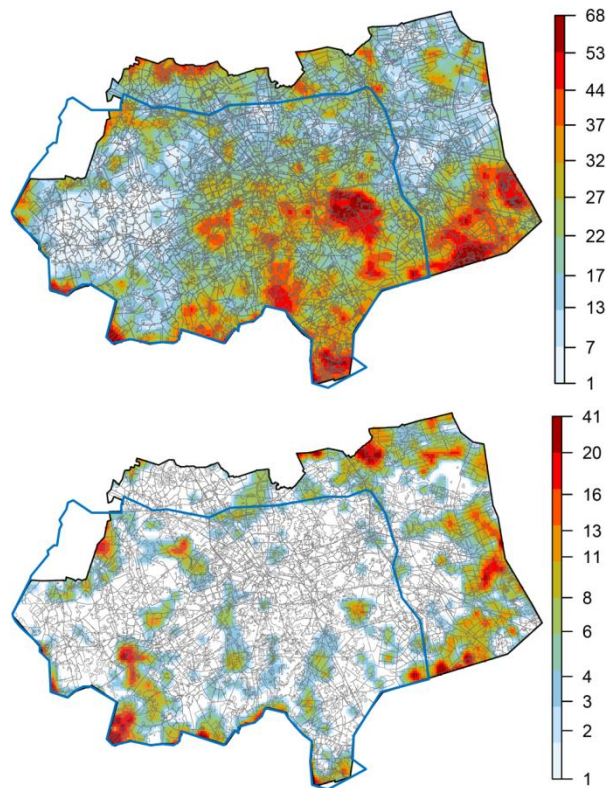
Figuur 184. Alle waarnemingen van Middelste Bonte Spechten op Wellenseind op 27 februari (rood) en 20 maart 2021 (geel) (Wouters 2022c).

Simultaantellingen lijken een geschikte methode om het aantal Mibo-territoria vast te stellen (Wouters 2022c).

Windenergie en vogels ²⁰²¹

De transitie naar de productie van duurzame energie gaat gepaard met het plaatsen van grote aantallen windturbines. Over de locaties van die turbines is het nodige te

doen. Rijk, provincies, branchevereniging NWEA, TenneT en groene organisaties werken samen in het traject [Natuur-inclusieve Energiestransitie](#) voor wind en hoogspanning op land. Doel is om bij de locatiekeuze van windparken en hoogspanningsverbindingen rekening te houden met negatieve effecten op kwetsbare vogels en vleermuizen.

Figuur 185. Gevoeligheid van broedvogels (boven) en niet-broedvogels (onder) voor windturbines in de Metropoolregio Eindhoven, met toepassing van de zgn. regionale legenda (Sierdsema et al. 2021).

Sovon heeft de gevoeligheid van Nederland voor windturbines in kaart gebracht, voor zowel broedvogels als winter- en trekvogels (Sierdsema et al. 2021). De gevoeligheidskaarten zijn t.b.v. de vertaling naar de zgn. [regionale energiestrategiën](#) ook per RES-regio beschikbaar, zoals de Metropoolregio Eindhoven (figuur 185).

Witte Kwikstaarten in kassen ²⁰²¹⁻²²

Het was al enkele jaren bekend dat in de kassen van rozenkwekerij Keijsers, op de oude locatie aan de Roskam in Veldhoven, Witte Kwikstaarten sliepen. Op 13 en 15 september 2021 werd op drie punten rond de kassen geteld en dat leverde resp. 429 en 539 overnachtende Witte Kwikken op (Sloendregt & Valkonet-Huyskes 2021). De vogels bleken in de kassen ook te broedden. In 2022 ging het om 10-20 paren (Valkonet-Huyskes & Sloendregt 2022).

Vogelkarakteristieken van beekdalen ²⁰²¹⁻²³

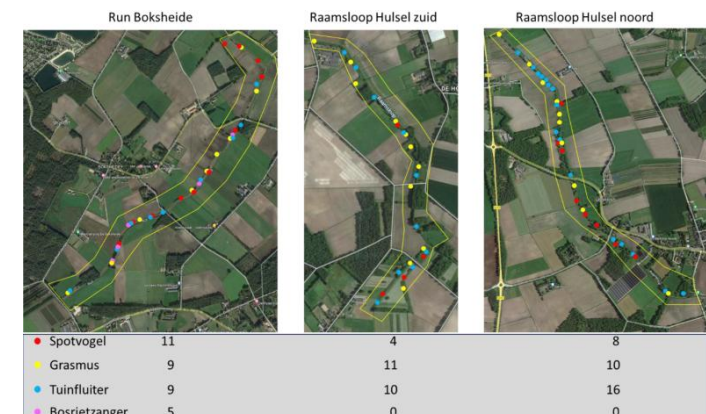
Tegenwoordig is het opnemen van ecologische vogelgroepen in rapportages over broedvogelinventarisaties redelijk 'standaard'. Jan Kolsters was in 2021 in de Kempen de eerste die zo'n analyse over meerdere gebieden maakte, nl. gedeelten van beekdalen langs de Reusel, de Grootte Beerze en de Kleine Beerze die geïnventa-

riseerd werden in de periode 2016-20 (Kolsters 2021, figuur 186).

Figuur 186. De vier in de analyse betrokken beekdalen (Kolsters 2021).

Een tweede analyse van broedvogels in beekdalen was Jan's studie van vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling (Kolsters 2023c, figuur 187).

Figuur 187. Territoria van vier struweelvogels in drie bovenlopen in 2023 (Kolsters 2023c).

Slapende Blauwe Kiekendieven op de Grote Heide ²⁰²¹⁻²⁵

In de winters 2021/22 tot en met 2024/25 telde Robbert van Hiele 2-4 keer per winter het aantal slapende Blauwe Kiekendieven op de Grote Heide. Het aantal slapers varieerde van 2-4 vogels (van Hiele 2023, 2025).

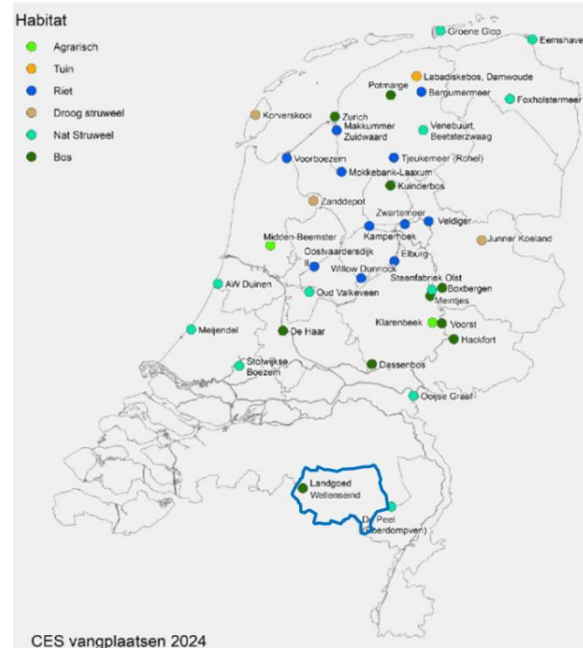
CES ringwerk op Wellenseind ^{vanaf 2021}

Sinds augustus 2021 is Bert van Opstal actief met ringwerk op Landgoed Wellenseind (figuur 188).

Figuur 188. Bert van Opstal met man Goudvink op Wellenseind, 22 oktober 2022 (Stijn van Lierop).

Hij ringde er tot en met 2025 1.877 vogels waaronder veel Pimpelmezen, Koolmezen, Zwartkoppen en Roodborsten, en ook krenten zoals 18 IJsvogels, 8 Middelste Bonte Spechten en 13 Vuurgoudhanen (trektellen.nl).

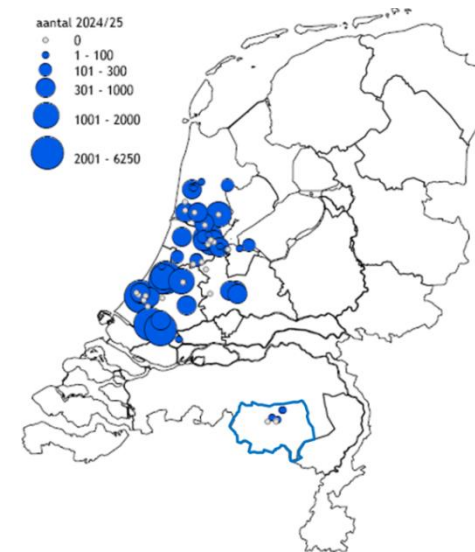
Figuur 189. CES-locaties in 2024 (Deuzeman et al. 2025).

Wellenseind is één van ca. 50 locaties in Nederland (figuur 189) waar geringd wordt ten behoeve van het CES-project. Een recent voorbeeld waarbij Nederlandse CES-gegevens (samen met [ring-MUS](#)- en RAS-gegevens) gebruikt zijn, is een studie naar de invloed van verstedelijking op de overleving van elf soorten broedvogels (Brouwer et al.

2024). Er waren aanwijzingen dat 'hoe dichterbij steden' de overleving lager was bij Tjiftjaf, Roodborst en Groenling, en hoger bij Koolmees en Huismus.

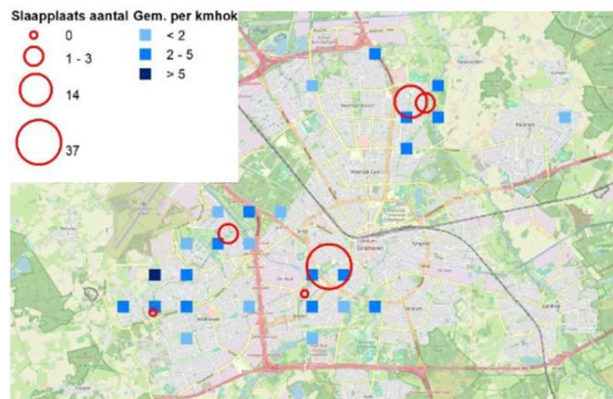
Slapende Halsbandparkieten ^{vanaf 2021}

In de Kempen werden vanaf 2015 regelmatig Halsbandparkieten gezien, in eerste instantie alleen in Veldhoven en later ook in Eindhoven. Sinds een aantal jaren wordt getracht om slaapplekken op te sporen en op landelijke teldata van Sovon te tellen. Hoewel de soort in de randstad heel algemeen is, zijn slaapplekken op de zandgronden van Nederland schaars (figuur 190).

Figuur 190. Slaapplekken van Halsbandparkieten in de winter van 2024/25 (Louwe Kooijmans 2025).

In januari 2025 werden in onze regio 41 Halsbandparkieten op slaappleatsen geteld: 37 in het Genderpark, 1 in Meerhoven en 3 in Woensel-Noord (Hijnen & Sloendregt 2025, figuur 191).

Figuur 191. Slaappleatsen (rood) en waarnemingen overdag (blauw) van de Halsbandparkiet in Veldhoven en Eindhoven in de winter 2024/25 (Hijnen & Sloendregt 2025).

Vogelen met wildcam en webcam ^{vanaf 2021}

Een wildcamera (wildcam), in het Nederlands ook wel cameraval genoemd, geeft de mogelijkheid om vogels en andere dieren op foto of video vast te leggen zonder zelf aanwezig te zijn. Met infraroodlicht kan dit ook 's nachts. Als de wildcam aangesloten is op het internet dan spreken we van een webcam.

Diverse vogelaars hebben wildcam's ingezet, maar over het algemeen was dat experimen-

teel, zonder onderzoeksopzet. Ook zijn er diverse webcams die live beelden van nestkasten laten zien, zoals van [Slechtvalken](#) en [uilen](#).

Vogelen met warmtebeeldkijker ^{vanaf 2021}

Sinds 2021 gebruiken diverse vogelaars in de Kempen een warmtebeeldkijker. Hiermee werden al heel wat vogels gevonden die anders (bijna) niet te vinden zijn, zoals Patrijzen op akkers en Houtsnippen op akkers en bosbodems (Kolsters & Wouters 2022, Peeters 2022, figuur 192).

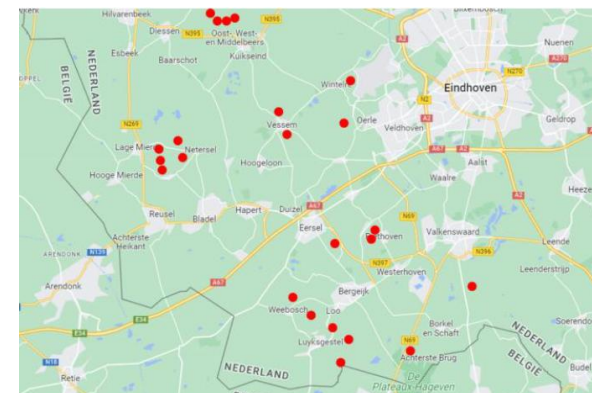
Warmtebeeldkijkers zijn ook nuttig bij het tellen van slaappleatsen, zoals van Grote Zilverreigers en Aalscholvers (Kolsters & Wouters 2022).

Figuur 192. Houtsnip op de bosbodem gezien door een warmtebeeldcamera (Kolsters & Wouters 2022).

Coniferenkwekerijen en Kneuen ²⁰²²

In 2022 onderzocht Jan Kolsters 23 in de westelijke Kempen gelegen coniferenkwekerijen (Kolsters 2022, figuur 193).

Figuur 193. Ligging van de in 2022 onderzochte coniferenkwekerijen (Kolsters 2022).

Die bleken opvallend geliefd bij Kneuen: er werden 103 territoria geteld, wat een hoge dichtheid van gemiddeld 1,14/ha. inhield. Temidden van het open agrarische landschap blijken de kwekerijen een refugium voor Kneuen te zijn, dankzij voldoende voedsel en nestgelegenheden.

Gebruik en beleving van waarneming.nl ²⁰²²

In 2022 werden diverse vogelaars in de Kempen geïnterviewd door Helen Verploegen van de Radboud University in Nijmegen. Zij deed promotie-onderzoek naar het gebruik en de beleving van waarneming.nl in de praktijk (Verploegen et al. 2021, 2024,

Verploegen 2025). Digitale platformen zoals waarneming.nl hebben drie functies: als een tool voor het verzamelen van data, als stimulans van natuurervaringen en als een archief om natuur(ervaringen) te herinneren. Gebruikers worden gemotiveerd om aandacht te schenken aan de wereld om hen heen, wat leidt tot affectieve ontmoetingen met andere soorten.

Betekenis van Ecoduct Kempengrens ²⁰²²

Over de A67 is in 2014 op Belgisch grondgebied een ecoduct voltooid, op nog geen 100 m. van de grens met Nederland (figuur 194). Het ecoduct verbindt de Peelsche en Kroonvensche Heide met Boswachterij De Kempen.

Figuur 194. Bovenaanzicht van het ecoduct over de A69 (Google Earth). Gele lijn = landsgrens.

In 2022 is het gebruik van de ecoduct door allerlei diersoorten gemonitord (Feys et

al. 2023), na eerdere monitoring in 2012 (nulmeting, Lambrechts et al. 2013) en in 2016 (Lambrechts et al. 2017). Het ecoduct heeft een belangrijke functie bij de 'ontsnippering' van gebieden en is voor allerlei diergroepen ook als leefgebied van belang (Feys et al. 2023). De directe betekenis van ecoducten voor vogels is beperkt, maar wie weet zijn er indirecte invloeden via prooidieren?

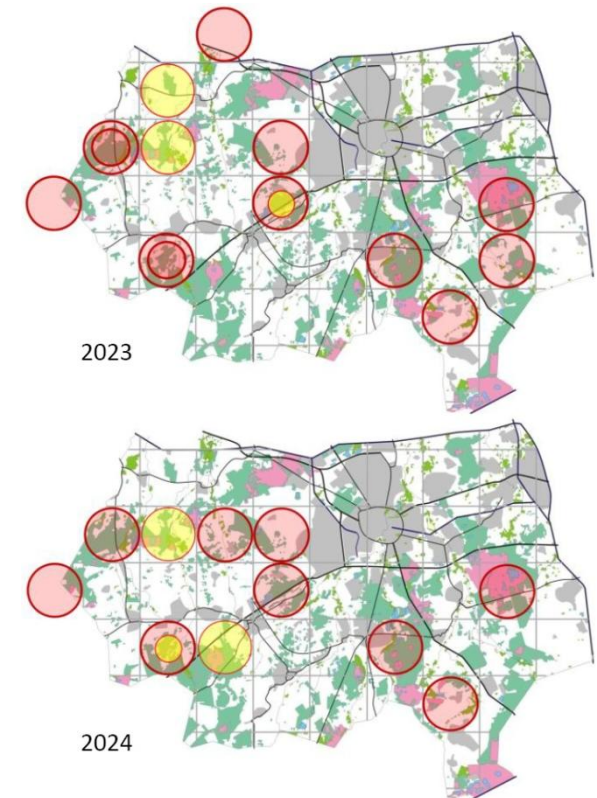
Helpt het strooien van steenmeel? ^{vanaf 2022}

In de jaren 2019 t/m 2021 is door de gemeente Bladel op verschillende plaatsen steenmeel (figuur 195) gestrooid om extra mineralen aan de bodem toe te voegen. Bosgroep Zuid-Nederland is samen met Sovon een onderzoek gestart om te onderzoeken of de steenmeelgiften daadwerkelijk bijdragen aan een verbetering van het ecosysteem.

Figuur 195. Steenmeel bij Bladel (Goffin 2023).

Een onderdeel van het onderzoek is een studie naar broedende mezen in nestkasten. De monitoring van de nestkasten wordt door Pieter Wouters en Cor van Pelt namens VWG De Kempen uitgevoerd (Goffin 2023, Wouters 2023a, van Pelt 2023). In 2023 werd bovendien een broedvogelinventarisatie uitgevoerd (Wouters 2024).

Figuur 196. Atlasblokken met Oehoeteritoria in de Kempen in 2023 en 2024. Rode cirkel = territorium (2 cirkels = 2 territoria), geel = mogelijk territorium (Heijnen 2025d).

Inventarisatie van Oehoe vanaf 2022

Tot enkele jaren terug wisten we bijna niets over het voorkomen van Oehoe's in de Kempen. Pieter Wouters nam het initiatief om in 2022 en daarna speciaal op zoek te gaan naar Oehoe's (Wouters 2022b).

Dat leverde in 2022 al meteen 8-11 territoria op. In 2023 werden 12-14 territoria geregistreerd (Wouters 2023b) en in 2024 9-12 (Heijnen 2025d; figuur 196). Omdat een flink deel van de Kempen niet of onvoldoende onderzocht werd, zal het werkelijke aantal territoria een stuk hoger kunnen liggen dan de getelde aantallen.

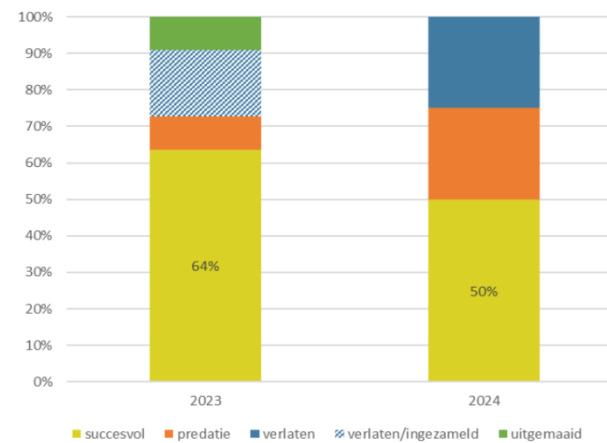
Jonge Oehoe's werden indien mogelijk geringd (figuur 197). Dat leverde inzichten op in conditie van de jongen en op langere termijn ook in dispersie en sterfte.

Figuur 197. Jonge Oehoe, op 3 mei 2025 geringd door Anita van Dooren met hulp van Wil Beeren (TH).

Broedbiologie van Wulpen net over de grens in Belgisch Limburg 2023-2024

Bij onze zuiderburen is onderzoek gedaan naar de broedbiologie van Wulpen (figuur 198). In de periode 2020-2023 werd de soort in de provincie Vlaams-Brabant onderzocht (Nijs et al. 2024b) en in de jaren 2023-2024 in de provincie Limburg (Nijs et al. 2024a). In tegenstelling tot wat we als Nederlandse Brabanders zouden vermoeden, grenst alleen de provincie Limburg aan Noord-Brabant, van pakweg de grens bij Luykgestel tot aan Maastricht. De provincie Vlaams-Brabant ligt westelijk en oostelijk van Brussel.

Figuur 198. Nestsucces en oorzaken van mislukken van onderzochte Wulpennesten in de provincie Limburg (België) in de periode 2023-24 (Nijs et al. 2024a).

In de provincie Limburg lag de focus van het onderzoek op vier gebieden, waarvan focusgebied Pelt in het noorden grenst aan

de Kempen. Het habitat bestond vooral uit akkers, weilanden en hooilanden. Van de 19 gevolgde nesten werden er 15 beschermd met een elektrisch raster. Bij beschermde nesten kwam 73% succesvol uit en bij onbeschermde nesten 49%. In totaal kwamen er 40 jongen uit, waarvan er slechts twee met zekerheid de vliegvlugge leeftijd van 35 dagen bereikten. Het aantal vliegvlugge jongen lag ver onder wat nodig is om de populatie op peil te houden (Nijs et al. 2024a).

Droneteam Reusel-De Mierden vanaf 2023

Het inzetten van drones bij vogelonderzoek kan van grote toegevoegde waarde zijn, zoals bij het tellen van kolonies die vanaf de grond lastig te zien zijn (veel Blauwe Reiger- en sommige Roekenkolonies). De Blauwe

Figuur 199. Droneopname van een Blauwe Reigernest in het Kattenbos bij Reusel (Natuur- en (weide)vogelvereniging Reusel-De Mierden).

Reigerkolonie in het Kattenbos bij Reusel kan vanaf de grond niet goed geteld worden. Een drone bracht voor de Natuur- en (weide)vogelvereniging Reusel-De Mierden uitkomst (figuur 199, zie ook [videoclip](#)).

De Blauwe Reigerkolonie in het Soerendonks Goor werd in 2025 voor het eerst met behulp van een drone geteld. Dat leverde 67 nesten op terwijl in de jaren daarvoor (en ook in 2025) vanaf de kant maximaal 23 nesten werden geteld. De drone ‘zorgde’ voor een verdrievoudiging van het aantal!

In combinatie met een warmtebeeldcamera kunnen drones ook ingezet worden bij het vinden van weidevogelnesten (figuur 200). Dit biedt veel mogelijkheden bij broedbiologisch onderzoek en nestbescherming (o.a. Busink 2021).

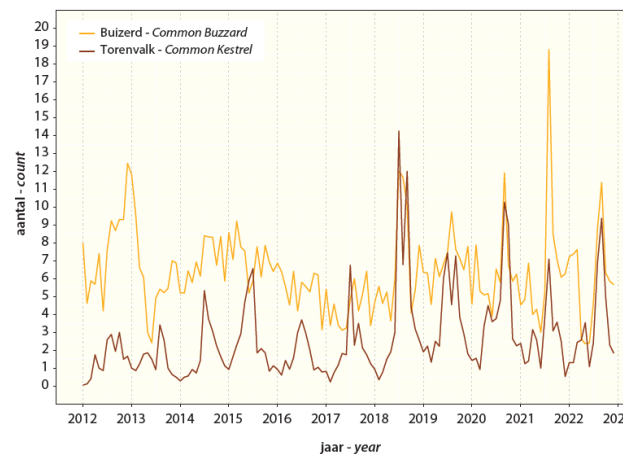
Figuur 200. Nest van Scholekster zoals gezien door een warmtebeeldcamera aan een drone op 35 m. hoogte (links), rechts ingezoomd (Jaaroverzicht 2023 Natuur- en (weide)vogelvereniging Reusel-De Mierden).

Sinds 2023 beschikt Natuur- en (weide)vogelvereniging Reusel-De Mierden over een

getraind droneteam. Het team valt onder toezicht van Brabants Landschap en kan ook door andere weidevogelverenigingen in Midden-Brabant worden ingezet. In het jaarverslag van de vrijwillige weide- en akkervogelbescherming in Noord-Brabant in 2024 wordt beschreven hoe het droneteam werkt (van den Biggelaar et al. 2025b).

Dieet van Buizerden en Torenvalken op Vliegbasis Welschap vanaf 2023 (?)

Op de kruidenrijke graslanden rond de landingsbanen foerageren veel Buizerden en Torenvalken (figuur 201). Teunizen (2023) onderzocht in het 524 ha. grote gebied wat de vogels aten aan de hand van de maaginhoud van 18 Buizerden en 22 Torenvalken.

Figuur 201. Geteld aantal Buizerden en Torenvalken op vliegbasis Eindhoven in de periode 2012-2022 (Teunizen 2023).

Buizerden foerageerden vooral op regenwormen (35%) en krekels (29%). Torenvalken pakten voornamelijk krekels (57%), gevolgd door woelmuizen (25%). Het belang van krekels in het dieet was een verrassing. Kennis over het dieet van de vogels kan worden gebruikt voor preventieve maatregelen om botsingen met roofvogels in de nabije toekomst te minimaliseren.

Symposium Toekomst voor vogels in de Kempen 2025

Ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan organiseerde VWG De Kempen in februari 2025 een symposium over de toekomst voor vogels in de Kempen, door zowel terug te kijken als vooruit te blikken (figuur 202).

13.30 – 13.40	Introductie	Edwin van der Werf
13.40 – 14.00	Ontwikkeling van vogels in de Kempen in de afgelopen eeuw	Tom Heijnen & Henk Sierdsema <i>Vogelwerkgroep De Kempen</i>
14.05 – 14.25	Rewilding in Brabant	Leo Linnartz <i>Ark Rewilding Nederland</i>
14.30 – 14.50	Beken en beekdalen: naar een robuuster watersysteem	Iris van der Laan <i>Waterschap De Dommel</i>
15.10 – 15.30	Waar gaat het naartoe met de natuur in de Kempen?	Jochem Sloothaak <i>Brabants Landschap</i>
15.35 – 15.55	Agrarisch perspectief	Corné van Linschoten & Shannon Tempels <i>Biologische melkveehouderij Doortjeshoeve</i>
16.20 – 17.00	In gesprek: vragen, discussie etc.	Chris van Turnhout

Figuur 202. Het symposiumprogramma.

Sprekers van VWG De Kempen, ARK Rewilding, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap en Biologische melkveehouderij Doortjeshoeve presenteerden een veelheid aan gegevens, ontwikkelingen en inzichten.

De presentaties zijn als bundel te downloaden op de [website](#) van VWG De Kempen.

Vuurgoudhanen in de winter ²⁰²⁵

Rob Aarts heeft in februari 2025 een flink aantal locaties in de Kempen afgezocht op Vuurgoudhanen. Ze werden bijna overal aangetroffen, vooral in *Hedera* begroeiingen (Aarts 2025a). Op vier winterlocaties bleek in juni 2025 ook een territorium aanwezig te zijn, wat er op wijst dat het grootste deel van de winterpopulatie uit wintergasten bestaat, m.a.w. niet ter plekke broedt (Aarts 2025b).

Negatieve invloed van wegen op broedvogels ²⁰²⁵

Met behulp van BMP-gegevens uit de periode 1984 t/m 2021 werd de invloed van snelwegen op broedvogels in Nederland onderzocht. Hiervoor werden ook de nodige BMP-plots in de Kempen gebruikt, gelegen langs de A2, A58 en A67 (figuur 203).

Uit de analyse bleek dat wegverkeer tot ca. 650 meter afstand bij veel soorten en soortgroepen een negatieve invloed heeft op de dichtheden.

Figuur 203. Ligging van BMP-plots langs snelwegen die werden gebruikt bij de analyse van de invloed van snelwegen op broedvogels (van Dijk et al. 2025).

Oehoe's luisteren met een audiorecorder vanaf 2025

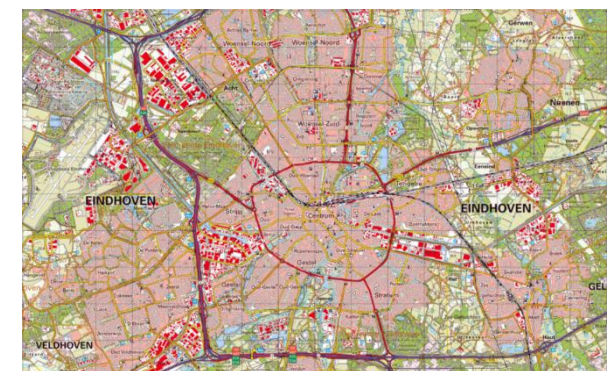
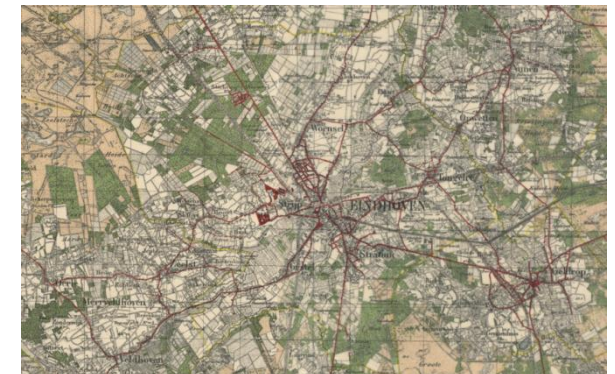
Een recente ontwikkeling is het inzetten van een audiorecorder, bijv. een Audiomoth of BirdWeather PUC, op een vergelijkbare manier als een videocam maar dan specifiek voor geluid. Pieter Wouters en Jan Kolsters plaatsten in een bosgebied in de Kempen een Audiomoth en met de opnamen kon de (geringe!) roepfrequentie van een Oehoe gevolgd worden. Bovendien werd zo een extra Oehoe opgespoord.

Progressie in vogelonderzoek

Als je kijkt naar de onmiskenbare progressie van het vogelonderzoek vanaf de 19^e eeuw, dan zijn er veel factoren te benoemen die dit mogelijk hebben gemaakt.

Meer mensen, meer vogelaars

In de 19^e eeuw woonden er weinig mensen in de Kempen. Zo telde [Eindhoven](#) (figuur 204) in 1866 slechts 3.200 inwoners.

Figuur 204. Eindhoven en omgeving in de jaren 1930 en 2010 ([Topotijdreis](#)).

Tegenwoordig zijn dat er bijna een kwart miljoen. Door het groeien van de bevolking (met bijbehorende diversificatie en educatie) nam het aantal mensen met een interesse voor natuur en vogels toe. Er ontstonden verenigingen die zich met natuur en vogels bezighielden en waar gelijkgestemden elkaar konden ontmoeten.

Meer vrije tijd en geld

Mensen moesten in de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw veel werken. In 1960 werd [zaterdag](#) als verplichte werkdag afgeschaft, waardoor men in het weekend 'vrij-af' had. Met name vanaf 2015 kwam er veel flexibiliteit in het aantal werkuren en de werkroosters, waardoor vrije tijd (waaronder tijd voor hobby's zoals vogelen) makkelijker te creëren en in te vullen was. Een goede balans tussen werk en privé/gezondheid werd maatschappelijk steeds meer geaccepteerd. Ondertussen namen de lonen toe en had men meer om te besteden, bijv. aan verrekijkers en vervoermiddelen.

Meer wegen en betere vervoermiddelen

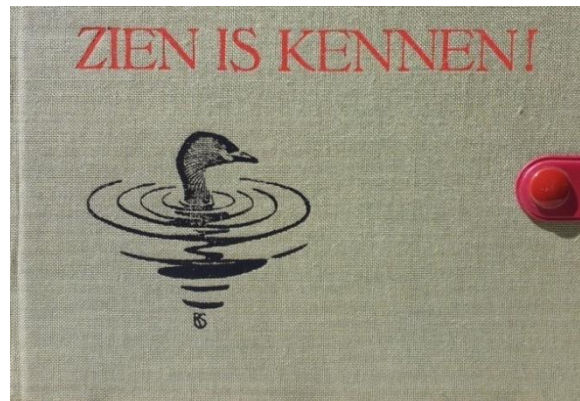
De infrastructuur (paden, zandwegen, verharde wegen) was vroeger onvergelijkbaar beperkter voor het doen van vogelwaarnemingen dan tegenwoordig (figuur 204). Veel gebieden waren toen niet of moeilijk te bereiken en vaak ontoegankelijk.

De meeste mensen verplaatsten zich met benenwage, fiets of openbaar vervoer waardoor de actieradius gering was. Pas vanaf ca. 1960 kwamen brommers en auto's voor een steeds grotere groep mensen binnen handbereik.

Betere vogelgidsen

De vogelaars van weleer moesten het ooit doen zonder vogelgids; het 'verzamelen' van vogels was toen noodzakelijk om zekerheid over de determinatie te krijgen.

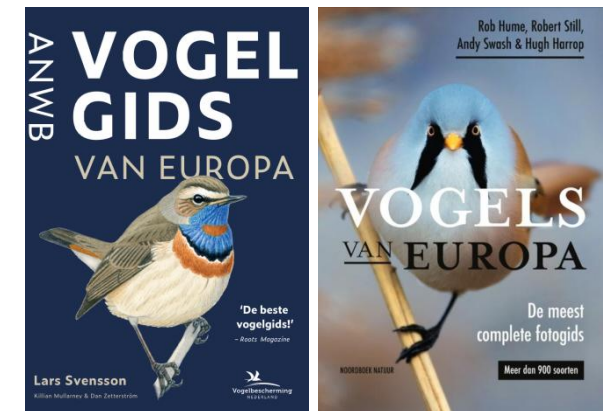
In de jaren 1930 werd de eerste vogelgids in Nederland geproduceerd, 'Zien is kennen' (figuur 205). Een mijlpaal voor die tijd, maar zeer beperkt naar huidige maatstaven.

Figuur 205. De eerste vogelgids, *Zien is kennen*, door Nol Binsbergen en D. Mooij.

Vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw begonnen de meer moderne vogelgidsen te

ontstaan, met per soort een goede tekening, beschrijving van kenmerken (zowel kleeft als geluid) en verspreidingskaartje. Tegenwoordig kunnen we kiezen uit een reeks geweldige vogelgidsen, met voor mij als toppers de 'ANWB Vogelgids van Europa' door Lars Svensson, Killian Mullarney en Dan Zetterström, en 'Vogels van Europa' door Rob Hume, Robert Still, Andy Swash en Hugh Harrop (figuur 206). Thuis is het 'Handboek Europese vogels' door Nils van Duivendijk als naslagwerk onmisbaar.

Figuur 206. Twee toppers onder de vogelgidsen.

Betere optiek

Verrekijkers bestaan al lange tijd (figuur 207), maar waren duur en kwamen pas in de 20^e eeuw meer in zwang. Zowel vergroting als kwaliteit waren vroeger heel wat beperkter dan het fraaie 'glas' dat we tegenwoordig tot onze beschikking hebben: een indrukwekkend aanbod met vaak

indrukwekkende prijskaartjes. Gestabiliseerde verrekijkers, die trillingen van de handen neutraliseren, zijn in opkomst.

Figuur 207. Verrekijker uit de eerste wereldoorlog ([Wikipedia](#)).

Telescopen om vogels te kijken werden pas vanaf de jaren '70 geproduceerd (figuur 208). Ze maakten het mogelijk om veldkenmerken en gedrag veel gedetailleerder te bekijken en vogels op grotere afstand te tellen. Dit kreeg een extra impuls door digiscoping: het fotograferen van vogels door de telescoop, met een ongekende vergroting. Tegenwoordig behoort een goede telescoop tot de standaarduitrusting van vogelaars (figuur 209).

Figuur 208. Marcel Wasscher met een eenvoudige buistelescoop op de rug in Aalst, voorjaar 1974 (TH).

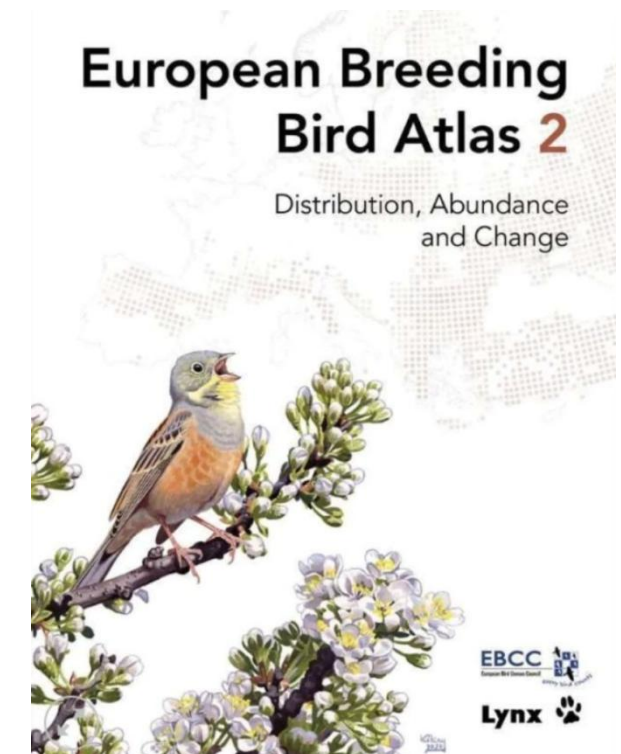

Figuur 209. VWG De Kempen met een rijtje moderne telescopen op de Brouwersdam, februari 2016 (TH).

Meer prikkels om onderzoek te doen

Vogelaars waren vroeger aanmerkelijk meer tijd kwijt met het onder de knie krijgen van de veldkenmerken van vogels dan nu. Met goede vogelgidsen, optiek en contacten met andere vogelaars gaat dat nu veel makkelijker. Door dat 'gemak' ontstond er ruimte

om ook andere dan determinatievragen te stellen, zoals: waar komt een vogelsoort voor? wat zijn z'n habitatvoorkeuren? in wat voor aantallen? Daarna wellicht: gaat de soort voor- of achteruit? hoe komt dat? En vervolgens wellicht: waar nestelt de soort? hoeveel eieren en jongen? waaruit bestaat het voedsel? wat is de overlevingskans? waar overwintert ie? hoe verloopt de trek? hoeveel keren er na het overwinteren terug in de broedgebieden?

Figuur 210. De tweede atlas van de broedvogels van Europa.

Steeds grotere vragen en projecten

De amateur- en beroepsvogelaars wisselden steeds meer kennis en ervaring uit. Dat ging ook de grens over, door internationale vakliteratuur en conferenties, en grensoverschrijdende onderzoeken.

Er werden steeds grotere vragen gesteld en hieruit ontstonden steeds grotere projecten. De atlasprojecten, eerst per land en daarna voor [geheel Europa](#) (figuur 210), zijn daar mooie voorbeelden van. In Nederland ontstond in deze fase Sovon, met tegenwoordig 70 personen in dienst.

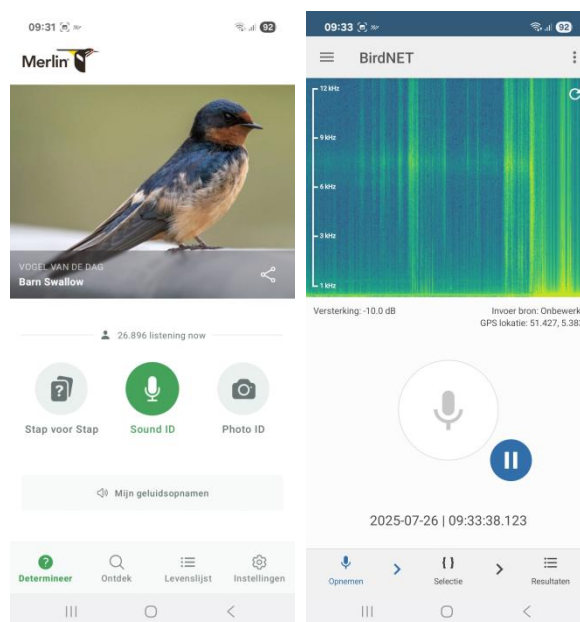
Kruisbestuiving beroeps en amateurs

Tot aan het eerste atlasproject van Sovon was er onder beroepsornithologen scepsis over de rol die amateurvogelaars konden spelen bij ornithologisch onderzoek. Het eerste atlasproject heeft die barriere beslecht: het toonde aan dat honderden amateurs, samen met een aantal professionele ornithologen, een innovatief project van ongekennde schaal succesvol konden opzetten, uitvoeren en afronden.

Sindsdien is er een grote mate van kruisbestuiving tussen beroeps- en amateurvogelaars, zowel wat persoonlijke contacten als het delen van kennis, kunde en resultaten betreft. Veel beroeps zijn in hun vrije tijd 'amateur', en veel 'amateurs' doen in hun vrije tijd onderzoek op 'beroepsniveau'.

Meer kennis om goed onderzoek te doen

De opwaartse spiraal van vragen stellen, onderzoeken en opschalen, leverde steeds meer kennis en informatie op over het opzetten van onderzoek en interpreteren van gegevens. Een overweldigende stroom van publicaties over trefkansen, tellingen, broedbiologie, migratie, verspreiding, aantallen, etc. kwam op gang.

Figuur 211. Twee bekende apps voor het op naam brengen van vogelgeluiden, Merlin en BirdNET.

Meer tools voor herkenning van vogels

De plaats van veldgidsen, ofschoon nog steeds belangrijk, werd en wordt steeds meer ingenomen door digitale tools op

mobiel of tablet. Geluiden, veldkenmerken, verspreiding, recente waarnemingen, alles is digitaal te raadplegen. Apps om geluiden (figuur 211) en foto's van vogels op naam te brengen worden steeds beter, maar zijn overigens niet perfect zoals bleek uit een Amerikaanse studie met Merlin (Roodbergen & Wortel 2023, Goodman et al. 2025).

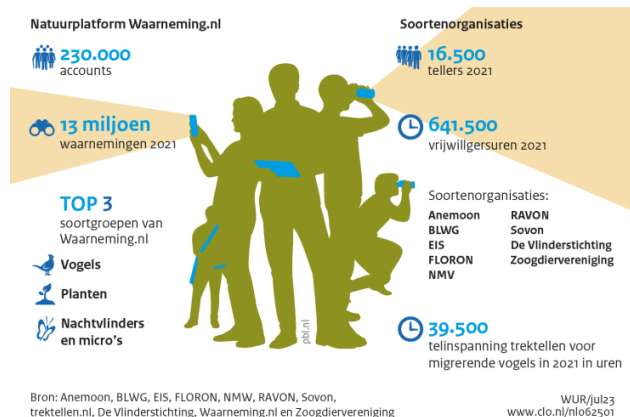
Waarnemingen van zeldzame soorten worden steeds vaker met behulp foto's of geluidsoptnames gedocumenteerd, wat de controleerbaarheid en daarmee de betrouwbaarheid van de gegevens sterk heeft vergroot.

Meer mogelijkheden om waarnemingen vast te leggen, te publiceren en te delen

Vroeger hielden vogelaars hun waarnemingen op papier bij, in een aantekenboekje of op een andere manier. De locatie van een waarneming werd meestal globaal beschreven. Sommigen noteerden de coördinaten volgens de topografische kaarten. In het meest gunstige geval belandden zulke waarnemingen in een papieren archief dat alleen met heel veel inspanning door een VWG in stand gehouden kon worden.

Tegenwoordig worden waarnemingen met een app ingevoerd, met automatisch de datum, tijd en gps-positie erbij. Na uploaden zijn de waarnemingen centraal opgeslagen

en meestal voor iedereen te raadplegen. De gegevens van al die vogelaars zijn breed beschikbaar voor onderzoekers en beheerders. Een aanzienlijk deel van die onderzoekers is niet professioneel ornitholoog maar ‘amateurvogelaar’, een mooi voorbeeld van [citizen science](#) (figuur 212).

Figuur 212. Citizen science in Nederland in 2021 ([Compendium voor de Leefomgeving](#)).

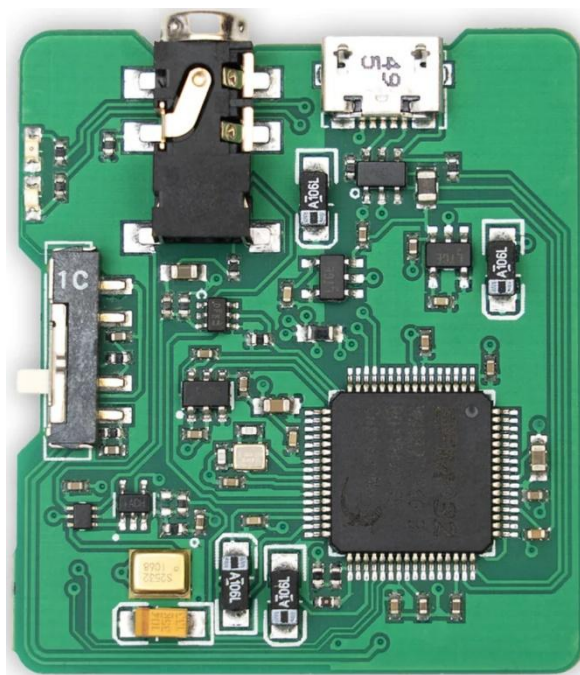
Meer mogelijkheden voor samenwerking

Er ontstonden en ontstaan steeds meer netwerken van vogelaars, rondom een project, vraagstuk, interesse, gebied of wat dan ook. In het verleden ontstonden zulke netwerken vaak als spin-off van landelijke contacten, Sovon projecten of (studie-) bijeenkomsten. Het creëren en in stand houden van netwerken is tegenwoordig een stuk eenvoudiger door de digitale vormen van communicatie.

Meer tools voor het doen van onderzoek

De voortgang in technologie biedt steeds meer tools die ingezet kunnen worden voor onderzoek. Met zenders en loggers worden terreingebruik, dispersie en migratieroutes van individuele vogels onderzocht.

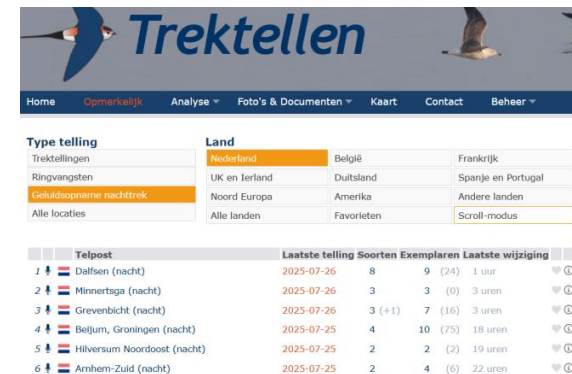
Wildcams en webcams zijn ideaal om het gedrag van vogels te bestuderen zonder zelf aanwezig te hoeven zijn. Dat geldt ook 's nachts met behulp van nachtkijkers die, afhankelijk van het type, het restlicht versterken of infrarood licht ('warmtestraling') zichtbaar maken.

Figuur 213. Audiomoth.

Met audiorecorders wordt steeds meer acoustisch onderzoek gedaan. Bekende hulpmiddelen zijn de [Audiomoth](#) (figuur 213) en [BirdWeatherPUC](#). Er zijn veel ontwikkelingen op dit vlak, zoals het [bepalen van locaties van geluiden](#) door 'driehoeksmetingen' van meerdere recorders in een gebied.

Het opnemen van 's nachts overvliegende vogels is een betrekkelijk nieuw fenomeen en staat bekend als [nocmig](#), *nocturnal migration*. In de Kempen wordt dit nog niet gedaan. Op [trektellen.nl](#) zijn de nocmig-resultaten in te zien (figuur 214).

Figuur 214. Geluidsopnamen van nachttrek (nocmig) zijn op [trektellen.nl](#) te bekijken.

Drones worden steeds meer ingezet om kolonies te tellen en nesten van weidevogels te vinden (zie bijv. Busink 2022b over het karteren van nesten met een drone in De Hilver bij Moergestel). En er zijn meer [mogelijkheden](#).

Meer acceptatie in de samenleving

Vroeger werden vogelaars vaak als vreemde snuiters gezien. Eenlingen, allemaal man, die met een kijker aan het gluren waren naar ... ja, naar wat eigenlijk. Tegenwoordig is vogels kijken een hobby die door veel, en steeds meer, mensen wordt beoefend. Daar zijn ook steeds meer vrouwen bij (figuur 215).

Figuur 215. Dit boek van Debby Doodeman geeft een goed beeld van de Nederlandse vogelaars.

Er is onder de bevolking een groeiende interesse voor de natuur (met tegenwoordig

[biodiversiteit](#) als belangrijke modekreet) en steeds meer mensen maken zich zorgen over het verdwijnen ervan. Door dit alles is vogels kijken een normale, maatschappelijk geaccepteerde, tijdsbesteding geworden. Naast voordelen heeft die bekendheid ook een schaduwzijde, met name door toenemende drukte van mensen in natuurgebieden, en het verstoren van vogels door een groeiend legioen van vogelaars en fotografen die een plaatje van een vogel belangrijker vinden dan de vogel zelf.

Betere gehoorapparaten voor oudere vogelaars

Een groot deel van de vogelaarspopulatie is op leeftijd. Ouder worden kan leuk zijn, maar bij vogelaars zit er een addertje onder het gras: gehoorverlies van met name hogere frequenties. Daar heeft een gewone sterveling geen last van, maar een vogelaar krijgt er 'stiltepijn' van.

Door gehoorproblemen kan een fors deel van de vogels gemist worden (Herremans et al. 2022), al bleek dat in trendgegevens van het BMP niet zichtbaar (van der Meij & van Turnhout 2017). Gewone gehoortoestellen bieden daarvoor gewoonlijk geen oplossing, maar er komen steeds meer geavanceerde toestellen die hoge frequenties kunnen omzetten in lage frequenties, vergelijkbaar met wat een bat-detector doet.

Een kleine blik vooruit

Oude tellingen nieuw leven inblazen?

Weten we nu meer over vogels in de Kempen dan vroeger? Over het algemeen wel, maar zeker niet op alle vlakken. Zo weten we steeds minder van de broedvogels in het agrarisch gebied omdat broedvogelinventarisaties bijna alleen uitgevoerd worden in gebieden die in beheer zijn bij Brabants Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

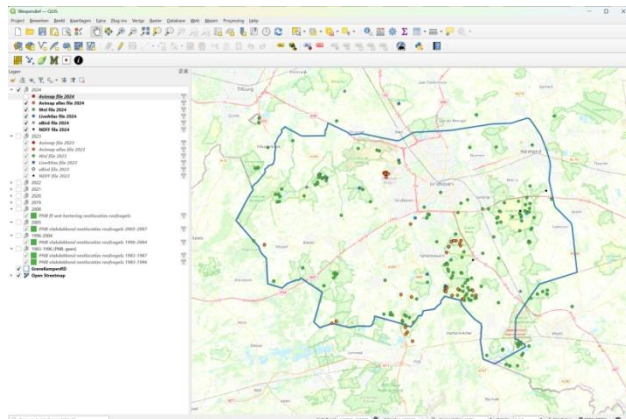
Figuur 216. Gehermeanderde Tongelreep bij Bruggerhuizen, 12 november 2025 (TH).

We hebben geen idee meer van wat er op en langs de beken in het winterhalfjaar zit. Bekentellingen zijn al lang niet meer gehouden terwijl er veel veranderd is. Veel beken zijn 'krom getrokken' (figuur 216) en aanliggende percelen zijn vaak natuurgebied geworden. Winters zijn milder en vogelsoorten talrijker of juist schaarser.

Hoewel veel vennen, plassen en afgravingen door vogelaars worden bezocht, ontbreekt het aan systematische tellingen zoals we die vroeger met de plassentellingen kenden. Daardoor hebben we geen goed beeld meer van de verspreiding, aantallen en aantalsverloop van eenden en andere watervogels, terwijl er heel veel veranderd is.

Meer tools nodig voor gegevensanalyse

De hoeveelheid data over vogels is enorm en neemt alleen maar verder toe. Het is een goudmijn die geëxploreerd kan worden, door professionals en amateurs, maar daarvoor zijn wel goede tools nodig die dat mogelijk maken. En die ontbreken.

Figuur 217. QGIS is een zeer geavanceerde én gratis geografische applicatie waarmee gegevens uit verschillende bronnen over elkaar heen ‘gelegd’ kunnen worden, maar het is heel veel werk om één totaal kaart te maken waarin al die gegevens verwerkt zijn.

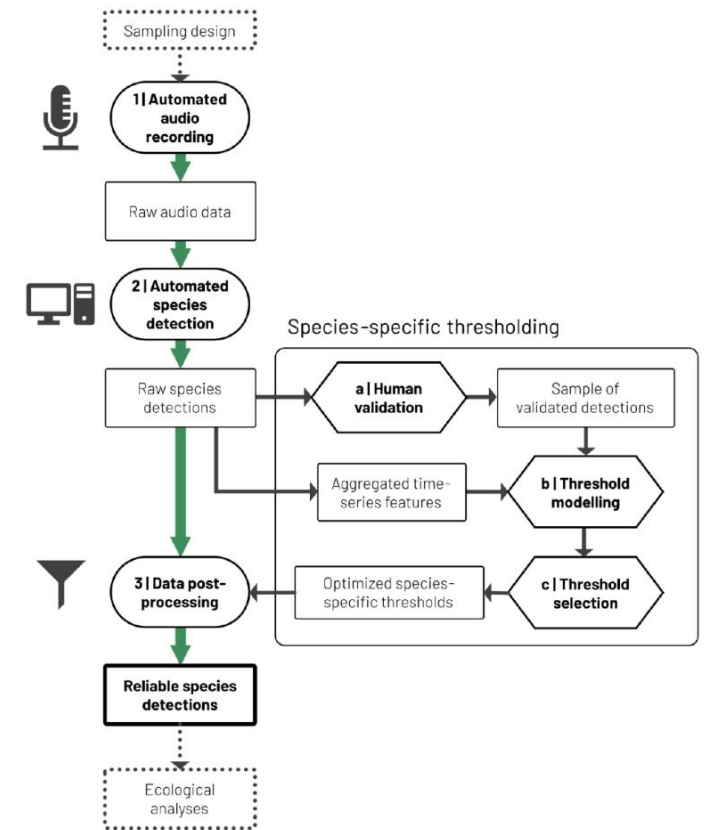
Het samenvoegen, selecteren en interpreteren van de gegevens is een enorme klus waarvoor veel kennis nodig is over de betekenis, coderingen en beperkingen van de gegevens én veel kennis van de complexe tools zoals [GIS-applicaties](#) (figuur 217). Standaard hulpmiddelen zijn dringend gewenst om te voorkomen dat het wiel steeds opnieuw moet worden uitgevonden en óók om te voorkomen dat daarbij fouten worden gemaakt.

Als het tijdrovende werk van samenvoegen, selecteren en interpreteren van gegevens door tools geminimaliseerd kan worden, dan blijft er veel meer tijd over om met gegevens nuttige dingen te doen en daarover te rapporteren.

PAM monitoringsystemen

Ik verwacht dat er in de nabije toekomst nieuwe monitoringprojecten komen die gebaseerd zijn op passieve akoestische monitoring ofwel PAM (zie [hier](#), [hier](#) en [hier](#) voor meer info).

Vogelaars zijn nodig bij het perfectioneren van automatische herkenning van vogelgeluiden en het ijken van accoustische meetgegevens aan de werkelijkheid in het veld (zie bijv. figuur 218), maar daarna kunnen PAM-systemen, althans in theorie, autonoom draaien.

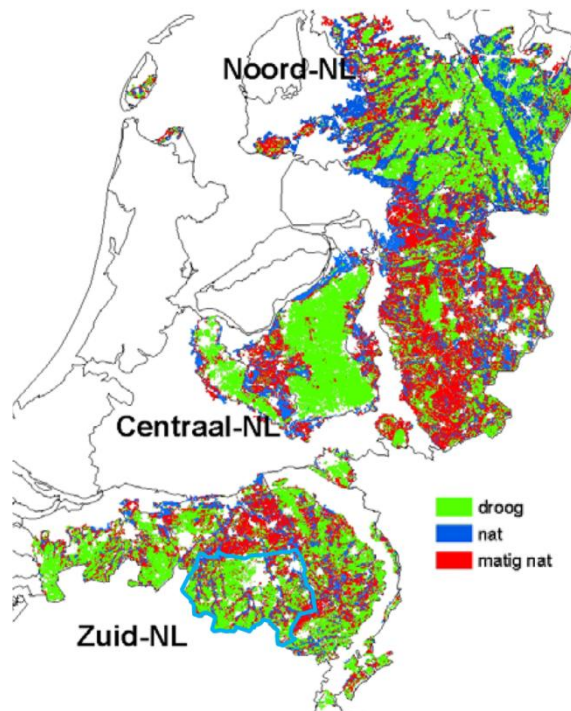
Figuur 218. Processchema voor passieve akoestische monitoring (Singer et al. 2024).

Nachtkijkers

Er zijn in de Kempen al diverse vogelaars die over een nachtkijker beschikken. Die kijkers zijn er in [twee smaken](#): kijkers met restlichtversterking en warmtebeeldkijkers. Ze zijn niet goedkoop maar worden wel goedkoper. Ik vermoed dat het gebruik van deze kijkers de komende jaren flink gaat stijgen en dat dit voor heel wat verrassingen gaat zorgen.

Ecologisch onderzoek

De Nederlandse zandgronden krijgen weinig aandacht van ecologen en dat geldt ook voor de Kempen (bijlage 5). Gezien de problematiek van onder meer ontwatering, stikstofdepositie en uitloging is meer verklarend ecologisch onderzoek aan vogels op de zandgronden dringend gewenst.

Figuur 219. Zandgebieden in Nederland (de Klijne et al. 2008).

In de Kempen is een rijke schakering te vinden van beekdalen en zandruggen (figuur 219), natuurgebieden met bos, vennen en

heide, en allerlei vormen van landbouw. Een ideaal onderzoeksgebied!

Epiloog

Het samenstellen van de 'Geschiedenis van vogelonderzoek in de Kempen' was een flinke, leuke en leerzame klus. Eind jaren '60 van de vorige eeuw keek ik voor het eerst bewust naar vogels (figuur 220) en in 1972, ik was toen 13 jaar oud, werd dat serieus 'vogelen'. Ik heb veel van de beschreven ontwikkelingen meegemaakt.

Figuur 220. Mijn interesse in vogels begon al een beetje in 1969. Hier kijk ik naar Huismussen in een park in Oslo.

Wat is er veel gebeurd, wat hebben we veel gedaan (en dat meestal in onze vrije tijd) en wat heeft 'vogelen' een vlucht genomen! Veel vogelaars hebben daaraan bijgedragen, ieder op zijn of haar eigen manier. *Die-hard*

tellers en onderzoekers, organisatoren, verbinders, datakrakers, determinatiefreaks, vernieuwers, soortenjagers, allemaal waren ze nodig.

Dit artikel kon gemaakt worden dankzij de honderden verslagen die in de loop der tijd over vogels en vogelen in de Kempen geschreven zijn. Gebeurtenissen die nergens in een artikel, rapport of op een website terug te vinden waren, zullen door mij gemist zijn en helaas ontbreken. Mis je iets, laat het me weten! Dan kan ik dat verwerken in een aanvullend artikeltje.

Dankwoord

Marcel Wasscher leverde informatie over de geschiedenis van de NJN afdeling Eindhoven en Martien Helmig en Gerard Tielemans over de geschiedenis van de KNNV afdeling Eindhoven.

In mijn zoektocht naar verslagen en rapporten over broedvogels werd ik van talloze aanvullingen voorzien door Brabants Landschap (Nick Jeurissen), Ecologisch Adviesbureau Cools (Joost Cools), IVN De Kempen (bestuur en Joep Verspaandonk), IVN Geldrop (Dorus van den Boom), IVN Heeze-Leende (Geert Engels), IVN Mierlo (Martien Vorstenbosch), IVN Valkenswaard-Waalre (René van Gompel, Toon ter Huurne, Jan van der Laar), IVN Veldhoven-Vessem-Eindhoven (Heine van Maar), KNNV

Eindhoven (Jacqueline van Heek, Martien Helmig, Gerard Tielemans), Natuurmonumenten (Chris van Turnhout), Provincie Noord-Brabant (Gerard van Gool), Staatsbosbeheer (Bjorn Alards) en Wil Beeren.

Het Vogeltrekstation (Henk van der Jeugd en Ronald van der Woude) verstrekke bijna 290.000 ringdata van in de Kempen actieve ringers en gaf toestemming voor het mogen gebruiken van data voor dit artikel.

Sovon (Henk Sierdsema) stelde gegevens over telgebieden in Avimap, locaties van slaapplaatstellingen, telpunten van MUS, MAS en PTT en locaties van broedkolonies beschikbaar. Jan van der Winden voedde me met inzichten over (het gebrek aan) ecologisch onderzoek in de Kempen. Jetta de Ruijter voorzag me van informatie over

haar roofvogelonderzoek op de Buikheide. Bert van Opstal stelde enkele foto's van zijn ringwerk op Landgoed Wellenseind ter beschikking. Jan Kolsters, Henk Sierdsema en Pieter Wouters gaven waardevolle aanvullingen op een eerdere versie van dit artikel en Rob Aarts voorzag deel 1 van een aantal correcties.

Hartelijk dank allemaal! ■

Bijlagen

Ter completering zijn aan het verhaal over de geschiedenis van vogelonderzoek de volgende bijlagen toegevoegd, te vinden na de literatuurlijst:

Bijlage 1. Broedvogelinventarisaties van gebieden waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen.

Bijlage 2. Broedvogelinventarisaties (mits ≥ 10 telsoorten) in relatief grote gebieden ($\geq 50 \text{ km}^2$).

Bijlage 3. Broedvogelinventarisaties van één of enkele soorten die vanaf 1973 in relatief grote gebieden ($\geq 50 \text{ km}^2$) op territoria zijn onderzocht en waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen.

Bijlage 4. Broedvogelinventarisaties van één of enkele soorten die vanaf 1973 in relatief kleine gebieden ($< 50 \text{ km}^2$) en gedurende tenminste 5 jaren op territoria zijn onderzocht.

Bijlage 5. Ecologisch onderzoek aan vogelsoorten (gedrag, voedselkeuze, broedbiologie, dispersie e.d.) waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen.

Bijlage 6. Niet-broedvogeltellingen van meerdere soorten in een relatief groot deel van de Kempen ($\geq 50 \text{ km}^2$).

Bijlage 7. Slaapplaatstellingen in de Kempen.

Bijlage 8. Landelijke en provinciale vogelmeetnetten die ook in de Kempen worden uitgevoerd.

Bijlage 9. Regionale werkgroepen die zich bezig houden met vogelonderzoek.

Bijlage 10. Kaart van de Kempen.

Literatuur

- Aarts, L. et al. (red.) 1978. Roofvogelnummer. Blauwe Klauwier 4(7).
- Aerle, M.P. van 1986. Enkele ervaringen met de Blauwborst (*Cyanosylvia svecica*). Roodborsttapuit 5(2-3): 88-96.
- Aerle, M. van & H. van de Westerlo 1985. Baardmannetjes aan het Beuven. Roodborsttapuit 4(3): 115-120.
- Aerle, M. van et al. 1993. Broedvogels van de Stiphoutse Bossen 1985 t/m 1989. KNNV Helmond.
- Aarts, P. & P. Keij 2001. Broedvogelinventarisatie van de Landschotse Hei 2000. Brabants Landschap.
- Aarts, P. et al. 1992. Broedvogelinventarisatie van de Landschotse Heide 1992. Brabants Landschap.
- Aarts, R. 2025a. Waar zijn in de winter Vuurgoudhanen in de Kempen te vinden? Blauwe Klauwier 51(2): 131-136.
- Aarts, R. 2025b. Waar zijn in de winter Vuurgoudhanen te vinden? Een vervolg. Blauwe Klauwier 51(3): 7-10.
- Abma, E. et al. 1969. Natuurterreinen in de agglomeratie Eindhoven. KNNV Eindhoven.
- Abma, E. et al. 1970. Natuurterreinen in de agglomeratie Eindhoven II. KNNV Eindhoven.

- Akker, P. van den & H. van Maar 2004. Broedvogels van de Klotputten in 2003. VWG De Kempen.
- Alem, L. van et al. 2012. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden Veldhoven 2012. IVN Veldhoven-Vessem.
- Anonymus 1967. Boekbesprekingen: Een Avifauna van Noord-Brabant. Vogeljaar 15(3): 382-383.
- Anonymus 1973. Broedvogel-inventarisatie 1970-1971-1972 Strabrechtse Heide. VWG KNNV Eindhoven.
- Anonymus 1986. Mosbeemden en Molenheide. Kemphaan (IVN Kempenland-West) 4(2): 31-36.
- Anonymus 1990. Avifauna Onderzoek Middengebied Eindhoven-Helmond. Ongepubl. tabel.
- Anonymus 2025. Gevonden nesten zoals omschreven in de dagboeken van B. van Dooren in de periode van 1932 tot 1984. Website Werkgroep Ornithologisch Erfgoed.
- Asseldonk, E. van 1986. Duikactiviteit Dodaars op Ploegstraat. Blauwe Klauwier 11(3): 13-17.
- Asseldonk, E. van 1986. Over de duikactiviteit van de Dodaars buiten het broedseizoen. Roodborsttapuit 5(2-3): 97-100.
- Asseldonk, E. van 1986. Patrijsinventarisatie in de Kempen, 1986. Roodborsttapuit 5(2-3): 65-68.
- Asseldonk, E. van 1987. BSP en SOV. Sovon & SOV.
- Asseldonk, E. van 1988. BSP-resultaten breder bekeken. Roodborsttapuit 7(1): 2-9.
- Bakermans, M. 1979a. Broedvogelinventarisatie Grootgoor 1978. ACJN Eersel .
- Bakermans, M. 1979b. Cartierheide-inventarisatie '76-'77. VWG De Kempen.
- Bakermans, M. 1984. Inventarisatie van enige broedvogels in het agrarisch gebied van de Kempen 1982. Blauwe Klauwier 10(1): 37-48.
- Bakermans, M. 2005. Broedvogelinventarisatie Cartierheide en Hapertse Heide 2004. VWG De Kempen.
- Bakermans, M. 2006. Verslag van de patrijzeninventarisatie 2004. Blauwe Klauwier 32(1): 9-16.
- Bakermans, M. & T. van der Vleuten 1999. Patrijzeninventarisatie 1998 in de Kempen. Blauwe Klauwier 25(2): 1-6.
- Bakermans, M. et al. 1985. Broedvogels van de Cartierheide 1985. VWG De Kempen.
- Bakermans, M. et al. 1989. Broedvogelinventarisatie De Plateaux 1989. VWG De Kempen.
- Bakermans, M. et al. 1991. Broedvogelinventarisatie Cartierheide & Hapertse Heide 1990. SBB & VWG De Kempen.
- Bakermans, M. et al. 1993. De Patrijs in de Kempen in 1992. Blauwe Klauwier 19(1): 3-7.
- Balen, J.H. van 1880. De vogels van Nederland. Een leesboek voor de school. Gebr. Hoitsema, Groningen.
- Ballerling, L. 2024. Jaarverslag Broedseizoen 2024. Landelijk netwerk studies nestkastbroeders.
- Bankers, W. et al. 1985. Het voorkomen van de Patrijs in Oost-Brabant in 1984. Roodborsttapuit 4(1): 34-41.
- Bankers, W. et al. 1986. Patrijsinventarisatie 1985. Kuluut 5: 52-54.
- Bankers, W. et al. 1987. Patrijsinventarisatie 1984-1986. Kuluut 6: 21-26.
- Beek, J.G. van et al. (red.) 2014. Werkwijze Natuurmonitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000. BIJ12.
- Beeren, W. 1989. Broedvogelinventarisatie 1988 Natuurreserveaat 't Goor. Eigen uitgave.
- Beeren, W. & E. van Asseldonk 1990. Broedvogelinventarisatie 1989 Natuurreserveaat 't Goor. Eigen uitgave.
- Beeren, W. 1994. Monitoring Ringselven in 1994. Ongepubl.
- Beeren, W. 1995. SOVON nieuwsbrief district 16 - Oost-Brabant. Blauwe Klauwier 21(2): 14-19.
- Beeren, W. & E. van Asseldonk 1990. De Zwartkopmeeuwen van Budel-Dorplein. Limburgse Vogels 1(3): 23-25.
- Beeren, W. & E. van Asseldonk 2025. Vogelringonderzoek VRS Tungalroyse Beek Budel-Dorplein 1996-2024. De resultaten van bijna drie decennia vogels ringen. Nyrstar.
- Beeren, W., R. Bouwman & F. Neijts 2003. Vangst van Perzische Roodborst bij Budel-Dorplein. Dutch Birding 25(5): 356-357.
- Bekhuis, J. et al. (red) 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Sovon.
- Belis, W. 2022. Beknopte en in de tijd beperkte geschiedenis van de Belgische ornithologie.
- Benders, S. 1983. Wintertelling stootvogels (en enkele andere vogels) januari 1982. Kuluut 2: 26-29.
- Benders, S. 1984. Wintertelling stootvogels (en enkele andere vogels) januari 1983. Kuluut 3: 37-41.
- Berg, J. van den et al. 1980. Stootvogeltellingen in Nederland in de winter 1979/1980. Vogeljaar 28(5): 228-236.
- Bergh, L.M.J. et al. 2019. Broedvogels van Leende en Keersop en Run. Van der Goes en Groot.
- Biemans, J. 2014. De vogels van Kempenland in de negentiende eeuw uit een manuscript van P.N. Panken. Apicultor.
- Bierens, H. 2025. Drukbezochte 36^e Klapekstertelling op de Strabrechtse Heide. Blauwe Klauwier 51(1): 45-48.
- Biesmeijer, K. et al. 2021. Op weg naar Basiskwaliteit Natuur. Naturalis.
- Biggelaar, L. van den et al. 2025a. Jaarverslag 2024 Vrijwillige uilenbescherming in Noord-Brabant. Brabants Landschap.
- Biggelaar, L. van den et al. 2025b. Jaarverslag 2024 Vrijwillige weide- en akkervogelbescherming in Noord-Brabant. Brabants Landschap.
- Bijleveld, J. (red.) 2004. Jaarverslag steenuil en kerkuil Noord-Brabant 2003. Brabants Landschap.
- Bijlsma, R.G. 1992a. De broedvogels van de Malpiebeemden en omgeving in 1991. Sovon.
- Bijlsma, R.G. 1992b. De broedvogels van het Leenderbos en omgeving in 1991. Sovon.
- Bijnen, J. 2009. Het jachtbedrijf met de stootvogel in Waalre en omgeving (16^e-18^e eeuw). Heemkundekring Weerderheem.
- Blok, A.A. & M. Roos 1977. Blauwe Reigerensus 1970-1976. Vogeljaar 25(5): 205-223.
- Blom, W. et al. (red.) 1992. Budelco Natuurlijk. Budelco BV.
- Boele, A. et al. 2025a. Broedvogels in Nederland in 2024. Sovon.
- Boer, V. de 2013. Broedvogels van Boswachterij De Pan in 2013. Sovon.
- Boer, V. de 2013b. Broedvogels van Sang en Goorkens in 2013. Sovon.
- Boetje-van Ruyven, M.R.S. 1930. Van natuur en jeugdbond. Jeugdbond leven in Nederland. Van Gorcum.
- Boogaard, B. van den et al. 2021. Toestand van de Natuur in Brabant. Provincie Noord-Brabant.
- Bos, J. 1984. Het activiteitenpatroon van de Gierzwaluw. Eigen uitgave.
- Bos, J. 1992a. Onderzoeksproject Malpiegebied Valkenswaard 1986-1990. Deelrapport 2 voedselverrijking van de vennen. VWG De Kempen.
- Bos, J. 1992b. Onderzoeksproject Malpiegebied Valkenswaard 1986-1990. Deelrapport 4 bestrijding en aantalsontwikkeling van de kokmeeuwen. VWG De Kempen.
- Boxtel, F.A. van 1988. Broedvogelinventarisatie van de Reuselse Moeren (seizoen 1988). SBB Tilburg.
- Boxtel, F. van & M. van Gorp 1991. Broedvogel Monitoring Project 1991 Neterselse Heide. Natuurgroep De Neterselse Heide.
- Braak, L. et al. 2001. Broedvogeltellingen in Nuenen - de Heerendonk 1989-2000 & het Nuenens Broek 1990-1999. VWG IVN Nuenen.
- Braak, M.-J. van den 2024. Keersopperbeemden Inventarisatie broedvogels BMP-A 2024. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Braaksma, S. 1957. Pleisterplaatsen van Kraanvogels in Nederland. Ardea 45 (3-4): 143-167.
- Braaksma, S. 1958. Het voorkomen van ganzen in bepaalde delen van de provincie Noord-Brabant gedurende de winter van 1957-1958. NWA Staatsbosbeheer.
- Braaksma, S. 1960. De verspreiding van de Wulp (*Numenius arquata* L.) als broedvogel. Ardea 48: 65-90.
- Braaksma, S. 1964. Onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen en uilen in kerken en oude gebouwen. Natuurwetenschappelijk Archief Staatsbosbeheer.
- Braaksma, S. 1962. Voorkomen en levensgewoonten van de Kwartelkoning *Crex crex*. Limosa 35 (3): 230-259.
- Braaksma, S. 1964. Het voorkomen van de Stormmeeuw (*Larus canus* L.). Limosa 37 (1): 58-95.
- Braaksma, S. 1968. De verspreiding van het Woudaapje (*Ixobrychus minutus*) als broedvogel. Limosa 41(1-2): 41-61.
- Braaksma, S. 1981. Natuur en landschap in Goirle en de Hilver. Deel 3 De Vogels. SBB.
- Braaksma, S. 1992. Het gedenkwaardige jaar 1952. Vogeljaar 40(5): 193-197.
- Braaksma, S. & O. de Bruijn 1976. De Kerkuilstand in Nederland. Limosa 49(3): 135-187.
- Braaksma, S. & M.F. Mörzer Bruijns 1954. De stand van de Roerdomp, *Botaurus stellaris* L., als broedvogel in Nederland tot 1953. Ardea 42 (1-2): 151-162.

- Braam, A. 1990. Korhoenders in Midden-Brabant: van braadkip tot toetssteen. In *Vogels in Midden-Brabant*. Werkgroep Vogel- en Natuurbescher-ming Midden-Brabant.
- Braam, A. 2014. Vliegbasis Eindhoven, monitoring fauna 2013. Dienst Vastgoed Defensie.
- Brom, P. et al. 2015. Broedvogelonderzoek Polvo en omgeving - Riethoven (Gemeente Bergeijk). IVN Bergeijk-Eersel.
- Brouwer, L. et al. 2024. A country-wide examination of effects of urbanization on common birds. *Animal Cons.* 27: 698-709.
- Bruinsma, J. 1980. Inventarisatie van broedvogels op de Strabrechtse Heide 1968-1980. KNNV Eindhoven en SBB Heeze.
- Bruinsma, J. 1981. Inventarisatie van broedvogels op de Strabrechtse Heide, 1968-1980. Venkraai 48.
- Bruinsma, J. 1983. Inventarisatie van broedvogels op de Strabrechtse Heide 1968-1980. Roodborsttapuit 2(1): 31-37.
- Buesink, H. et al. 1992. Overwinterende watervogels in Nederland, 1967-89. *Limosa* 66(1): 17-24.
- Busink, P. 1988. Vogeltrek over Eindhoven. Een vergelijking van twee simultane trektellingen in en om de stad eindhoven in oktober 1987. Eigen uitgave.
- Busink, P. 1993. Slaapplaatsen van Kauwen en andere kraaiachtigen. *Blauwe Klauwier* 19(2-3): 16-18.
- Busink, P. 1995a. Trektellen in de Kempen: najaar 1994. *Blauwe Klauwier* 21(3): 7-11.
- Busink, P. 1995b. Weidevogelbescherming in De Kempen: het begin is er. *Blauwe Klauwier* 21(2): 1-3.
- Busink, P. 1996. Trektellen in de Kempen: najaar 1995. *Blauwe Klauwier* 22(3): 1-5.
- Busink, P. 1997a. *European Bird Watch* 28-29 sept. 1996. *Blauwe Klauwier* 23(1): 14-16.
- Busink, P. 1997b. Trektellen in de Kempen 1996. *Blauwe Klauwier* 23(3): 79-83.
- Busink, P. 1999. Ontwikkelingen binnen de weidevogelbescherming in Zuidoost-Brabant. *Blauwe Klauwier* 25(3): 10-13.
- Busink, P. 2003a. Broedvogelinventarisatie 2002 van het bosgebied Het Stuk. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2003b. Inventarisatie kanaaloevers Wilhelminakanaal 2002-2003 in het EHS-gebied van de Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2008. De steenuil in midden brabant. *Peregrijn* 5: 7-10.
- Busink, P. 2010. Inventarisatieverslag Broedvogels 2009 van het EHS-gebied De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2015. Inventarisatieverslag 2015 Territoriumkartering Broedvogels in het Diessens Broek. Eigen uitgave.
- Busink, P. 2016. Inventarisatieverslag 2016 Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2017. Inventarisatieverslag 2017 Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2021. Het inventariseren van broedvogels, hoe het is en hoe het kan worden. Eigen uitgave.
- Busink, P. 2022a. Inventarisatieverslag 2022 Territoriumkartering Broedvogels in Natuurnet-werk Brabant De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. 2022b. Het inventariseren van broedvogels, hoe het is en hoe het kan worden. Eigen uitgave.
- Busink, P. 2024. Inventarisatieverslag 2024 Territoriumkartering Broedvogels in Natuurnetwerk Brabant De Hilver. VWG Midden-Brabant, VWG KNNV Tilburg & VWG IVN Oisterwijk.
- Busink, P. & G. Nas 1995. Bekentelling winter 94/95. Drie momentopnamen van de vogelpopulatie in het stroomgebied van de Dommel in Zuid-Oost Brabant. Eigen uitgave.
- Busink, P. & G. Nas 1996. De Avifauna van de Oostbrabantse Beekdalen in de Winter [winters 1984/85 t/m 1987/88. SOV.
- Busink, P. & G. Nas 2004. Wintervogels in het Stroomgebied van de Dommel [winters 94/95 t/m 1997/98]. SOV.
- Busink, P. & W. Poelmans 2021. Inventarisatieverslag 2020 Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Busink, P. & W. Poelmans 2023. Inventarisatieverslag 2023 Territoriumkartering Broedvogels in Natuur-netwerk Brabant De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Caspers, T. 2016. Ontwikkeling van de vogelstudie in 50 jaar. *Brabants Landschap* 191: 30-43.
- Coenen, H. et al. 1984. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1984. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1986. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1985. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1987a. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1986. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1987b. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1987. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1988. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1988. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1989a. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1989. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1989b. Inventarisatie Urkhovense Zeggen 1984-1988. Roodborsttapuit 8(1): 3-14.
- Coenen, H. et al. 1990. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1990. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1991. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1991. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1992. Inventarisatie Broedvogels Urkhovense zegge over 1992. VWG Geldrop.
- Coenen, H. et al. 1989. Inventarisatie Urkhovense Zeggen 1984-1988. Roodborsttapuit 8(1): 3-14.
- Couwenberg, W. 1996. Broedvogelkartering De Ploeg en omgeving 1996. IVN Bergeijk-Eersel.
- Cornelissen, H. 1982. Broedvogelinventarisatie van het Rundal in de omgeving van Eersel, 1979. *Blauwe Klauwier* 8(1): 3-10.
- Cornelissen, H. 1985. Het voorkomen van beekvogels in de Kempen in het winterhalfjaar, 1977-1980. Roodborsttapuit 4(2): 63-102.
- Cornelissen, H. 1987. Slaapplaats van Blauwe Kiekendieven op de Cartierheide, Zuidoost-Brabant. Roodborsttapuit 6(1): 22-34.
- Cox, P. & E. Schellekens 1984. Aantalsontwikkeling en beheer van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus*) van Zuidoost-Nederland. Kath. Univ. Nijmegen.
- Dantuma, R. 1968. De boomvalk in Nederland in 1967. *Vogeljaar* 16(2): 516-518.
- Deeben, T. & W. Deeben 2016. Broedvogelinventarisatie Heuvelse Putten Waalre 2016. Natuurmonumenten.
- Deeben, T. & W. Deeben 2018. Broedvogels inventarisatie Heuvelse Putten Waalre 2018. Natuurmonumenten.
- Deeben, W. 2001. Resultaten van de vogeltrektellingen op Toterfout Halve Mijl in 2000. *Blauwe Klauwier* 27(2): 12-13.
- Deeben, W. 2002. De Huiszwaluw in de Kempen in 2001. *Blauwe Klauwier* 28(1): 1-3.
- Deeben, W. 2015. Huiszwaluwen in de Kempen 1984-2014. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Deeben, W. 2019. De huiszwaluw in de Kempen 2018. *Blauwe Klauwier* 45(1): 1-5.
- Deeben, W. 2021. Gaaientrek over de telpost Patersgronden-Groote Heide in het najaar van 2019. *Blauwe Klauwier* 47(1): 45-48.
- Deeben, W. & T. Deeben 2019. Broedvogels inventarisatie Heuvelse Putten Waalre 2019. Natuurmonumenten.
- Deeben, W. & T. Deeben 2020. Broedvogels inventarisatie Heuvelse Putten Waalre 2020. Natuurmonumenten.
- Deeben, W. & T. Deeben 2021. Broedvogels inventarisatie Heuvelse Putten Waalre 2021. Natuurmonumenten.
- Deeben, W. & J. van Kessel 2002. Resultaten vogeltrektellingen Buikheide-Toterfout in 2001. *Blauwe Klauwier* 28(1): 9-13.
- Deeben, W. & J. van Kessel 2003. Vogeltrektellingen Buikheide-Toterfout in 2002. *Blauwe Klauwier* 29(2): 1-6.
- Deeben, W. & J. van Kessel 2010. Vogeltrektelpost Patersgronden - Groote Heide najaar 2010. Nieuwbrief VWG De Kempen 2010(1).
- Deeben, W. et al. 1992. Zomaar een slaapplaats in Veldhoven. *Blauwe Klauwier* 18(3): 4-5.
- Dekker, D. 1967. De telling van dodaarsbroedsels in 1967. *Natura* 65: 46-48.
- Deuzeman, S.B. 2000. Broedvogels van het Leenderbos in 2000. Sovon.
- Deuzeman, S.B. 2001. Broedvogels van Boswachterij De Pan in 2001. Sovon.
- Deuzeman, S. et al. 2025. Constant Effort Sites in 2024: een verrassend goede reproductie, maar tegenvallende overleving. Sovon.
- Diermen, J. van 1991. Avifauna van de Oirschotse Heide. Witteveen en Bos & Ministerie van Defensie.

- Diermen, J. van et al. 2013. Wespensdief in Kempen~Broek & Het Groene Woud. Jaarbericht 2013. ARK Natuurontwikkeling.
- Diermen, J. van et al. 2015. Wespensdief in Het Groene Woud en Kempen-Broek. Onderzoek 2013-2015 (beknopt rapport provincie Noord-Brabant). ARK Natuurontwikkeling.
- Diermen, J. van et al. 2024. Dichtheid, reproductie en seksespecifieke verschillen in ruimtegebruik en voedselkeus van Wespensdieven *Pernis apivorus* in ZO-Nederland en aangrenzend België in 2013-15. *Takkeling* 32(3): 189-259.
- Dijck, C. van 1996. Beuven. Aantalsverloop zeldzame en schaarse broedvogels 1988 t/m 1995. Eigen uitgave.
- Dijk, A. van 1995. Werkwijze SOVON-Broedvogelonderzoek in 1996 definitief. SOVON-Nieuw 8(1): 6.
- Dijk, B. van z.j. Trekellen. Vernieuwde handleiding voor het tellen van zichtbare landtrek. Trekellen.nl.
- Dijk, R.E. van et al. 2025. Road traffic has a consistent negative impact on breeding density of a wide range of bird species in different habitats. *Landsc. Ecol.* 40: 118.
- Dooren, B. van & P. Maréchal 1984. Herinneringen aan Ortolanen in de Noordbrabantse Kempen en daarbuiten. *Vogeljaar* 32(3): 166-168.
- Dooren, J. van 2024. Eiercollectie B.v.Dooren. Website Werkgroep Ornithologisch Erfgoed.
- Dooren, J. van & J.J.F.J. Jansen 2018. Eierzoeker in de Brabantse Kempen: Bernardus van Dooren (1908-1988). *Limosa* 91: 36-41.
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2009. Onderzoek naar monitoringsoorten op de Neterselsche Heide en Landgoed Wellenseind. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2012a. Monitoring nachtzwaluw en boomleeuwrik in de Kriekelaere Duinen en De Utrecht 2008-2012. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2012b. Onderzoek naar beschermde en bedreigde planten- en diersoorten in het zoekgebied Westparallel N69. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2013. Onderzoek naar broedvogels, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, krekels, vaatplanten en levendbarende hagedis in de gebieden Gijzenrooi en Stratumse Heide nabij Eindhoven en Geldrop. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2014a. Onderzoek naar broedvogels, dagvlinders, sprinkhanen, krekels, vaatplanten en reptielen in het gebied Landschot-sche Heide nabij Westelbeers. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2014b. Onderzoek naar broedvogels, dagvlinders en vaatplanten in het gebied De Baest nabij Oirschot. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2015. Onderzoek naar broedvogels in het gebied Hugterheide nabij Maarheeze. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2016. Onderzoek naar beschermde planten- en diersoorten binnen en nabij plangebied N69 tussen de Luikerweg (Valkenswaard) en de Locht (Veldhoven). *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2019. Soortenkartering in de gebieden Beleven en Zwartven. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Ecologisch Adviesbureau Cools 2025. Soortenkartering in de gebieden Beleven, Zwartven, Beekdal Reuselal en Beekdal Raamsloop in 2025. *Ecol. Adviesbur. Cools.*
- Eijsackers, D.N. 2019. SNL-monitoring Valkenhorst 2018. Deelrapport III - Gijzenrooise Zegge. *Ecoresult.*
- Ek, G.J. van 2022. Broedvogels van het Landgoed Philips 2022. VWG De Kempen.
- Ek, G.J. van 2023a. Broedvogels van het Landgoed Philips 2023. VWG De Kempen.
- Ek, G.J. van 2023b. Vogelakkers 2020-2022 Gemeente Eindhoven. VWG De Kempen.
- Elferen, J. et al. 2004. Broedvogelinventarisatie 2004 Herbertusbossen (oostelijk deel). VWG KNNV Eindhoven.
- Empel-Nicolai, R. van 2024. Broedvogelinventarisatie (BMP-a) Gijzenrooise Zegge, knip- en scheerheggen 2023. Eigen uitgave.
- Empel-Nicolai, R. van 2025. Broedvogelinventarisatie (BMP-a) Gijzenrooise Zegge, knip- en scheerheggen 2024. Eigen uitgave.
- Engels, G. 2004. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2003. SBB.
- Engels, G. 2012. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2011. SBB.
- Engels, G. 2014. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2013. SBB.
- Engels, G. 2017. Broedvogelkartering Herbertusbossen 2016. Brabants Landschap.
- Engels, G. 2018. Broedvogelkartering Lange Bleek 2017. Eigen uitgave.
- Engels, G. 2018. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2017. SBB.
- Engels, G. 2020. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2019. SBB.
- Engels, G. 2021. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2020. SBB.
- Engels, G. 2022a. Strabrechts Broek. Broedvogelkartering 2022. Brabants Landschap.
- Engels, G. 2022b. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2021. SBB.
- Engels, G. 2022c. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2002. SBB.
- Engels, G. 2022d. Zwaluwellingen 2021. VWG IVN Heeze-Leende.
- Engels, G. 2023a. Strabrechts Broek. Broedvogelkartering 2023. Brabants Landschap.
- Engels, G. 2023b. Broedvogelkartering van Strabrechtse en Lieropsche Heide 2023. SBB.
- Engels, G. 2024a. Strabrechtse Heide Broedvogelkartering 2024. Staatsbosbeheer.
- Engels, G. 2024b. Strabrechts Broek. Broedvogelkartering 2024. Brabants Landschap.
- Engels, G. 2024c. Zwaluwellingen 2024. VWG IVN Heeze-Leende.
- Engels, G. 2025a. Strabrechtse Heide Broedvogelkartering 2025. Staatsbosbeheer.
- Engels, G. 2025b. Strabrechts Broek. Broedvogelkartering 2025. Brabants Landschap.
- Engels, G. 2025c. Zwaluwellingen 2025. VWG IVN Heeze-Leende.
- Erve, F.J.H. van 1963a. Rapport van de populatie van de IJsvogel (*Alcedo atthis L.*) in Midden-brabant in 1962. *Publ. VIMB.*
- Erve, F.J.H. van 1963b. Het voorkomen van de Houtsnip (*Scolopax rusticola L.*) als broedvogel in Midden-brabant in 1963. *Publ. VIMB.*
- Erve, F.J.H. van 1976. Gegevens over het voorkomen van Korhoenders in Noord-Brabant vanaf ca 1960. Eigen uitgave.
- Erve, F. van 2013. Inventarisatie broedvogels Groote Heide 2013. Van Erve Natuuronderzoek.
- Erve, F. van & H. Moller Pillot 2021. Ecologie en verplaatsingspatroon van de IJsvogel. *Pictures Publishers.*
- Erve, F.J.H. van et al. 1967. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum.
- Evers, P.J.M. 1982. Avifauna van de viskwekerij te Valkenswaard (N.Br.) 1962-1981. Eigen uitgave.
- Faasen, T.J.A. 1997. De Klotputten. Broedvogels-, dagvlinders- en libellenmonitoring. Eigen uitgave.
- Faasen, T. et al. 2017. SNL-kartering broedvogels Kempen-west 2017. *Ecologica & Staatsbosbeheer.*
- Feijen, H.R. 1976. Over het voedsel, het voorkomen en de achteruitgang van de Roek *Corvus frugilegus* in Nederland. *Limosa* 49: 28-67.
- Feys, S. et al. 2023. Monitoring van het ecoduct Kempengrens, acht jaar na de aanleg ervan (T8). *Natuurpunt Studie.*
- Filius, J. & C. Zuyderduyn 2024. Vliegbasis Eindhoven Monitoring natuurwaarden 2023. *Rijksvastgoed-bedrijf, Utrecht.*
- Frauendorf, M. et al. 2021. Handleiding AviNest App. *Sovon.*
- Gaag, H. van der 2009. Broedvogelinventarisatie Lange Bleek 2006-2008 (eindrapport). VWG KNNV Eindhoven.
- Gaag, H. van der & A. Gil Cantabrana 2012. De Lange Bleek en de Herbertusbossen. *Blauwe Klauwier* 38(2): 16-28.
- Gasteren, H. van et al. 2014. GPS-logger onderzoek aan Buizerds helpt vogelaanvaringen op militaire vliegvelden te voorkomen. *Limosa* 87(2): 107-116.
- Gelswijk, A. van 1997. Vogelinventarisatie Oirschotse Heide 1997. VWG Midden-Brabant.
- Geneijgen, P. van 2023. Resultaten van Slechtvalken in Oost- en Midden-Brabant in 2022. *Blauwe Klauwier* 49(1): 32-36.
- Gerritsen, G.J. & J. van Dooren 2024. Regenwulpen op de Landschotse Heide: resultaten van het ringen van grote aantallen tijdens de voorjaars-trek in 1975-93. *Limosa* 97: 129-136.
- Goffin, B. 2023. Monitoring van broedsucces in nestkasten bij Bladel in 2022. *Blauwe Klauwier* 49(1): 82-85.

- Gompel, R. van 1993. Inventarisatie NW-Dommelen 1993. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van 2007. De Roodbosttappuit en Geelgors rondom Valkenswaard 2007. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van 2008. Broedvogels van de Valkenhorst & Spinsterberg 2008. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van 2010. Broedvogelinventarisatie Malpiebeemden 2010. Eigen uitgave.
- Gompel, R. van 2011. Malpiebeemden Planten, vogels en vlinders 2011. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2012. Broed- en wintervogels ten zuiden van Westerhoven 2010. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2012. Broedvogels van Malpiebeemden-Zuid 2012. IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2013. Broedvogels van Malpiebeemden-Zuid en flora noordelijke hooilandjes 2013. IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2014. Broedvogels van Malpiebeemden-Zuid 2014. IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2017. Tuinvogelperikelen. Resultaten tuinvogeltelling maart 2012-maart 2015. VWG Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van 2018. Broedvogels van Valkenhorst & Spinsterberg 2018 (stippenkaarten). Eigen uitgave.
- Gompel, R. van & M. Pennings 2014. Broedvogels van de Grootte Heide 2013 en 2014. Staatsbosbeheer.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 1994. Broedvogels van de Plateaux en de Lage Heide 1994. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & S. Seijkens 1995. Broedvogels van 't Heike 1995. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 1996a. Vogels van de Achelse Kluis 1991-1996. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 1996b. Broedvogels van de Malpiebeemden. Broedvogelmonitoringproject 1996. SBB.
- Gompel, R. van & S. Seijkens 1997. Broedvogels van Malpiebeemden noord en zuid 1997. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 1998. Broedvogels van Malpiebeemden-zuid en de Horsten en Putten 1998. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 2002. Broedvogels van de Plateaux en de Lage Heide 2002. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 2007. Broedvogels van de Plateaux en de Lage Heide 2007. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 2009. Broedvogels van de Malpiebeemden-Zuid 2009. VWG IVN Valkenswaard.
- Gompel, R. van & J. Seijkens 2011. Broed- en wintervogels en een selectie zoogdieren van de Malpie 2008-2009. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Gompel, R. van et al. 2014. Vogels van De Plateaux en het Hageven 2011-2012. Eigen uitgave.
- Gompel, R. van et al. 2018. Wintervogels van het Tongelreepdal, de Kempervennen en de Keersop 2004-2018. Eigen uitgave.
- Goodman, B.D. et al. 2025. Humans outperform Merlin Sound ID in field-based point-count surveys. *Orn. Appl.* 2005 (0) 1-8.
- Gool, G. van & S. Teerink 2011. Weidevogelmonito-ring de Hilver. Resultaten van de eerste meting 2011. Provincie Noord-Brabant.
- Groen, F.F. van & L.M.J. van den Bergh 2014. Broedvogels van het object Agglomeratie Eindhoven. Van der Goes en Groot.
- Happen, P. van 2015. 26 winters Klapeksters tellen op de Strabrechtse Heide. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Happen, P. van & J. van Kessel 2000. De Klapekster als broedvogel en wintergast in de Brabantse Kempen. *Blauwe Klauwier* 26(3): 3-7.
- Haveman, R. 2007. Vliegbasis Eindhoven, monitoring natuurwaarden, 2006. Dienst Vastgoed Defensie.
- Haverkamp, B. & S. Droppert 1984. Onderzoek naar het foeragegedrag en terreingebruik rond de slaapplaats: de Lanschotse Heide. Afstudeer-opdracht Mollerinstituut.
- Heijnen, T. 1977. Resultaten van de bekentelling in zuidoost-Brabant gehouden op 29 en 30 januari 1977. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1981a. Avifauna van de Grootte Heide. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1981b. Vogels van de Broekeling, Herd-gang en Spreuwelsche Heide. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1981c. De IJsvogel in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 7(4).
- Heijnen, T. 1982. Voorkomen van de Nachtzwaluw in de Kempen in 1978-1981. *Roodborsttappuit* 1(2): 42-50.
- Heijnen, T. 1985. Nieuw: de SOV waarnemingskaart. *Roodborsttappuit* 4(2): 53-59.
- Heijnen, T. 1991a. Broedvogelinventarisatie Grootte Heide en heiderestanten Leenderbos 1987 tm 1990. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1991b. Resultaten broedvogelinventarisaties bij Nuenen in 1991. *Blauwe Klauwier* 17(3-4): 18-21.
- Heijnen, T. 1991c. Resultaten van de trekellingen in het najaar van 1990. *Blauwe Klauwier* 17(1): 6-9.
- Heijnen, T. 1992. Broedvogels van de Visvijvers te Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep in 1991. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1993. Broedvogelinventarisatie Pastoorsweijers en Visvijvers Bergeijk 1993. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1995a. Broedvogelinventarisatie Pastoorsweijers en Visvijvers Bergeijk 1994. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1995b. Broedvogelinventarisatie De Maaij (Bergeijk) 1995. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1999a. Broedvogelinventarisatie De Maaij (Bergeijk) 1996-1998. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 1999b. Broedvogelinventarisatie De Maaij (Bergeijk) 1999. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 2000. Broedvogels De Maaij tot en met 1999. *Blauwe Klauwier* 26(3): 8-15.
- Heijnen, T. 2021a. Grauwe Klauwieren in de Kempen: lang leve de faunarijke graslanden. *Blauwe Klauwier* 47(1): 33-44.
- Heijnen, T. 2021b. Afgestoft: van A4-tjes naar citizen science. *Blauwe Klauwier* 47(3): 26-27.
- Heijnen, T. 2022a. Voormalige broedvogels in de Kempen: Krooneend t/m Bosruiter. *Blauwe Klauwier* 48(3): 46-68.
- Heijnen, T. 2022b. Voormalige broedvogels in de Kempen: Dwergmeeuw t/m Krekelzanger. *Blauwe Klauwier* 48(4): 41-64.
- Heijnen, T. 2022c. Broedvogels van de Weijerkens (gemeente Bergeijk) in 2022. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 2022d. Grauwe Klauwieren in de Kempen in 2020 en 2021. *Blauwe Klauwier* 48(1): 108-114.
- Heijnen, T. 2022^e. Grauwe Klauwieren in de Kempen in 2022. *Blauwe Klauwier* 48(4): 31-36.
- Heijnen, T. 2022f. Roekenkolonies in de Kempen in de periode 1936-2020. *Blauwe Klauwier* 48(2): 73-100.
- Heijnen, T. 2022g. Doortrek van Roeken in de Kempen tot en met 2021. *Blauwe Klauwier* 48(2): 112-119.
- Heijnen, T. 2022h. Teloorgang van de Wulp als broedvogel in de Kempen 1950-2020. *Blauwe Klauwier* 48(1): 30-44.
- Heijnen, T. 2022i. Raaf neemt snel toe in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 48(1): 9-12.
- Heijnen, T. 2022j. Populatie dynamiek van de IJsvogel als broedvogel in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 48(1): 75-86.
- Heijnen, T. 2023a. Voormalige broedvogels in de Kempen: Kramsvogel t/m Ortolaan. *Blauwe Klauwier* 49(1): 15-31.
- Heijnen, T. 2023b. Verdwenen broedvogels in de Kempen: oorzaken en vooruitzichten. *Blauwe Klauwier* 49(4): 16-37.
- Heijnen, T. 2023c. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2023. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 2023d. Ontwikkelingen broedvogels op westelijke Visvijvers Valkenswaard. *Blauwe Klauwier* 49(4): 51-58.
- Heijnen, T. 2023e. Blauwe Reiger, Kokmeeuw, Roek en Oeverzwaluw t/m 2022. *Blauwe Klauwier* 49(2): 32-52.
- Heijnen, T. 2024a. Impressie broedvogels 2024 op oostelijke Visvijvers Valkenswaard. *Blauwe Klauwier* 50(4): 16-27.
- Heijnen, T. 2024b. Zeldzame broedvogels in de Kempen in 2023. *Blauwe Klauwier* 50(1): 51-85.
- Heijnen, T. 2025a. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep in 2024. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 2025b. Spectaculaire toename van Grauwe Klauwieren in de Kempen (presentatie). VWG De Kempen.
- Heijnen, T. 2025c. Nachtzwaluwen in de Kempen in de periode 1978-2024. *Blauwe Klauwier* 51(2): 42-56.
- Heijnen, T. 2025d. Zeldzame broedvogels in de Kempen in 2024. *Blauwe Klauwier* 51(2): 82-116.
- Heijnen, T. 2025e. Broedvogels van het Dommelkwartier (gemeente Valkenswaard) in 2025. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. & P. van Happen 1989. Nachtzwaluw-onderzoek 1988. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. & J. Kolsters 2021a. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard ten westen van de Tongelreep in 2020. VWG De Kempen.
- Heijnen, T. & J. Kolsters 2021b. Broedvogels van de westelijke Visvijvers Valkenswaard in 2003-2020. *Blauwe Klauwier* 47(1): 49-68.

- Heijnen, T. & H. van Nunen 2024. Dynamiek van Blauwe Kiekendieven op slaapplaatsen Cartierheide. *Blauwe Klauwier* 50(1): 32-40.
- Heijnen, T. & L. Peeters 1979. Het wel en wee van onze vogelarchieven. *Blauwe Klauwier* 5(3).
- Heijnen, T. & P. van Pelt 2021a. Zeldzame broedvogels in 2020: Bergeend t/m Aalscholver. *Blauwe Klauwier* 47(2): 13-19.
- Heijnen, T. & P. van Pelt 2021b. Zeldzame broedvogels in 2020: Kleine Plevier t/m Wielewaal. *Blauwe Klauwier* 47(3): 29-45.
- Heijnen, T. & P. van Pelt 2021c. Zeldzame broedvogels in 2020: Roek t/m Sijs. *Blauwe Klauwier* 47(4): 8-26.
- Heijnen, T. & P. van Pelt 2022. Zeldzame broedvogels in de Kempen in 2021. *Blauwe Klauwier* 48(2): 11-64.
- Heijnen, T. & H. Sierdsema 2025. Vogels in de Kempen in de afgelopen eeuw. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Heijnen, T. et al. 1986. Avifaunaonderzoek midden en oost Brabant. Interim-rapportage. Provincie Noord-Brabant.
- Hens, P.A. 1965. Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg. Publ. Natuurhist. Genootschap Limburg.
- Hermans, H. 1997. De Nachtzwaluw in de Kempen in 1996. *Blauwe Klauwier* 23(4): 99-104.
- Hermans, H. & B. Jacobs 2000. Broedvogels van de Hapertse Heide. Broedvogelmonitoringproject, seizoen 2000. VWG De Kempen.
- Hermans, H. et al. 1996. Broedvogels van de Hapertse Heide. Broedvogelmonitoringproject, seizoen 1996. SBB & VWG De Kempen.
- Hermans, H. et al. 1997. Broedvogels van de Hapertse Heide. Broedvogelmonitoringproject, seizoen 1997. VWG De Kempen.
- Hermans, H. et al. 1998. Broedvogels van de Hapertse Heide. Broedvogelmonitoringproject, seizoen 1998. VWG De Kempen.
- Hermans, H. et al. 1999. Broedvogels van de Hapertse Heide. Broedvogelmonitoringproject, seizoen 1999. VWG De Kempen.
- Herpt, P. van & T. van der Vleuten 1991. De Grijsze Steen Inventarisatierapport 1991. Eigen uitgave.
- Herremans, M. et al. 2022. Wat zeg je? Hoorapparaten om naar vogels te kijken? *Natuur.oriolus* 88(2): 51-58.
- Heuvel, R. van den 2010. Vogels van het Beuven en omgeving 2010. VWG De Peel.
- Heuvel, R. van den 2011. Vogels van het Beuven en omgeving 2011. VWG De Peel.
- Heuvel, R. van den 2014. Vogels van het Beuven en omgeving 2014. VWG De Peel.
- Heuvel, R. van den 2024. Territoria Beuven 2015-2024. Eigen uitgave.
- Heuvel, R. van den 2025. Territoria Beuven 2015-2025. Eigen uitgave.
- Heuvel, R. van den & R. Kastelijin 2009. Grote Zilverreigers en hun slaapplaatsen. Eigen uitgave.
- Heuvel, R. van den & R. Kastelijin 2011. Grote Zilverreigers en hun slaapplaatsen. *Blauwe Klauwier* 37(1): 19-24.
- Heuvel, R. van den & R. Kastelijin 2021. Slaapplaatsen van Grote Zilverreigers in de Peel en de Kempen. *Blauwe Klauwier* 47(1): 21-32.
- Hiele, R. van 2023. Slaapplaats Blauwe Kiekendieven op de Grootte Heide begin 2023. *Blauwe Klauwier* 49(2): 27-31.
- Hiele, R. van 2025. Blauwe Kiekendieven op slaapplaatsen Grootte Heide in twee winters. *Blauwe Klauwier* 51(2): 121-129.
- Higler, L.W.G. 1962. De Census van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus* L.) in Nederland, België en Luxemburg in 1961. *Limosa* 35 260-265
- Hijnen, F. 2025a. Slechtvalken in Eindhoven. *Blauwe Klauwier* 51(2): 13-15.
- Hijnen, F. 2025b. Broedvogels van de Vliegbasis Welschap. *Blauwe Klauwier* 51(4): 13-17.
- Hijnen, F. & M. Sloendregt 2025. Halsbandparkieten, slaapplaatsstelling winter 2024-2025. *Blauwe Klauwier* 51(2): 19-22.
- Hilgers, L. 1982. Regenwulpen in Midden-Brabant. *Roodborsttapuit* 1(2): 34-41.
- Hilgers, L. 1984. Een overzicht van het overwinteren van Rietganzen in Midden-Brabant. *Roodborsttapuit* 3(3): 22-32.
- Hissel, B. 2021. Broedvogels van De Plateaux en De Maaij in 2021. Sovon.
- Hissel, B. 2022. Broedvogels van Stevensbergen, Mirandolles Heike & de Vallei van de Uffelse Beek in 2022. Sovon.
- Hissel, B. 2023. Broedvogels van de Weerter- en Budelerbergen, Loozerheide en Weerter Kempen in 2023. Sovon.
- Hissel, B. 2025. Broedvogels van Leende en Keersop & Run in 2025. Sovon.
- Hissel, B. 2026. Broedvogels van de Dommelvallei in 2025. Sovon.
- Hustings, M.F.H. et al. (red.) 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslag-legging. Pudoc.
- Hustings, F. & K. Koffijberg (red.) 2018. Vogelatlas van Nederland. Sovon & Kosmos.
- Hustings, F. & K. Koffijberg 2021. Verschenen of verdwenen: ruim een eeuw Nederlandse broedvogels in beweging. Sovon.
- Hustings, F. & J.-W. Vergeer (red.) 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland.
- Huurne, A. ter 2007. Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2007. Eigen uitgave.
- Huurne, A. ter 2008. Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2008. Eigen uitgave.
- Huurne, A. ter & B. Bolt 2004. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2004. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2005. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2005. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2006. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2006. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2007. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2007. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2008. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2008. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2010a. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2009. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2010b. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2010. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2012a. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2011. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & P. Bolt 2012b. Broedvogelinventarisatie BMP-A De Horsten en De Putten 2012. VWG IVN Valkenswaard.
- Huurne, A. ter & B. Mentink 2004. Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2004. Eigen uitgave.
- Huurne, A. ter & B. Mentink 2005. Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2005. Eigen uitgave.
- Huurne, A. ter & B. Mentink 2006. Broedvogelinventarisatie BMP-A Dommelbeemden Veldhoven 2006. Eigen uitgave.
- Iven, W. & T. van Gerwen 1974. Lind de is de sgonste plats. IVN Bergeijk-Eersel 2010a. Monitoring De Pielis-Goorloop. IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2010b. Monitoring De reisheuvels. Onderdeel van natuurgebied Plateaux-Hageven. IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2011. Monitoring 'De Liskes'. Onderdeel van natuurgebied De Maaij, Bergeijk. IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2013. Monitoring Pastoorsweijer. IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2012. Monitoring Stevensbergen. Luyksgestel, gemeente Bergeijk. IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2014. Monitoring Luchtkasteel (gemeente Bergeijk). IVN Bergeijk-Eersel.
- IVN Bergeijk-Eersel 2015. Inventarisatie Dommeldal (Riethoven, gemeente Bergeijk). IVN Bergeijk-Eersel & Natuurmonumenten.
- IVN Maarheeze-Budel 1997. Broedvogels van "De Pan" en "Sterkselse Aa". Bijzondere Soorten Projekt. IVN Maarheeze-Budel.
- IVN Veldhoven-Vessem 2001. Ontwikkelingsvisie beekdal de Run. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2003. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden 2002. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2004. Broedvogelinventarisatie Vlasroot 2003. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2005. Broedvogelinventarisatie Dommel en Keersopdal in Riethoven – 2004. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2006a. Broedvogelinventarisatie landelijk gebied Veldhoven en Riethoven in 2005. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2006b. Samenvatting broedvogelinventarisaties Veldhoven en Riethoven van 2000 tot 2005. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2007a. Broedvogelinventarisatie Grootgoor in Veldhoven en Eersel in 2007. IVN Veldhoven-Vessem.

- IVN Veldhoven-Vessem 2007b. Broedvogelinventarisatie Zandoerlese bossen Veldhoven 2006. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2008. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden in Waalre in 2008. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2010a. Broedvogelinventarisatie Dommeldal van de Klotputten in Eindhoven in 2009. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2010b. Broedvogelinventarisatie Eckartsebos gedeelte Lage Heide Eindhoven 2010. IVN Veldhoven-Vessem.
- IVN Veldhoven-Vessem 2011. Broedvogelinventarisatie Eckartsebos in Eindhoven in 2010 en 2011. IVN Veldhoven-Vessem.
- Jacobs, B. 1997. Resultaten van de vrijwillige weidevogelbescherming in 1996. *Blauwe Klauwier* 23(1): 17-24.
- Jacobs, B. 1999. Drie jaar broedvogels inventariseren op de Hapertse Heide. *Blauwe Klauwier* 25(2): 10-12.
- Jacobs, B. 2004. Weidevogelbescherming en onderzoek Kieviten gebied Piroc 2003. *Blauwe Klauwier* 30(3): 15-19.
- Jansen, J. 2013. Kleinst Waterhoen in Nederland: voorkomen en herziening van gevallen in 1800-2006. *Dutch Birding* 35: 311-332.
- Jansen, J. 2014. Former breeding of Eurasian Golden Plover, Dunlin and Wood Sandpiper in Limburg and Noord-Brabant, the Netherlands. *Dutch Birding* 36: 9-19.
- Jansen, J.J.F.J. 2023a. Henry Seebohm en William Eagle Clarke. *Blauwe Klauwier* 49(2): 13-24.
- Jansen, J.J.F.J. 2023b. Een interview met Karel Mollen in augustus 1926. *Blauwe Klauwier* 49(2): 25-26.
- Jansen, J.J.F.J. 2023c. Broedende Roodkopklauwieren in de Kempen in de 19^e eeuw. *Blauwe Klauwier* 49(2): 57-62.
- Jansen, J.J.F.J. & C.S. Roselaar 2017. Bijzondere legsels uit Nederland in collectie van Naturalis Biodiversity Center. *Dutch Birding* 39(2): 73-80.
- Jansen, J.H.F.J. & R. Vlek 2010. Joseph Baker, een Engelse vogelverzamelaar in Nederland in het midden van de negentiende eeuw. *Limosa* 83: 176-182.
- Jonker, G.H. 1945a. Waarnemingen van de Vogelgroep over winter en zomer 1944. *Venkraai* 1-2.
- Jonker, G.H. 1945b. Broedvogelverslag 1 April-30 Sept. 1944. *Venkraai* 1-2.
- Kaa, G. van der 1992. Huiszwaluw telling 1992. *Peregrijn extra* uitgave.
- Kaa, G. van der 1993. Huiszwaluw telling 1993. *Peregrijn extra* editie.
- Kastelijn, R.J. 2006. Slaaplaatsstelling Grote Zilverreigers in De Kempen. *Blauwe Klauwier* 32(3): 6-9.
- Keij, P. 2007. Broedbiologie van de wulp op de Landschotse heide. *Blauwe Klauwier* 33(3): 15-23.
- Kessel, J. van 1976. Het ontstaan van de Vogelwerkgroep De Kempen. *Blauwe Klauwier* 2(1).
- Kessel, J. van 1976. Eerste provinciale bijeenkomst van Noord Brabant voor alle vogelwerkgroepen, vogelwachten, jeugd natuurstudie groepen.
- Kessel, J. van 1980. Slaapplaats van Wulpen op de Keijenhurk. *Blauwe Klauwier* 6(5): 23.
- Kessel, J. van 1993. Verslag van de vogeltrekteldag in Veldhoven op 17 oktober 1993. *Blauwe Klauwier* 19(2-3): 12.
- Kessel, J. van 2012. Euro Birdwatch 2 oktober 2011 [Dommelbeemden Veldhoven]. *Blauwe Klauwier* 38(1): 36-37.
- Kessel, J. van 2013a. Euro Birdwatch 12 op 6 oktober 2012. *Blauwe Klauwier* 39(1): 6-7.
- Kessel, J. van 2013b. Vogelwaarnemingen van meester Cornelis Rijken (1900-1935) en Pieter Bouwe Jansen (1928-1947) en anderen in Dommel-beemden Veldhoven en Waalre. Eigen uitgave.
- Kessel, J. van 2022. Vogels in het Achtereinds Laag, een nieuw natuurgebied bij landgoed Valkenhorst. Eigen uitgave.
- Kessel, J. van 2023. Vogels in het Achtereinds Laag, een natuurgebied bij landgoed Valkenhorst. Eigen uitgave.
- Kessel, J. van 2024. Vogels van de Landschotse Heide in 2024. Broedvogels 2024 met een vergelijking hiervan met vroeger. VWG De Kempen.
- Kessel, J. van 2025. Simultaantelling Wespindieven Leenderbos 16 aug. 2025. VWG De Kempen.
- Kessel, J. van & W. Deebe 2003. Onderzoek naar roofvogels in uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2002. *Blauwe Klauwier* 29(2): 7-12.
- Kessel, J. van & W. Deebe 2005. Onderzoek naar roofvogels in uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2003. *Blauwe Klauwier* 31(1): 15-19.
- Kessel, J. van & J. Kolsters 1998. Roofvogels en uilen van de Buikheide-Halve Mijl in 1997. VWG De Kempen.
- Kessel, J. van & J. Kolsters 2000. Onderzoek aan roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 1996-1999. *Blauwe Klauwier* 26(3): 73-76.
- Kessel, J. van & A. Vrijaldenhoven 1983. Broedvogelinventarisatie Dommelbeemden en Run in de gemeente Veldhoven + Aalst-Waalre in 1983. VWG De Kempen.
- Kessel, J. van & A. Vrijaldenhoven 1996. Onderzoek roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 1996. VWG De Kempen.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2001. Een eerste verkenning naar het voorkomen van Wespindieven in de Kempen in 2001. *Blauwe Klauwier* 27(2): 7-11.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2003. Een tweede verkenning naar het voorkomen van de Wespindief in de Kempen in 2002. *Blauwe Klauwier* 29(1): 16-20.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2004. Onderzoek naar Wespindieven in de Kempen 2003. *Blauwe Klauwier* 30(1): 9-15.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2005. Onderzoek naar Wespindieven in de Kempen 2004. *Blauwe Klauwier* 31(1): 20-25.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2006. Onderzoek naar Wespindieven in de Kempen 2005. *Blauwe Klauwier* 32(2): 3-8.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2007. Onderzoek naar Wespindieven in de Kempen 2006. *Blauwe Klauwier* 33(1): 13-19.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2008. Onderzoek naar wespindieven in de Kempen 2007. *Blauwe Klauwier* 34(1): 25-33.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2009. Onderzoek naar wespindieven in de Kempen 2008. *Blauwe Klauwier* 35(1): 20-26.
- Kessel, J. van & P. Wouters 2010. Onderzoek naar wespindieven in de Kempen 2009. *Blauwe Klauwier* 36(1): 18-26.
- Kessel, J. van et al. 2001. De roofvogels en uilen in het bosgebied Buikheide-Halve Mijl in 2001. *Blauwe Klauwier* 27(2): 1-6.
- Kessel, J.C.P. van & C. Tönissen 1973. Beheersplan De Landschotse Heide. VWG De Kempen.
- Kikkert, J.E. 1996. Broedvogelkartering Strabrechtse Heide 1995. Eigen uitgave.
- Kikkert, J.E. 1997a. Broedvogelkartering Beuven 1996. Eigen uitgave.
- Kikkert, J.E. 1997b. Broedvogelkartering Strabrechtse Heide 1996. Eigen uitgave.
- Kikkert, J.E. 1998. Broedvogelkartering Strabrechtse Heide 1997. Eigen uitgave.
- Kikkert, J.E. 2000. Strabrechtse Heide 1999. Een broedvogelinventarisatie op basis van BMP Bijzondere soorten. Eigen uitgave.
- Kikkert, J.E. et al. 1992. Broedvogelkartering Strabrechtse Heide 1990. SBB regio Peel Maas.
- Kikkert, J.E. et al. 1992. Een broedvogelinventarisatie van de Strabrechtse Heide. broedvogelkartering 1991. Eigen uitgave.
- Kindt, M. 1989. Broedende Wulpen op de Landschotse Heide. Onderzoek naar de verschillende gedragsaspecten van Wulpen gedurende de broedperiode. Mollerinstituut.
- Kleef, H. van et al. 2007. OBN-vooronderzoek naar de mogelijkheden voor natuurherstel in de Malpievennen. Stichting Bargerveen, Onderzoekcentrum B-Ware & Radboud Univ.
- Klemann, M.C.M. & H. Wessels 1994. Broedvogels van de Reuselse Moeren in 1993. Sovon.
- Kleunen, A. van et al. 2007. Jaar van de Nachtzwaluw 2007. Sovon.
- Knippenberg, W.H.Th. 1967. De avifauna van Noord-Brabant van de 15de tot de 20ste eeuw. In: Erve, F.J.H. van et al. Avifauna van Noord-Brabant. Van Gorcum.
- Koelink, R. & H. Laheij 1976. Landschapsoecologisch onderzoek van de Roek. Landbouwhogeschool Wageningen.
- Kolsters, J. 1993. Broedvogels van de visvijvers te Valkenswaard ten oosten van de Tongelreep in 1993. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 1996. Roofvogels van de Buikheide in 1995. *Blauwe Klauwier* 22(1): 6-15.
- Kolsters, J. 2000a. Broedvogels van enige Staatsbosbeheerpercelen in de omgeving van Steensel in 2000. VWG De Kempen.

- Kolsters, J. 2000b. Analyse van de ontwikkeling van de broedvogelstand van de Visvijvers Valkenswaard, in de periode 1991-1999. *Blauwe Klauwier* 26(3): 54-72.
- Kolsters, J. 2005. Broedvogels van het zuidelijk deel Kolsters, J. 2020c. Broedvogels van het dal van de Groote Beerze in 2020. Traject 2, tussen Netersel en Hapert. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2013. Wintervogelonderzoek 2013-2014. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2015a. 40 jaar Vogelwerkgroep De Kempen. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2015b. Bosvogels op microniveau. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2017. Rode bosmieren van de Einderheide in 2017. Inventarisatie ten behoeve van het groene spechten onderzoek. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2018. Wintervoederproject VWG De Kempen (presentatie). VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2020. Kansen voor akkervogels in de gemeente Veldhoven. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2021. Vogelakkers in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 47(1): 142-151.
- Kolsters, J. 2022. Coniferenkekerijen: een refugium voor de Kempische Kneuen? *Blauwe Klauwier* 48(4): 12-22.
- Kolsters, J. 2023. Vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling. *Blauwe Klauwier* 49(3): 42-47.
- Kolsters, J. 2023a. Broedvogels van de Goorloop in de Pielis in 2023. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2023b. Broedvogels van het Hoogeloons Bos en het beekdal van de Kleine Beerze tussen Hoogeloon en Vessem in 2022. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2023c. Vier struweelsoorten langs bovenlopen met natuurontwikkeling. *Blauwe Klauwier* 49(3): 42-47.
- Kolsters, J. 2024. Verslag broedvogelinventarisatie Lage Heide 2024. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. 2025. Broedvogels van het dal van de Kleine Beerze in 2025 in vergelijking met de nulmeting uit 2018 en andere beekdalen in de Kempen. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & W. Deebe 2002. Broedvogels van de Buikheide in 2001. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & W. Deebe 2002. Broedvogels van de Buikheide in 2001. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & J. van Kessel 2001. Enkele resultaten van Wespendif, Sperwer en Havik uit het roofvogelonderzoek in de Buikheide 1995-2000. *Blauwe Klauwier* 27(1): 1-7.
- Kolsters, J. & W. de Veer 2007. Buikheide 2006. Inventarisatie broedvogels en rode bosmieren, en analyse van de begroeiing in relatie tot de broedvogels. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 1997. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 1996, in vergelijking met 1991 en 1993. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2000. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 1999, in vergelijking met 1991, 1993 en 1996. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2003. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 2002 in vergelijking met 1991, 1993, 1996 en 1999. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2006. Broedvogelinventarisatie van de voormalige viskwekerij Valkenswaard in 2005. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 1997. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 1996, in vergelijking met 1991 en 1993. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2000. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard in 1999, in vergelijking met 1991, 1993 en 1996. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2014. Wintervoederproject VWG De Kempen 2013-2014. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2016. Broedvogels van de Visvijvers Valkenswaard oost 2015. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2021. Wespen en wespendifieven in het dal van de Groote Beerze. *Blauwe Klauwier* 47(1): 126-139.
- Kolsters, J. & P. Wouters 2025. Wespennesten en predatie ervan door Wespendifieven in een Noord-Brabants beekdal in 2020-22. *Limosa* 98(2): 49-58.
- Kolsters, J. et al. 2009. Broedvogelinventarisatie van het gebied Grootmeer en Kleinmeer in 2009. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2014. Spreeuwen tellen op hun slaapplek. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2019a. Broedvogels van het dal van de Groote Beerze in 2019. Traject 1, tussen Westelbeers en Netersel. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2019b. Kansen voor akker- en struweelvogels in de gemeente Eersel. Derde editie. VWG De Kempen.
- Kolsters, J. et al. 2020. Kansen voor akkervogels in de gemeente Bladel – eerste editie. VWG De Kempen.
- Kwak, R. & R. Lensink 1983. De trek over de telpost “Hoge Erf” te Arnhem en methoden voor het bewerken van telresultaten. Eigen uitgave.
- Kwak, R. & J. Louwe Kooijmans 2021a. Nederlandse vogels in hun domein. KNNV & Vogelbescherming.
- Kwak, R. & J. Louwe Kooijmans 2021b. Basiskwaliteit Natuur. Handreiking voor boerenland en stedelijk gebied in de provincie Noord-Brabant. Vogelbescherming.
- Kwak, R. et al. 2018. Op weg naar een basiskwaliteit voor natuur. *Lev. Natuur* 119(5): 230-233.
- Lambrechts, J. et al. 2013. Opmeten van de huidige ecologische situatie (T0) in de omgeving van het geplande ecoduct Kempengrens over de E34 in Postel (Mol). *Natuurpunt Studie*.
- Lambrechts, J. et al. 2017. Monitoring van het ecoduct Kempengrens over de E34 in Mol (T2). *Natuurpunt Studie*.
- Lammers, Th. 1973. Inventarisatie landgoed De Pan en omgeving, voorjaar 1973.
- Lemmens, B. 2015. Flora-, vogel- en waterinventarisatie RWZI Aarle-Rixtel. IVN Laarbeek & KNNV Helmond.
- Lensink, R. 2013. Nachtactieve broedvogels op de Oirschotse Heide, 2012. Bureau Waardenburg.
- Lensink, R. 2016. Slaapplekken van meeuwen op daken. *Limosa* 89: 163-169.
- Lensink, R. & S. Dirksen 1999. Alternatieven voor Meerwater: korte typering van de vogelbevolking in relatie tot vliegveld Eindhoven. Bureau Waardenburg.
- Lensink, R. & J. van der Winden 1996. De aantrekkingskracht voor vogels van wateren rond Eindhoven. Bureau Waardenburg.
- Lensink, R. et al. 1997. Vliegbewegingen van watervogels in de regio Eindhoven in relatie tot de aanleg van een waterplas in Meerhoven nabij Vliegveld Welschap. Bureau Waardenburg.
- Lensink, R. et al. 2002. Vogel trek over Nederland. Schuyt & Co.
- Leys, H.N. 1975. Broedvogelinventarisatie van het Kranenveld in 1974. KNNV Eindhoven & RIN.
- Leys, H.N. 1987. Inventarisatie van de Oeverzwaluw (*Riparia riparia*) in 1987 in Nederland. *Vogeljaar* 35(3): 119-131.
- Leys, H.N. & J.J.F.E. de Wilde 1971. Het voorkomen van de Fuut *Podiceps cristatus* L. in Nederland. *Limosa* 44(3-4): 133-183.
- Lieshout, H. van 1995. Oprichting steunpunt Roofvogels Noord-Brabant. *Takkeling* 3(1): 76-77.
- Loos, B. & J. Taapken 1978. Publicatie-overzicht broedvogelonderzoek van het Contactorgaan voor Vogelstudie van de KNNV, 1966-1977. *Vogeljaar* 26(5): 206-208.
- Louwe Kooijmans, J. 2025. Parkieten in Nederland in de winter van 2024/2025. Verslag van slaapplek-tellingen. Sovon.
- Kooijmans, J.L., et al. 2020. Wat weten we na vijf jaar tuinvogeltelling? *Lev. Natuur* 121(2): 43-47.
- Lugt, M. van der 1992. Broedbiologie van de Wulpen op de Landschotse Heide 1991. Mollerinstituut.
- Lüring, H. 1980. Verslag broedvogel- en planteninventarisatie Malpie en Dommel-beemden 1977 en 1979. VWG De Kempen.
- LWVT 1985. Handleiding. Tellen van zichtbare landtrek. Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen.
- Maar, H. van 2001. Broedvogelinventarisatie beekdal de Run in 2000. IVN Veldhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2014. Broedvogelinventarisatie Vogelatlas Nederland van blok 51-54 in 2014. VWG IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2015a. Broedvogelinventarisatie Vogelatlas Nederland van blok 51-46 in 2015. VWG IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2015b. Broedvogelinventarisatie Vogelatlas Nederland van blok 51-53 in 2013. VWG IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2016. Broedvogelinventarisatie de Hogt en het Dommeldal in Veldhoven 2016. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2018a. Broedvogelinventarisatie Rietmussen in Nuenen in 2018. VWG IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.

- Maar, H. van 2018b. Broedvogelinventarisatie landgoed Soeterbeek in Nuenen in 2018. VWG IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2019. Broedvogelinventarisatie Groot Huisven in Heeze 2019. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2020. Broedvogelinventarisatie 2020 Dommeldal in Veldhoven en Keersopdal in Riethoven. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2021. Broedvogelinventarisatie 2021 Gijzenrooi en Stratumse Heide Geldrop-Eindhoven. IVN & KNNV.
- Maar, H. van 2022a. Broedvogelinventarisatie 2022 Boktse Beemden en Dommeldal Vaartbroek in Eindhoven. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2022b. Broedvogelinventarisatie 2022 Gijzenrooische Zegge, knip- en scheerheggen. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2024a. Broedvogelinventarisatie 2024 Dommelbeemden en de Wilderen in Veldhoven en Waale. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2024b. Broedvogelinventarisatie 2024 Klotputten in Eindhoven. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Maar, H. van 2025. Broedvogelinventarisatie 2025 Eckartsebos en landgoed de Bogten in Eindhoven. IVN Veldhoven-Eindhoven-Vessem.
- Manders, M. & H. de Louweren 1992. Onderzoeksproject Malpiegebied Valkenswaard 1986-1990. Deelrapport 3 broedvogelonderzoek. VWG De Kempen.
- Manen, W. van 2023. Geelgors: kwetsbaar goud van de akkers. PTT nieuwsbrief december 2023: 3-11.
- Manen, W. van 2024. Handreiking gebiedskaracteringen broedvogels. Sovon.
- Maréchal, P.L.Th.A. 1989. Vogels in Eindhoven, de periode 1928-1947: Betreffende gegevens uit de dagboeken van Pieter Bouwe Jansen (14-03-1917). Stadsvogelprojectgroep Eindhoven.
- Maréchal, P. & W. Veenhuizen 1997. Vogels in het stedelijk milieu. Inventarisatie in Eindhoven. KNNV.
- Meij, T. van der & C. van Turnhout 2017. Beïnvloeden gehoorproblemen bij oudere waarnemers de BMP-trends? Sovon-Nieuws 30(2): 6-7.
- Meininger, P.L. et al. 1978. De IJsvogel als broedvogel in Nederland in 1975 en 1976. Vogeljaar 26(1): 10-12.
- Mennen, T. & R. van Empel-Nicolai 2020. Broedvogelinventarisatie (BMP-a) Gijzenrooische Zegge, knip- en scheerheggen 2020. Eigen uitgave.
- Mennen, T. & R. van Empel-Nicolai 2021. Broedvogelinventarisatie (BMP-a) Gijzenrooische Zegge, knip- en scheerheggen 2021. Eigen uitgave.
- Miranda, J.F. de et al. 2025. De dagboeken van Bernardus van Dooren: een digitaal ontsloten bron voor onderzoek naar de avifauna van de Brabantse Kempen. Limosa 98(3): 136-142.
- Mooij, J.H. 1990. Broedvogelinventarisatie Groote Heide 1990. VWG KNNV Eindhoven.
- Mooij, J.H. 1991. Broedvogelinventarisatie Gijzenrooi 1991. VWG KNNV Eindhoven.
- Mooij, J.H. 1992. Broedvogelinventarisatie 1992 Herbertusbossen (westelijke deel). VWG KNNV afdeling Eindhoven.
- Mooij, J.H. 1993. Broedvogelinventarisatie 1993 Herbertusbossen (oostelijk deel). VWG KNNV afdeling Eindhoven.
- Mooij, J.H. 1996. Broedvogelinventarisatie van de Groote Heide in 1996. VWG KNNV Eindhoven.
- Mooij, J.H. 1997. Broedvogelinventarisatie van de Braakhuizense Heide in 1997. VWG KNNV Eindhoven.
- Mooij, J.H. 2002. Broedvogelinventarisatie Gennep Zuid 2002. VWG KNNV Eindhoven.
- Mulder, Th. 1972. De Grutto in Nederland. Aantallen, verspreiding, terreinkeuze, trek en overwintering. KNNV.
- Munsters, H. & W. Veenhuizen 1994. Broedvogels van het Broek bij Hanevoet in Eindhoven. Blauwe Klauwier 20(4): 2-3.
- Nas, G. et al 1994. Tellingen van beekvogels in de winter in de Kempen van 1984-1988. Blauwe Klauwier 20(1-2): 1-39.
- Neijts, F. 1977 [in serie]. Verslag van de watervogeltelling op de plassen in midden-Brabant [sep, okt en nov 1977]. Eigen uitgave.
- Neijts, F. 2006. Zeldzame vogels in de Kempen 2005. Commissie VINK.
- Neijts, F. 2007. Zeldzame vogels in de Kempen 2006. Commissie VINK.
- Neijts, F. 2009. Zeldzame vogels in de Kempen 2007. Commissie VINK.
- Neijts, F. 2021. De Middelste Bonte Specht in de Kempen: een oproep. Blauwe Klauwier 47(1): 71-75.
- Neijts, F. 2022. De Middelste Bonte Specht in de Kempen in de periode 2017 t/m 2021. Blauwe Klauwier 48(1): 96-101.
- Neijts, F. & T. Heijnen 1978. Broedvogels van de Collse Zegge. Blauwe Klauwier 4(2).
- Nijkamp, J.A. et al. 1981. 80 jaar Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging 1901-1981. KNNV.
- Nijs, G. et al. 2024a. Wulpen in Limburg. Habitat en broedsucces (2023-2024). Natuurpunt Studie.
- Nijs, G. et al. 2024b. Wulpen in Vlaams-Brabant. Habitat en broedsucces (2020-2023). Natuurpunt Studie.
- NJN Eindhoven 1966. Broedvogelinventarisatie van de Strijperheg in 1966. NJN Eindhoven.
- Nunen, H. van 2022. Rapport inventarisatie vogelkarakters gemeente Bergeijk tijdens winter 2021-2022. IVN Bergeijk-Eersel & VWG De Kempen.
- Nunen, H. van 2023a. Inventarisatie vogelkarakters gemeente Bergeijk tijdens twee winters. Blauwe Klauwier 49(3) 27-33.
- Nunen, H. van 2023b. Huis-, Oever- en Gierzwaluw als broedvogel in Bergeijk. Blauwe Klauwier 49(4): 3-7.
- Nunen, H. van & T. Heijnen 2024. Wintertellingen vogelkarakters gemeente Bergeijk in 2021-22-2023-24. Blauwe Klauwier 50(3): 20-29.
- Oomen, A.G.J.M. 1988. Wulpenonderzoek binnenland. Afstudeeropdracht Mollerinstituut.
- Ooms, A. 2004. De broedvogels van De Burgh. Stichting Stadsnatuur Eindhoven.
- Oosterhout, R. van 1980. Inventarisatieverslag van Bokt. Kulder 6(2).
- Paulussen, W. 1993. The breeding birds of the Turnhout campine 1942-1992. Oriël Stringer, Brighton.
- Pahlplatz, R. 2005. De Broedvogels van de Reuselse Moeren in 2005. Sovon.
- Pahlplatz, R. en A. van der Berg (1999). Inventarisatie natuurwaarden 1999 Vliegbasis Eindhoven. Adviesgroep Vegetatiebeheer EC-LNV.
- Peeters, L. 1984a. Resultaten van de eerste Kempische waterwildtelling. Blauwe Klauwier 10(1): 49-56.
- Peeters, L. 1984b. Verslag 2de kempische watervogeltelling. Blauwe Klauwier 10(2): 3-10.
- Peeters, L. 1984c. 3de kempische watervogeltelling. Blauwe Klauwier 10(3): 6-14.
- Peeters, L. 1985. Verslag bekendtelling 29+30 december 1984. Eigen uitgave.
- Peeters, L. 1986. Broedvogels van de Reuselse Moeren. Resultaten van een langdurige inventarisatie. Roodborsttapuit 5(1): 25-38.
- Peeters, L. 1987a. Bekentel-Nieuws. Blauwe Klauwier 13(1): 28.
- Peeters, L. 1987b. Evaluatie derde bekendtelseizoenen. Blauwe Klauwier 13(2): 1-3.
- Peeters, L. 1988. Broedvogelinventarisatie Landschotse Heide 1988. Eigen uitgave.
- Peeters, L. (red.) 1984. Korhoendernummer. Blauwe Klauwier 10(4).
- Pelt, C. van 2023. Resultaten nestkastonderzoek Bladel in 2023. Blauwe Klauwier 49(3): 15-21.
- Pelzers, E. 1995. Geschiedenis van de Nederlandse Ornithologische Unie en haar voorgangers, met een inventaris van de archieven. Limosa 68(3): 107-116.
- Philippina, J. 1974. De Huiszwaluw – *Delichon urbica*. Aantallen en verspreiding in Nederland. Levende Natuur 77(2): 34-43.
- Poelmans, W. 1989. Inventarisatie Buulderbroek. Ongepubl.
- Poelmans, W. 2022. Inventarisatieverslag 2021 Territorium-kartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- Poelmans, W. & J. van Diermen 1997. Broedvogels van Midden- en Oost-Brabant. Provincie Noord-Brabant.
- Poelmans, W. et al. 1995. Natuuronderzoek Tangenten Eindhoven. Provincie Noord-Brabant.
- Poot, M.J.M. et al. 2000. Spatial patterns of bird movements on and around an airport, a case study on Eindhoven Airport – extra dimensions from the panorama-scan. Paper meeting International Bird Strike Committee.

- Poot, M. & R. Lensink 2002. Wat vliegt daar in de onderste luchtlagen? Onderzoek naar vogelvliegbewegingen in het kader van vliegveiligheid. *Limosa* 75(3): 130-131.
- Poppel, A. van 1977-1982 [in serie]. Verslag van de watervogeltelling op de plassen in midden-Brabant [dec 1977 t/m mrt 1982]. Eigen uitgave.
- Poppel, A. van 1978. De avifauna van het landgoed Gorp en Rovert in 1977. Eigen uitgave.
- Poppel, A. van 1979. Broedvogelinventarisatie Gorp en Rovert 1979. Eigen uitgave.
- Poppel, A. van 1981. De Roek als broedvogel in Noord-Brabant in 1978. *Roodborsttapuit* 1(1): 6-10.
- Poppel, A. van 1982a. Resultaten van de plassentellingen in het seizoen van 1980-1981. *Roodborsttapuit* 1(2): 3-9.
- Poppel, A. van 1982b. Resultaten van de eerste Wulpentelling in Noord-Brabant. *Roodborsttapuit* 1(3): 12-16.
- Poppel, A. van 1983a. De verspreiding van de Roek (*Corvus frugilegus*) als broedvogel in de provincie Noord-Brabant in 1979. 't Hupke 31: 22-26.
- Poppel, A. van 1983b. Wintertelling van stootvogels en enkele andere soorten, Januari 1982. *Roodborsttapuit* 2(2): 12-26.
- Poppel, A. van 1983c. Het voorkomen van de Dodaars als broedvogel in Noord-Brabant in 1981. *Roodborsttapuit* 2(1): 38-46.
- Poppel, A. van 1984a. Het voorkomen van Kuifeend en Tafeleend als broedvogel in de provincie Noord-Brabant in 1981. Deel 1: Inleiding, Opzet van het onderzoek en Resultaten. *Roodborsttapuit* 3(1): 3-12.
- Poppel, A. van 1984b. Het voorkomen van Kuifeend en Tafeleend als broedvogel in de provincie Noord-Brabant in 1981. Deel 2: Tafeleend. *Roodborsttapuit* 3(2): 32-39.
- Poppel, A. van 1986a. Het voorkomen van de Geoorde Fuut als broedvogel in de provincie Noord-Brabant. *Roodborsttapuit* 5(1): 19-24.
- Poppel, A. van 1986b. Het voorkomen van de Fuut als broedvogel in de provincie Noord-Brabant in 1981. *Roodborsttapuit* 5(2-3): 77-87.
- Poppel, A. van & M. Helmich 1989. De avifauna van het gebied van Reusel en Stroom in het landgoed De Utrecht. NMF Noord-Brabant.
- Poppel, A. van et al. 1982. Avifauna van de Oirschotse Heide 1980. VWG Midden-Brabant & Staatsbosbeheer.
- Post, F. & T. Heijnen 1984. Het voorkomen van de Boomleeuwerik als broedvogel in Noord-Brabant. *Roodborsttapuit* 3(2): 20-31.
- Rahder, J. 2020. De grote gele kwikstaart als broedvogel in Noord-Brabant in 2017 en 2018. www.grotegelekwik.nl.
- Reijnders, J. 1973. De Geelgors als broedvogel in Nederland. *Lev. Natuur* 76(10): 217-230.
- Rijk J.H. 2015. Vogels en mensen in Nederland 1500-1920. Proefschrift VU Amsterdam.
- Rijsewijk, J. van 2002. Rapport van telgegevens van huiszwaluwnesten in Midden-Brabant over de periode 1991-2001. VWG Midden-Brabant.
- Rijsewijk, J. van 2004. Jaarverslag 2004. Steenuilenwerkgroep Midden-Brabant.
- Rijsewijk, J. van 2006. De steenuil in midden brabant. *Peregrijn* 1: 6-10.
- Rijsewijk, J. van 2006. De steenuil in midden brabant. *Peregrijn* 2: 14-17.
- Roodbergen, M. & M. Wortel 2023. AudioMoths en het gebruik bij vogeltellingen. *Sovon Nieuws* 2023(3) 18-20.
- Ruis, W. & R. Lammers 1985. Het foeragegedrag en de energiebehoefte van de doortrekkende wulp in het binnenland. *Afstudeeropdracht Moller-instituut*.
- Rutten, L. et al. 2016. Inventarisatie De Gender Steensel 2016. IVN Bergeijk-Eersel.
- Sanden, B. van der 1990. Broedbiologie van de wulpen op de Landschotse heide. *Mollerinstituut*.
- Sanden, B. van der 1992. Wulpen 1992. Het broedsucces van de wulp en de overlevingskansen van de pullen op de Landschotse heide. *KU Nijmegen*.
- Sanders, G. 1978. Inventarisatie van Nachtzwaluw en Ransuil in de Kempen in 1978. *Blauwe Klauwier* 4(6).
- Sanders, G. 1981. Slaapvluchten meeuwen. *Blauwe Klauwier* 7(2).
- Sanders, G. 1982. Broedvogelinventarisatie Collse Zegge 1981. VWG De Kempen.
- Sanders, G. 1983. Broedvogelinventarisatie Collse Zegge 1982. VWG De Kempen.
- Sanders, G. et al. 1983. Broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1983. Eigen uitgave.
- Saris, F. 1999. Ornitho-organisaties: groei en bloei van het vogels tellen. *Lev. Natuur* 100(3): 81-86.
- Schayk, H. van 1990. Warande. *Vogelonderzoek 1990*. VWG KNNV Helmond.
- Schayk, H.L.P. van 2021. Broedvogelinventarisatie de Bundertjes 2016-2018-2020. KNNV Helmond.
- Schimmel, H. 1952. Het Goor, het Turfwater en de Grootte Heide onder Soerendonk. *Levende Natuur* 55(11): 201-205 & *Blauwe Klauwier* 48(1): 6-8.
- Schoppers, J. 2004. Neergang en herstel van de Roek als broedvogel in Nederland in de 20^e eeuw. *Limosa* 77 (1): 11-24.
- Schutjes, J. & M.-J. van den Braak 2020. Keersopperbeemden – Inventarisatie broedvogels BMP-A 2020. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Schutjes, J. & M.-J. van den Braak 2021. Keersopperbeemden – Inventarisatie broedvogels BMP-A 2021. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Schutjes, J. & M.-J. van den Braak 2022. Keersopperbeemden – Inventarisatie broedvogels BMP-A 2022. VWG IVN Valkenswaard-Waalre.
- Seggelen, C. van 2011a. Wintertelling 2006-2010 in het Peelgebied. VWG De Peel.
- Seggelen, C. van 2011b. Verslag wintertelling 2011. VWG De Peel.
- Seggelen, C. van 2012. Resultaten van 30 jaar wintervogels tellen in het agrarisch Peelgebied. VWG De Peel.
- Seggelen, C. & T. van Seggelen 1985. Gedragsonderzoek bij de Gierzwaluw (*Apus apus*), 1985. *Kuluut* 4: 43-51.
- Sierdsema, H. 1995. Broedvogels en beheer. *Sovon & SBB*.
- Sierdsema, H. 2015. 40 jaar vogelonderzoek in de Kempen. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Sierdsema, H. & M. Sloendregt 2008. Jaar van de Nachtzwaluw. *Blauwe Klauwier* 34(2): 20-23.
- Sierdsema, H. et al. 2021. Achtergronddocument windenergie gevoeligheidskaart vogels. *Sovon*.
- Sierdsema, H. et al. 2022. Basiskwaliteit Natuur: aandacht voor algemene soorten. *Lev. Natuur* 123(5): 178-181.
- Sharrock, J.T.R. 1976. *The Atlas of Breeding Birds in Britain and Ireland*. Poyser.
- Singer, D. et al. 2024. Aggregated time-series features boost species-specific differentiation of true and false positives in passive acoustic monitoring of bird assemblages. *Remote Sensing in Ecol. & Cons.* 10(4): 517-530.
- Slenders, K. 2019. Broedvogelonderzoek Kromhurken 2019. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- Sloendregt, M. 2008. Kerkuilen in een dal- en topjaar, 2006-2007. *Blauwe Klauwier* 34(3): 9-19.
- Sloendregt, M. 2010. Steenuil en kerkuil in Veldhoven. VWG De Kempen.
- Sloendregt, M. 2011. Een slecht jaar 2009 voor kerkuilen in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 37(1): 28-31.
- Sloendregt, M. 2013a. Herstel van de populatie kerkuilen in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 39(1): 29-31.
- Sloendregt, M. 2013. Jaaroverzicht Kerkuilen 2013. VWG De Kempen.
- Sloendregt, M. 2024. Mark's uilenwijsheid. *Blauwe Klauwier* 50(1): 3-8.
- Sloendregt, M. & Ooievaarsgroep Veldhoven 2025. Monitoring van Ooievaars in Veldhoven e.o. *Blauwe Klauwier* 51(1): 68-74.
- Sloendregt, M. & S. Valkonet-Huyskes 2021. Slaapplaatstelling van Witte Kwikstaarten. *Blauwe Klauwier* 47(4): 60-63.
- Smits, J.A.H. 1989. Broedvogelkartering van de Sang en Goorkens. SBB, Tilburg.
- Smits, J.A.H. et al. 1990. broedvogelkartering 1989 – Bijzondere Soorten project Strabrechtse Heide. SBB regio Peel en Maas.
- Sonnenberg, F. 1981. Broedvogelinventarisatie van de Strabrechtse heide, 1978, 1979 en 1980. SBB.
- Sovon 2013. Broedvogelinventarisatie Strabrechtse Heide. Ongepubliceerd.
- Sovon 2023. Vogels tellen is goud. *Sovon*.
- Spoorenberg, J. 1990. Een oude Eindhovense afdeling van de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Website Eindhoven Encyclopedie.
- Staals, A. 2021. Jaarverslag steen- en kerkuilenwerkgroep 2021 Heeze-Leende. Agr. natuurver. Hei-Heg en Hoogeind.

- Staatsbosbeheer 1992a. De Vogels van "De Pan. Een overzicht van waargenomen broedvogels in 1990. SBB.
- Staatsbosbeheer 1992b. De Vogels van "De Pan. Een basisbroedvogelkartering in boswachterij "De Pan" in 1991. SBB.
- Staro 2019. SNL monitoring 2019 Grootte Beerze en Neterselsche Heide. Staro.
- Stooker, G.A.C.R. 1988. Broedvogelkartering van de Strabrechtse en Lieropse Heide en omgeving in 1988. SBB.
- Sweegers, S. 1989. Telresultaten nationale vogeltrekdag 8-10-1989. Blauwe Klauwier 15(3): 4-5.
- Taapken, J. 1968. Eerste resultaten van een onderzoek naar het voorkomen van de braamsluiper. Vogeljaar 16(2): 527-530.
- Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten & SOVON.
- Teunisz, M.A.M. 2023. Lopend onderzoek: Dieetvoorkeuren van Buizerd en Torenvalk op vlieg basis Eindhoven. Limosa 96(4): 188.
- Theuwis, L. & G.A. Beyk 1972. Jaaroverzicht 1971 Landgoed de Hoort Budel. Op het Vinkentouw 9(2): 143-144.
- Timmermans, J. & W. van Eijk 2003. Broedvogels van Beuven en omgeving in 2002. VWG De Peel.
- Timmermans, J. & W. van Eijk 2005. Broedvogels van Beuven en Omgeving in 2004. VWG De Peel.
- Timmermans, J. et al. 2010. Broedvogels van Beuven en omgeving in 2008 en 2009. VWG De Peel.
- Tjallingii, F. 1931. Valkenswaard-nummer. Amoeba 10(9): 133-155.
- Turnhout, C.A.M. van 2011. Birding for science and conservation. Explaining temporal changes in breeding bird diversity in the Netherlands. Radboud University.
- Turnhout, C. van et al. 2009. Veranderingen in timing van zichtbare najaarstrek over Nederland: een pleidooi voor hernieuwde standaardisatie van trektellingen. Limosa 82: 68-78.
- Ubbels, B. & R. Poppen 2024. Broedvogels van de zuidelijke Kempen in 2023. Sovon.
- Ulenaers, P. & A.A. Dhondt 1990. Phenology, habitat choice and reproduction of the Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* L., on a fish-farm. Ardea 79: 395-408.
- Ulenaers, P. & A.A. Dhondt 1994. Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* chick mortality in relation to parental fishing. Bird Study 41: 211-220.
- Ulenaers, P. & J. van Vessem 1994. Impact of Great Crested Grebes (*Podiceps cristatus* L.) on fish ponds. Hydrobiologia 279/280: 353-366.
- Ulenaers, P. et al 1992. Foraging of the great crested grebe in relation to food supply. J. Animal Ecol. 61: 659-667.
- Ummels, J. & J. Hermans 1987. Onderzoek naar het foeragegedrag, de foerageergebieden en de energiebehoeften van de wulp in de omgeving van de Lanschotse Heide. Afstudeeropdracht Mollerinstituut.
- Uythoven, I. 1971. De Korhoenderstand 1971. Nederlandse Jager 76(23): 818-819.
- Valkonet-Huijskes, S. & M. Sloendregt 2022. Broedsels van Witte Kwikstaarten in rozenkassen. Blauwe Klauwier 48(3): 72-75.
- Veenhuizen, W. 1992. Trektellingen aan de stadsrand van Eindhoven. Blauwe Klauwier 18(3): 8-9.
- Veenhuizen, W. 1995. Inventarisatie bijzondere vogelsoorten van Landgoed De Wielewaal, De Herdang, Philips de Jong Wandelpark en het ziekenhuisterrein De Grote Beek in 1994. VWG De Kempen.
- Veenhuizen, W. 1999. De Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 1998. Blauwe Klauwier 25(1): 5-7.
- Veer, W. de 2004a. Inventarisatie Golfbaan Welschap 2002. Blauwe Klauwier 30(1): 5-8.
- Veer, W. de 2004b. Inventarisatie Golfbaan Welschap 2003. Blauwe Klauwier 30(2): 5-10.
- Veer, W. de 2006. Nestkastenproject voor de Steenuil in de Kempen. Blauwe Klauwier 32(3): 11-16.
- Veer, W. de 2008. Broedresultaten steenuil 2007. Blauwe Klauwier 34(1): 19-23.
- Veer, W. de 2009. Bosgebied Vensedijk 2009. Inventarisatie broedvogels, rode bosmieren en eekhoorns. VWG De Kempen.
- Veer, W. de 2012. Nestkastenverslag steenuilen in de Kempen 2005-2010. Blauwe Klauwier 38(1): 10-12.
- Veer, W. de 2020. Venco Campus 2020 Inventarisatie broedvogels. VWG De Kempen.
- Veer, W. de 2025. Venco Campus 2025 Inventarisatie broedvogels. Venco Campus.
- Veer, W. de & M. Sloendregt 2007. Steenuilen en kerkuilen in de gemeente Veldhoven, 2006-2007. VWG De Kempen,
- Veer, W. de & E. de Veer 2025. Gulbergsven 2025 Inventarisatie broedvogels. Eigen uitgave.
- Velden, K. van der 2003. Natuurtoets ten behoeve van herinrichting Oirschotse Heide tot compagnies oefenterrein. Arcadis.
- Velden, R. van der 2023. Resultaten broedvogelmonitoring Nuenens Broek 2023. Website IVN Nuenen.
- Venema, N. 1977. Broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1977. Eigen uitgave.
- Venema, N. et al. 1975. Broedvogelinventarisatie Cartierheide 1975. VWG De Kempen.
- Vereijken, J. 1986. Broedresultaten van de Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in 1985. Kuluut 5: 35-41.
- Vereijken, J. 1987. Broedresultaten van de Huiszwaluw (*Delichon urbica*) in 1987. Kuluut 7: 62-72.
- Vergeer, J.-W. 2014. Broedvogels tellen en gehoorproblemen: gaat dat samen? Natura 111(4): 10-11.
- Verploegen, H. et al. 2021. Affordances and tensions in recording bird observations: how coordinators and volunteers perceive and experience citizen science in birding. J. Science Comm. A10.
- Verploegen, H. et al. 2024. Affective Encounters with More-than-humans: Digital Platforms in a Time of Environmental Loss. Conserv. & Society AOP: 1-10.
- Verploegen, H.M.G. 2025. Attending to more-than-human life and loss: Digitally mediated affects of ecological citizen scientists. Dissertatie Radboud University.
- Vink, G. 1998. Trektellingen Strabrechtse Heide 1997. Blauwe Klauwier 24(1): 16-17.
- Vink, G. 1999. Trektelling op de Strabrechtse Heide 1998. Blauwe Klauwier 25(3): 8-9.
- Vink, G. 2000. Trektellen op trekpost Strabrechtse heide in 1999. Blauwe Klauwier 26(4): 6-9.
- Vleuten, T. van der et al. 1988. Broedvogelinventarisatie De Plateaux 1988. Blauwe Klauwier 14(3): 1-13.
- Vliet, A. van 1987. Bodemonderzoek – onderzoek naar voedsel voor de wulp. Afstudeeropdracht Mollen-instituut.
- Vogel, R.L. 1995. Broedvogels van de boswachterijen Eersel /De Kempen en de Cartierheide in 1995. Sovon.
- Vogelbescherming 2018. Nationale tuinvogeltelling 2003-2018. Vijftien jaar tuinvogels tellen. Vogelscherming.
- Voorlopig Bestuur KNNV Eindhoven 1945. Verslagen der Werkgroepen van de afdeling Eindhoven der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging. Venkraai 1-2.
- Voort, W. v.d. & L. Peeters 1980. Verslag broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1980. Eigen uitgave.
- Voort, W. v.d. & L. Peeters 1981. Verslag broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1981. Eigen uitgave.
- Voort, W. v.d. & N. Venema 1979. Broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1978. Eigen uitgave.
- Voort, W. v.d. & L. Peeters 1982. Verslag broedvogelinventarisatie Reuselse Moeren 1982. Eigen uitgave.
- Vos Burchart, H. de & M. Hartman 2025. De raaf *Corvus corax* in Nederland in 2024. Ravenwerkgroep Nederland.
- VWG De Kempen 2001. Broedvogelinventarisatie Goorloop 2001. VWG De Kempen.
- VWG Geldrop 2004. Broedvogelinventarisatie van Gijzenrooi in 2003. VWG Geldrop.
- VWG Geldrop 2013. Broedvogelinventarisatie van Gijzenrooi in 2012. VWG Geldrop.
- VWG Grote Rivieren 1973. Handleiding voor het inventariseren van broedvogels in Nederland. KNNV.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 1997. Broedvogelkartering Het Schut en omgeving 1997. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 1998. Broedvogels in en om De Pastoorsweijer. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 1999. Broedvogelkartering De Maaij. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2002. Broedvogelonderzoek De Ploeg en omgeving 2002. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2003. Broedvogelonderzoek De Pielis. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2004. Broedvogelonderzoek Het Schut en omgeving 2004. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2005. Broedvogelonderzoek Pastoorsweijer en omgeving 2005. VWG IVN Bergeijk-Eersel.

- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2006. Broedvogelonderzoek de voormalige kweekvijvers en de Liskes. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2007. Broedvogelonderzoek Bosgebeid De Maaij 2007. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2009a. Broedvogelonderzoek Stevensbergen. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2009b. Broedvogelonderzoek Mirandolles Heike. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2010. Broedvogelonderzoek De Ploeg en Omgeving 2010. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2013. Broedvogelonderzoek Pastoorsweijer 2013. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Bergeijk-Eersel 2017. Broedvogelonderzoek Bosgebeid De Maaij 2017. VWG IVN Bergeijk-Eersel.
- VWG IVN Geldrop 2008. Inventarisatie op Algemene Broedvogels Braakhuizensche Heide voorjaar 2008. VWG IVN Geldrop.
- VWG IVN Geldrop 2023. Broedvogelinventarisatie Kasteelpark Geldrop 2023. VWG IVN Geldrop.
- VWG IVN Valkenswaard 1991. Broedvogelinventarisatie Patersgronden nabij Achelse Kluis 1991/ 1992. Staatsbosbeheer.
- VWG KNNV Eindhoven 1967. Broedvogelinventarisatie 1967 Strabrechtse Heide. VWG KNNV Eindhoven.
- VWG KNNV Eindhoven 1972. Broedvogelinventarisatie 1967-1968-1969 objekt Strabrechtse Heide. VWG KNNV Eindhoven.
- VWG KNNV Eindhoven 1973. Broedvogelinventarisatie 1970-1971-1972 Strabrechtse Heide. VWG KNNV Eindhoven.
- VWG KNNV Eindhoven 2011. Broedvogelinventarisatie 2002-2005-2009 Genneparken.
- VWG Midden-Brabant 2018. Inventarisatieverslag 2018 Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant & VWG KNNV Tilburg.
- VWG Midden-Brabant 2020. Inventarisatieverslag 2019 Territoriumkartering Broedvogels in Nationaal Natuurnetwerk De Hilver. VWG Midden-Brabant.
- VWG Midden-Brabant 2025. Weidevogelinventarisatie De Hilver 2011-2025. VWG Midden-Brabant.
- Wasscher, M. et al. 1978. Geijzenrooi inventarisatierapport. NJN Eindhoven.
- Werf, E. van der 2022. De Jeugdbond als bron van de VWG. Blauwe Klauwier 48(1): 22-29.
- Werf, J. van der 1975. Nestkastencontroles op het Koningshof. Blauwe Klauwier 1(1).
- Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant 2009 ... 2025. Verslag broedseizoen 2009 ... 2025. Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant.
- Weyland, W.A. 1977. Korhoenders en terreinbeheer. Bosbouwvoorlichting 16(6): 78-80.
- Wielen, P. van der 1990. Broedvogelkartering Keersop en Run, 1989. SBB.
- Wielen, P. van der 1990. Broedvogelkartering van het Groot Goor in de boswachterij Eersel, 1989. SBB.
- Wielen, P. van der 1991. Broedvogelkartering "Dal van de Goorloop" (Bosw. de Kempen) seizoen 1990. SBB Brabant-West.
- Wielen, P. van der 1991. Broedvogelkartering "Dieprijtse Loop" (Bosw. Eersel) seizoen 1990. SBB Brabant-West.
- Winden, J. van der 1981. Verkeerslachtoffers tussen Eindhoven en Son in 1978. Roodborsttapuit 1(1): 11-12.
- Winden, J. van der 1991. De Zwarte Stern als broedvogel in Midden- en Oost-brabant, in de periode 1970-1987, met een rekonstruktie van de periode 1950-1969. Blauwe Klauwier 17(3-4): 1-14.
- Winden, J. van der & T. Heijnen 1986. Resultaten van de wintervogeltelling in januari 1986. Roodborsttapuit 5(2-3): 115-131.
- Wittgen, A.B.L.M. 1962. Paarvorming en balts van de Geoorde fuut (*Podiceps caspicus*). Lev. Natuur 65(3): 64-72.
- Wittgen, A.B.L.M. 1967. Inventarisatierapport over de periode 1962 tot 1967 betreffende het landgoed De Utrecht. Eigen uitgave.
- WNM Stadsgevest Eindhoven 1972. Paarsboek Strabrechtse Heide-E9. Werkgroep Natuurbehoud en Milieubeheer Stadsgevest Eindhoven.
- Wouters, J. 1989. Resultaten van drie winters onderzoek naar het activiteitspatroon van de Sperwer. Blauwe Klauwier 15(4): 4-7.
- Wouters, J. 1996. Ringresultaten van Sijzen in het vroege voorjaar van 1995. Blauwe Klauwier 22(2): 27.
- Wouters, J. 2003. Overwinterende Dodaarzen op de Grootte Beerze. Blauwe Klauwier 29(1): 23.
- Wouters, J. 2008. Verslag van de nestkastencontroles op Koningshof in 2007. Blauwe Klauwier 34(1): 9-12.
- Wouters, J. 2015. De nestkastbewoners op Koningshof 37 jaar gevolgd 1978-2014. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Wouters, J. 2022. Resultaten van de nestkasten op Koningshof in 2021. Blauwe Klauwier 48(1): 71-72.
- Wouters, J. 2023. Ringonderzoek op vogelakker 'Bladel 9' bij Casteren in 2022. Blauwe Klauwier 49(2): 53-56.
- Wouters, J. et al. 2001. Slaaplaatsrouw bij in warenhuizen overnachtende Witte Kwikstaarten *Motacilla alba*. Vogeljaar 49(3): 109-116.
- Wouters, P. 1987. Het voorkomen van de Bosuil als broedvogel in de Kempen in 1986. Roodborst-tapuit 6(1): 35-39.
- Wouters, P. 1992. De Bosuil in de Kempen in 1991: een successtory. Blauwe Klauwier 18(4): 10-15.
- Wouters, P. 1995. Inventarisatie van de Hertgang in 1994. Blauwe Klauwier 21(3): 1-6.
- Wouters, P. 1997a. De Bosuil in de Kempen: van zeldzaamheid naar alledaagse soort. Blauwe Klauwier 23(2): 35-50.
- Wouters, P. 1997b. Telling van Eksters en andere wintervogels in januari 1996. Blauwe Klauwier 23(4): 106-113.
- Wouters, P. 1998a. Uilen in de Kempen in 1997. Blauwe Klauwier 24(1): 8-11.
- Wouters, P. 1998b. Uilen in de Kempen in 1998. Blauwe Klauwier 24(3): 8-11.
- Wouters, P. 1999a. Uilen in de Kempen in 1999. Blauwe Klauwier 25(3): 16-18.
- Wouters, P. 1999b. Wintervogeltelling januari 1998. Blauwe Klauwier 25(1): 8-13.
- Wouters, P. 1999c. Ransuilen in de gemeente Reusel. Blauwe Klauwier 25(3): 1-5.
- Wouters, P. 2000a. Wintertelling januari 1999. Blauwe Klauwier 26(1): 8-13.
- Wouters, P. 2000b. Wintertellingen in de Kempen vanaf 1982: resultaten van Stormmeeuw, Smelleken, Roek, Bonte Kraai en Ekster. Blauwe Klauwier 26(3): 45-53.
- Wouters, P. 2000c. Wintervogeltellingen 1982-2000. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2001. Uilen in de Kempen in 2000. Blauwe Klauwier 27(1): 8-9.
- Wouters, P. 2003. Slaaplaatsstellingen van Blauwe Kiekendieven en hun prooien in de Kempen in winter 2001-2002. Blauwe Klauwier 29(1): 6-15.
- Wouters, P. 2004. Slapende Blauwe Kiekendieven tijdens de winter 2002/2003. Blauwe Klauwier 30(3): 6-12.
- Wouters, P. 2005a. Slapende Blauwe Kiekendieven tijdens de winter 2003/2004. Blauwe Klauwier 31(2): 16-21.
- Wouters, P. 2005b. De Bosuil in de Kempen voorjaar 2002. Blauwe Klauwier 31(2): 10-15.
- Wouters, P. 2006a. Bosuilnestkasten in Reusel. Blauwe Klauwier 32(2): 27-29.
- Wouters, P. 2006b. Broedvogelinventarisatie Valkenswaard Zuid 2006. VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2006c. Tapuit, Grootte Heide 2005. Blauwe Klauwier 32(1) 26-27.
- Wouters, P. 2007a. Trektellen 7-10-2006. Blauwe Klauwier 33(1): 3-5.
- Wouters, P. 2007b. Bosuilnestkasten in Reusel, 2006. Blauwe Klauwier 33(2) 11-13.
- Wouters, P. 2015. Wintervogeltelling 1982-2014. – Wintervogels in een sterk veranderde wereld. Lezing symposium VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2017. Broedvogelinventarisatie Lage Heide 2017. VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2018. Inventarisatie Lage Heide 2017. Blauwe Klauwier 44(1): 1-7.
- Wouters, P. 2019. Dal van de Kleine Beerze. Nulmeting broedvogels 2018. VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2021a. Broedvogelinventarisatie De Oase 2021. VWG De Kempen.
- Wouters, P. 2021b. Eerste indrukken inventarisatie dal van de Reusel in 2021. Blauwe Klauwier 47(3): 48-51.

Wouters, P. 2021c. Voedsel van Blauwe Kiekendieven, aan de hand van braakballen op slaapplaatsen in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 47(1): 76-85.

Wouters, P. 2022a. Uit het veld: RAS-project Bosuil. *Blauwe Klauwier* 48(2): 128-129.

Wouters, P. 2022b. Een verkenning naar het voorkomen van de Oehoe in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 48(4): 75-78.

Wouters, P. 2022. Simultaantellingen van Middelste Bonte Specht op Wellenseind. *Blauwe Klauwier* 48(1): 102-105.

Wouters, P. 2023a. Avondcontrole van nestkasten bij Bladel: invloed van steenmeel? *Blauwe Klauwier* 49(1): 86-88.

Wouters, P. 2023b. Oehoes in de Kempen in 2023. *Blauwe Klauwier* 49(4): 59-62.

Wouters, P. 2024. Broedvogelinventarisatie deelgebieden steenmeelonderzoek Bladel. *Blauwe Klauwier* 50(2): 11-18.

Wouters, P. & J. Kolsters 2013. Broedvogels Visvijvers Valkenswaard 2008 en 2012 ten oosten van de Tongelreep. *VWG De Kempen*.

Wouters, P. & J. Kolsters 2017. Al vier winters wintervoederonderzoek in de Kempen. *Blauwe Klauwier* 43(4): 1-8.

Wouters, P. & J.-W. Vergeer 2010. Broedvogels van Boswachterij Leende en omgeving in 2009. *Sovon*.

Wouters, P. & J. Wouters 2013. Nachtzwaluwen in De Kempen, een nieuw Ras-project. *Op het Vinkentouw* 128: 5-9.

Wouters, P. et al. 2007a. Broedvogels Boswachterij De Kempen in 2006. Bureau Waardenburg.

Wouters, P. et al. 2007b. Broedvogels Boswachterij Eersel in 2006. Bureau Waardenburg.

Zanten, N. & J. van 2007. Huiszwaluwinventarisatie 2007. *VWG De Peel*.

Zanten, N. & J. van 2008. Huiszwaluwinventarisatie 2008. *VWG De Peel*.

Zanten, N. & J. van 2008. Huiszwaluwinventarisatie 2008. *VWG De Peel*.

Zouwen, A. van der 1978. Inventarisatie van Korhoen-derbiotopen in Noord-Brabant. Doctoraalverslag, Rijksuniv. Utrecht & RIN.

Bijlagen

Bijlage 1. Broedvogelinventarisaties van gebieden waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen. Exclusief inventarisaties in grotere gebieden of waarbij maar enkele soorten (<10) werden geteld (zie bijlagen 2 t/m 5). Op volgorde van eerste inventarisatiejaar. Als een gebied in meerdere jaren geteld is met ± dezelfde begrenzing (en dus ± dezelfde oppervlakte), dan zijn die tellingen bij elkaar gezet onder het eerste teljaar. Getelde opp. = de getelde oppervlakte binnen de grenzen van de Kempen; UT = Uitgebreide territoriumkartering als methode (ongeacht het aantal bezoeken).

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
1957	De Hertgang (bij Esbeek)		79	J	N	Bogaers 1958
1963-1964	Eckartse Bos			?	N	NJN Eindhoven geciteerd in Abma et al. 1969
1966	Strijperheg		25	N	N	NJN Eindhoven 1966
1967/1969 1971/1973 1978/1980	Strabrechtse Heide		1500	N	N	WNM Stadsgewest Eindhoven 1972, VWG KNNV Eindhoven 1967, 1972, 1973, Bruinsma 1980, 1981, 1983, Sonnenberg 1981
1973	Leende dorp, Leenderstrijp & bungalowpark		110	J	N	Iven & van Gerwen 1973
1973	Boswachterij De Pan					Lammers 1973
1974/1976	Groote Heide		530	J	N	Heijnen 1981a
1975	Groote Heide (oostdeel), Kranenveld, Soerendonks Goor, Putberg		825	J	N	Leys 1975
1975	Collse Zegge		50	J	N	Neijts & Heijnen 1978
1975-1977	Cartierheide		150	J	N	Venema et al. 1975, Bakermans 1979b
1977	Gijzenrooi	stukje Stratumse Heide	617	J	N	Wasscher et al. 1978
1975, 1977-1984, 1988, 1993, 2005, 2017, 2023	Reuselse Moeren	Zandheuvel	150	J J N	N J J	Venema 1977, v.d. Voort & Venema 1979, v.d. Voort & Peeters 1980, 1981, 1982, Sanders et al. 1983, Peeters 1986, van Boxtel 1988, Klemann & Wessels 1993, Pahlplatz 2005, Faasen et al. 2017, Ubbels & Foppen 2024
1977, 1979	Tulder & Broekeling		193	J	N	van Poppel 1978, 1979
1977, 1979	Malpieheide & Malpiebeemden		365	J	N	Lürling 1980
1978	Grootgoor (Veldhoven-Eersel)		50	J	N	Bakermans 1979
1979	Rundal tussen Schadewijk en Stevert	Molenveld	140	J	N	Cornelissen 1982
1979	Dommeldal bij Bokt (Eindhoven)		55	N	N	van Oosterhout
1980	Oostelbeerse Heide & Oirschotse Heide	Aarlesche Heide, 's-Heerenvijvers, Houtven, Wintelreven	1.890	J	N	van Poppel et al. 1982
1980	Ruilverkavelingsgebied De Hilver	Annanina's Rust, Diessens Broek, Het Stuk, Beersche Heide, Heikant	3.480	N	N	Braaksma 1981
1981	Broekeling		55	J	N	Heijnen 1981b

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
1981	De Hertgang 3 ^e gedeelte		23	N	N	Heijnen 1981b
1981	Hapert e.o.	Goorland, Steenackers, Groot Terkooijen	990	N	N	Bakermans 1981
1981-1982	Collse Zegge		100	J	J	Sanders 1982, 1983
1983	Dommelbeemden Veldhoven-Waalre	Heers, Mosbroek, De Wilderen	485	N	N	van Kessel & Vrijaldenhoven 1983
1983	Strabrechtse Heide excl. Beuven-Starven e.o.			J		Stooker 1988
1984/1990	Eindhoven (stad)		3.935	J	N	Maréchal & Veenhuizen 1997
1984-1992	Collse Zegge		102	J	J	Coenen et al. 1984...1992, Coenen et al. 1989
1985-1989	Stiphoutse Bossen					van Aerle et al. 1993
1985, 1991	Cartierheide & Hapertse Heide		255	J	J	Bakermans et al. 1985, 1991
1985, 1991, 1993	Dommeldal bij Hanevoet (Eindhoven)	Het Broek, Klotputten	110	N	J	Munsters & Veenhuizen 1994
1986 (?)	Molenheide & Mosbeemden (tussen Reusel en Hulsel)		60	J	J	Anonymus 1986
1986 t/m 1990	Malpieheide en aangrenzende Malpiebeemden		150	N	N	Manders & de Louweren 1992
1987 t/m 1990	Heiderestanten Leenderbos, Grootte Heide, Kranenveld, Gastelsche Heide	Laagveld, Galgeberg, Hasselsvennen, Dorven	350	N	N	Heijnen 1991a
1988	Wellenseind en De Hertgang		137	J	J	van Poppel & Helmich 1989
1988	Landschotse Heide		208	N	N	Peeters 1988
1988-2025	Strabrechtse Heide	Braakhuizensche Heide, Scheidingsven, Grafven, Beuven-Starven, Witven	1.400	J N	J	Stooker 1988, Kikkert 1996, 1997b, 1998, 2000, Smits et al. 1990, Engels 2004, 2012, 2014, 2018, 2020, 2021, 2022b, 2023b, 2023c, 2024a, 2025a
1988	Sang en Goorkens		23	J	J	Smits 1989
1988-1989	Soerendonks Goor	Turftwater	80	J	J	Beeren 1989, Beeren & van Asseldonk 1990
1988-1989	Plateaux	Pelter Heggen	258	N J	N N	van der Vleuten et al. 1988, Bakermans et al. 1989
1988-2002	Beuven en Starven		231	N	J	van Dijck 1996, Timmermans & van Eijk 2003, 2005, Timmermans et al. 2010, Engels 2025
1989	Percelen in beekdal van Keersop	Kromhurken, Hoekerbeemden, Ganzenbroek, Keersopperbeemden en Gagelvelden		N	N	van der Wielen 1990
1989	Buulderbroek		51	?	?	Poelmans 1989 geciteerd in Poelmans & van Diermen 1997
1989/1992	Ringselvennen & Loozerheide		829	J	?	Blom et al. (red.) 1992
1989-2000	Heerendonk		40	J	J	Braak et al. 2001
1990	Grootgoor (Veldhoven-Eersel)					van der Wielen 1990
1990	Leenderheide-Noord (ZO-hoek A67/A2)	Klein Huisven	280	J	J	Mooij 1990
1990	De Warande (Helmond)		27	J	J	van Schayk 1990
1990-1999	Nuenens Broek (kernegebied)		45	J	J	Braak et al. 2001
1991	Oostelbeerse Heide & Oirschotse Heide	Aarlesche Heide, 's-Heerenvijvers, Houtven, Wintelreven	1.764	N	N	Witteveen en Bos 1991
1991	Neterselse Heide		145	J	J	van Boxtel & van Gorp 1991
1991	Grijze Steen		60	J	N	van Herpt & van der Vleuten 1991
1991	Gijzenrooi	Gijzenrooise Zegge	143	J	J	Mooij 1991
1991	Middengebied Eindhoven-Helmond		6.400	N	N	Anonymus 1990; Heijnen 1991b (enkele gebieden)
1991	Dommelbeemden Belgische grens tot Venbergse molen	Dommeldal bij Putten en Horsten, Malpiebeemden	294	N	J	Bijlsma 1992a
1991/1992, 1993, 1997	Boswachterij De Pan					Staatsbosbeheer 1992a, 1992b, IVN Maarheeze-Budel 1997
1991, 1993, 1996, 1999, 2002, 2005, 2008, 2012	Visvijvers Valkenswaard ten O van Tongelreep	Greveschutven	200	N J	J J	Heijnen 1992, Kolsters 1993, 2000, Kolsters & Wouters 1997, 2000, 2003, 2006, 2016, Wouters & Kolsters 2013
1991, 1996	Patersgronden		107	J	J	VWG IVN Valkenswaard 1991, Bijlsma 1992b, van Gompel &

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
						Seijkens 1996
1991 2000 2009	Leenderbos, Grootte Heide, Kranenveld, Soerendonks Goor & Putberg, Klaterspeel	Driebruggen, Patersgronden, Langbosch, Berkenputten	2.211 2.314 2.234	N	J	Bijlsma 1992b, Deuzeman 2000, Wouters & Vergeer 2010
1992/1993	Herbertusbossen	Kasteelbos Heeze	281	J	J	Mooij 1992, 1993
1992, 2001	Landschotse Heide		237	J	J	Aarts et al. 1992, Aarts & Keij 2001
1993	Keersopperbeemden-Dommelen		36	J	N	van Gompel 1993
1993-1999	Pastorsweijer, Visvijvers Bergeijk en populierenlaan	De Maaij, Liskes	85	J	J	Heijnen 1993, 1995a, 1995b, 1999b, 2000
1994	De Hertgang (bij Esbeek)		60	N	N	Wouters 1995
1994	De Wielewaal, De Herdang, Philips de Jongh Wandelpark & De Grote Beek		426	N	J	Veenhuizen 1995
1994	Ringselvennen			?	?	Beeren 1994
1994, 2002, 2007	Plateaux en Lage Heide	Pelter Heggen	325			van Gompel & Seijkens 1994, 2002, 2007
1995	Tangenten rondom Eindhoven	37 deelgebieden		N	N	Poelmans et al. 1995
1995	't Heike (ten N van Dommelen)	Gagelvelden, Elshouters (deels)	96	J	J	van Gompel & Seijkens 1995
1995-2014	Malpiebeemden-Zuid		115	J	J	van Gompel & Seijkens 1996b, 1997, 2009, van Gompel 2010, 2011, 2012b, 2013, 2014
1996	De Ploeg e.o. (Bergeijk)		60	J	N	Couwenberg 1996
1996-1998, 2000	Hapertse Heide		100	J	J	Hermans, H. et al. 1996, 1997, 1998, 1999, Jacobs 1999, Hermans & Jacobs 2000
1996-1998	Pastorsweijer en Visvijvers Bergeijk		60	J	J	Heijnen 1999, 2000
1997	Klotputten (Eindhoven)		50	J	J	Faasen 1997
1997, 2004	Het Schut (bij Bergeijk)	Koolbliksvan, Beeken	85	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 1997, 2004
1997	Malpiebeemden-Noord		62	J	J	van Gompel & Seijkens 1997
1997	Braakhuizensche Heide	Grootven, Sloopjesven, Meerloomeer	132	J	J	Mooij 1997
1998	Dommeldal De Horsten & De Putten		67	J	J	van Gompel & Seijkens 1998
1998, 2005, 2013	Pastorsweijer		68	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 1998, 2005, 2013
1999, 2006, 2013, 2023	Vliegbasis Welschap		225	N	J	Pahlplatz & van der Berg 1999, Haveman 2007, Braam 2014, Filius & Zuyderduyn 2024; zie ook Hijnen 2025b
1999	Maaijerheide (bos)		135	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 1999
2000	Wolfhoeksche Heide & De Stevert	enkele kleine bospercelen	42	J	J	Kolsters 2000b
2000	Rundal tussen Stevert en Veldhoven	Grootgoor, De Maassen, Heers, Witvenbos	455	J	J	van Maar 2001, IVN Veldhoven-Vessem 2001, 2006
2001, 2006	Buikheide (ten N van Meerenweg)		375	J	J	Kolsters & Deeben 2002, Kolsters & de Veer 2007
2001, 2013	Boswachterij De Pan	Vrolijke Jager, Boksenberg, Boschvelden	376	N	J	Deuzeman 2001, de Boer 2013
2001	Goorloop (Boswachterij De Kempen)		79	J	J	VWG De Kempen 2001
2002, 2010	De Ploeg e.o. (Bergeijk)		80	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2002, 2010
2002-2003	Wilhelminakanaal Reuseldal		11	J	J	Busink 2003b
2002-2003	Golfbaan Welschap		49	J	J	de Veer 2004a, 2004b
2002, 2005, 2009	Gennep	Gennep watermolen, Genneperpaken	150	J	J	Mooij 2002, VWG KNNV Eindhoven 2011
2002, 2012 2016, 2024	Dommeldal bij Veldhoven		68 70	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2003, 2006, 2012, van Maar 2016, 2024
2003	Het Stuk (bij Haghorst)		143	J	J	Busink 2003a, 2017
2003	Oostelbeerse Heide & Oirschotse Heide		943	N	N	van der Velden 2003
2003	Vlasroot	Groot Vlasroot, Klein Vlasroot	28	N	J	IVN Veldhoven-Vessem 2004, 2006
2003	De Pielis (ten W van Luyksgestel)		90	J	J	IVN Bergeijk-Eersel 2003
2003, 2009	Dommeldal bij Hanevoet (Eindhoven)	Het Broek, Klotputten	100	N, J	J	van den Akker & van Maar 2004, IVN Veldhoven-Vessem 2010a
2003, 2012	Gijzenrooi	Riel, Gijzenrooise Zegge	177	J	J	VWG Geldrop 2004, 2013
2003, 2005, 2017,	Visvijvers Valkenswaard W van Tongelreep		78	J	J	Kolsters 2004, Kolsters & Wouters 2006, de Veer & Kolsters

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
2020, 2023						2017, Heijnen & Kolsters 2021a, 2021b, Heijnen 2023c, 2023d
2003-2025	Beuven en Starven incl. bosrand ten N van Beuven		400	N	J	van den Heuvel 2010, 2011, 2014, 2024, 2025
2004	De Burgh (Eindhoven)		12	J	N	Ooms 2004
2004	Dommeldal en Keersopdal bij Riethoven	Elshouters (deels)	66	N	J	IVN Veldhoven-Vessem 2005, 2006
2004	Viskwekerij Driebruggen		52	J	J	Kolsters 2005
2004	Malpievennen		100	N	J	van Kleef et al. 2007
2004-2012	Dommeldal De Horsten & De Putten		80	J	J	ter Huurne & Bolt 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2010a,b, 2012a,b
2004-2012	Plateaux, Lage Heide en Hageven		375	J	J	van Gompel et al. 2014
2004-2008	Dommeldal bij Veldhoven		47	J	J	ter Huurne & Mentink 2004, 2005, 2006, ter Huurne 2007, 2008, IVN Veldhoven-Vessem 2006
2005	Cartierheide & Hapertse Heide		270	J	J	Bakermans 2005
2005	Landelijk gebied Veldhoven-Riethoven	Witven, De Maassen, Vlasroot-vennen, Broekhovensche Velden	368	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2006a, 2006b
2006	Boswachterij De Kempen	Goorloop, Cartierheide, Zwarte Weijer, Weijerkens, Riebos	1.332	N	J	Wouters et al. 2007a
2006	Boswachterij Eersel	Spijktse Heide, Sprankelbossen, Grootgoor (deel), Wolfhoeksche Heide (deel)	494	N	J	Wouters et al. 2007b
2006	Zandoerlese bossen		100	N	J	IVN Veldhoven-Vessem 2007b
2006/2008	Lange Bleek (Sterksel)	Bultven, graslanden Schoorsveld en Somerense Weg	288	J	J	van der Gaag 2009, van der Gaag & Gil Cantabrana 2012
2006, 2011	Visvijvers Bergeijk en populierenlaan	Liskes	60	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2006, 2011
2006, 2017, 2024	Lage Heide (ZO Dommelen)	Het Broek	264	J	J	Wouters 2006b, 2017, 2018, Kolsters 2024
2006-2011, 2012-2024	Groote Heide	Kraanvennen, Klotvennen	304	N	J	van Gompel & Pennings 2014
2007	Grootgoor (Veldhoven-Eersel)		50	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2007a
2007	Bosgebied De Maaij		135	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2007
2008	Dommeldal bij Waalre	Heuvelsche Putten, Mosbroek, De Wilderen	128	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2008
2008	Braakhuizensche Heide	Grootven, Slootjesven, Meerloomeer	81	J	J	VWG IVN Geldrop 2008
2008, 2018, 2023	Valkenhorst en Spinsterheide		471	J	J	van Gompel 2008, 2018, 2023
2009	Diessens Broek		800	N	J	VWG Midden-Brabant 2010
2009	Neterselse Heide	Achterste Most	84	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2009
2009	Wellenseind		65	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2009
2009	Vessemse Vennen	Grootmeer, Kleinmeer	37	J	J	Kolsters et al. 2009
2009	Mirandolles Heike		20	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2009
2009	Bosgebied Vensedijk (westrand Eindhoven)		4	J	J	de Veer 2009
2009	Malpieheide, Schoprschoorse Heide, Malpiebergsche Heide & Malpiebeemden		690	J	J	van Gompel & Seijkens 2011
2009	De Reisheuvels (onderdeel Plateaux)		5	J	J	IVN Bergeijk-Eersel 2010b
2009, 2013	Stevensbergen		24	J	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2009a, 2012
2009-2023	Nuenens Broek		85	J	J	Braak et al. 2001, van der Velden 2023
2010	Eckartse Bos-Zuid	Broekspijpen, De Bogten	70	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2010b
2010	Westerhoven ten zuiden en zuidoosten	deel dorp Westerhoven, Loveren, Hoeverbroek, Aardbrandsche Heide, Heuvelsche Berg, Klein Borkel, Beekerheide, Ganzenbroek	950	J	J	van Gompel 2012
2010, 2016, 2021	Reuseldal Langvoort (ten O van Hooge Mierde)		129	J	J	Wouters 2021b
2010, 2023	Goorloop in De Pielis (ten W van Luykgestel)		101	J	J	IVN Bergeijk-Eersel 2010a, Kolsters 2023a
2011	Eckartse Bos-Noord	Lage Heide, De Muschberg	45	J	J	IVN Veldhoven-Vessem 2011

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
2012	Zoekgebied Westparallel N69 (tracé Veldhoven-Dommelen)		ca 500	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2012b
2013	Pastoorseweijer		57			IVN Bergeijk-Eersel 2013
2013	Stratumse Heide & rand Gijzenrooi	Kanunnikesven	126	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2013
2013	Leenderheide-Noord (ZO-hoek A67/A2)	Klein Huisven	240	N	J	van Erve 2013
2013	Sang, Goorkens en Otterdijk	Broekkamp, De Schouw	133	J	J	de Boer 2013
2014	Landschotse Heide		243	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2014a
2014	De Baest (N-deel en enkele stukjes Z-deel)		158	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2014b
2014	Rietmussen (Dommeldal Eindhoven) en Collse Zegge (deels)		86	N	J	van Groen & van den Bergh 2014 (deels onbetrouwbaar)
2014	Helofytenfilter Bergeijk	Luchtkaasteel	5	J	J	IVN Bergeijk-Eersel 2014
2014	RWZI Aarle-Rixtel		16	J	J	Lemmens 2015
2015	Elshouters	Gagelvelden	30	J	J	IVN Bergeijk-Eersel 2015
2015	Polvolkcamp	D'n Duvelshoek	10	J	J	Brom et al. 2015
2015	Hugterheide		327	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2015
2015/2016	Westparallel N69 (tracé Veldhoven-Dommelen)			N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2012b
2015, 2018, 2021, 2024	Visvijvers Valkenswaard ten O van Tongelreep	Greveschutven, Achtereinds Laag (deel)	220	J	J	Kolsters & Wouters 2016, Kolsters 2019a, 2022, Kolsters et al. 2019, Heijnen 2024a, 2025a
2015, 2020, 2025	Venco Campus (Eersel)		18	J	J	de Veer 2020, 2025
2016	Genderdal bij Steensel	Bussereind, De Bult	50	J	J	Rutten et al. 2016
2016	Gennep	Gennep watermolen		N	N	Bleeker & de Greef 2017
2016	De Hogt		47	J	J	van Maar 2016
2016, 2018, 2020	De Bundertjes (Helmond)		80	J	J	van Schayk 2021
2016-2022	Heuvelse Putten (Waalre)		19	J	J	Deeben & Deeben 2016, 2018, 2019, 2020, 2021
2016, 2023	Herbertusbossen	Kasteelbos Heeze	235	J	J	Engels 2017, van Maar 2023
2016-2024, 2025	Diessens Broek		116	J	J	Busink 2015...2024, VWG Midden-Brabant 2018, 2019; Poelmans 2022
2017	Boswachterij De Kempen en Boswachterij Eersel	Goorloop, Cartierheide, Zwarte Weijer, Riebos, Bosscherweijer, Kattepoel, Spijkertse Heide, Sprankelbossen, Grootgoor (deel), Wolfhoeksche Heide (deel)	1.750	N	J	VWG Midden-Brabant 2025
2017	Bosgebied De Maaij (zuidelijk deel)		75	J	J	Faasen et al. 2017
2017	Lange Bleek (Sterksel)	Bultven, graslanden Schoorsveld en Somerense Weg	280	N	J	VWG IVN Bergeijk-Eersel 2017
2017						Engels 2018
2018, 2025	Kleine Beerzedal tussen Vessem en Oostelbeers	Molenbroek, Meervens, Spekdonken	305	J	J	Wouters 2019, Kolsters 2025
2018	Dommeldal bij Rietmussen (Eindhoven)		52	J	J	van Maar 2018a
2018	Soeterbeek		36	J	J	van Maar 2018b
2018	Gijzenrooi & Stratumse Heide	Gijzenrooische Zegge	224	N	J	Eijsackers 2019
2019, 2025	Zwartven		51	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2019, 2025
2019	Beleven		150	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2019
2019	Groote Beerzedal tussen Netersel en Westelbeers	Westelbeers Broek, Grije Steen	324	J	J	Kolsters et al. 2019
2019	Groote Beerzedal tussen Hapert en Westelbeers	Westelbeers Broek, Grije Steen	306	N	J	Staro 2019
2019	Neterselse Heide	Achterste Most	256	N	J	Staro 2019
2019	Keersop- en Rundal bij Westerhoven	De Beemd (Rundal bij Walik), Keersopperbeemden, Klisserbeem-den, Hoekerbeemden, Kromhurken	147	N	J	van den Bergh et al. 2019; Slenders 2019 (Kromhurken)
2019	Leenderbos, Groote Heide, Kranenveld,	Driebruggen, Patersgronden, Langbosch ,	2.139	N	J	van den Bergh et al. 2019 (deel van inventarisatie

Jaar/jaren	Gebied	Gebied omvat o.a.	Getelde opp. (ha.)	Alle soorten?	UT?	Bron (verslag, rapport of boek)
	Soerendonks Goor & Putberg	Berkenputten				onbetrouwbaar!)
2019	Leenderheide-Zuid	Groot Huisven-Veeven e.o.	186	J	J	van Maar 2019
2019-2024	Gijzenrooi tussen Riel en Zegge		17	J	J	Mennen & van Empel-Nicolai 2020, 2021, van Maar 2022, van Empel-Nicolai 2025
2020	De Baest (N-deel en enkele stukjes Z-deel)		135	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2020
2020	Landschotse Heide excl. vijvers		247	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2020
2020	Groote Beerzedal tussen Hapert en Netersel		320	J	J	Kolsters 2020c
2020	Dommeldal Veldhoven		28	J	J	van Maar 2020
2020-2022, 2024	Keersopperbeemden (bij Dommelen)		41	J	J	Schutjes & van den Braak 2020, 2021, 2022; van den Braak 2024
2021	De Oase (bij Driebruggen)		17	J	J	Wouters 2021a
2021	Ganzenbroek, Pastoorsweijer, Liskes & Plateaux	Visvijvers Bergeijk, De Maaij, Pelterheggen, Lage Heide	461	N	J	Hissel 2021
2021	Gijzenrooi & Stratumse Heide	Gijzenrooische Zegge	325	J	J	van Maar 2021
2022	Weijerkens (W van Luyksgestel)		34	J	J	Heijnen 2022c
2022	Stevensbergen		37	N	J	Hissel 2022
2022	Mirandolles Heike (tussen Eersel-Steensel)		10	N	J	Hissel 2022
2022	Kleine Beerzedal tussen Hoogeloon en Vessem	Hoogeloons Bosch (Kabouterbos)	87	J	J	Kolsters 2023b
2022	Dommeldal Boktse Beemden & Vaartbroek		83	J	J	van Maar 2022a
2022-2023	Landgoed Philips		35	J	J	van Ek 2022, 2023a
2022-2023	Achtereinds Laag		39	N	N	van Kessel 2022, 2023
2022-2025	Strabrechts Broek		21	J	J	Engels 2022a, 2023a, 2024b, 2025b
2023	Boswachterij De Kempen	Goorloop, Cartierheide, Zwarte Weijer, Riebos	1.540	N	J	Ubbels & Foppen 2024
2023	Kasteelpark Geldrop		11	J	J	VWG IVN Geldrop
2023	Looserplas (afgraving)		54	N	J	Hissel 2023
2023	Loozerheide		190	N	J	Hissel 2023
2024	Landschotse Heide		240	N	N	van Kessel 2024
2024	Dommeldal bij Veldhoven		72	J	J	van Maar 2024a
2024	Klotputten (Eindhoven)	Het Broek	40	J	J	van Maar 2024b
2025	Beleven		125	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2025
2025	Reuseldal Langevoort		75	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2025
2025	Raamsloop bij Reusel		5	N	J	Ecologisch Adviesbureau Cools 2025
2025	Dommelkwartier (Dommelen-Valkenswaard)		60	J	J	Heijnen 2025e
2025	Keersop- en Rundal bij Westerhoven	De Beemd (Rundal bij Walik), Keersopperbeemden, Klisserbeemden, Hoekerbeemden, Kromhurken	86	N	J	Hissel 2025
2025	Leenderbos, Groote Heide, Kranenveld, Soerendonks Goor & Putberg	Driebruggen, Patersgronden, Langbosch, Berkenputten	2.253	N	J	Hissel 2025
2025	Eckartse Bos & De Bogten	Lage Heide	108	J	J	van Maar 2025
2025	Gulbergsven (tussen Geldrop en Nuenen)		12	J	J	de Veer & de Veer 2025
2025	Dommelvallei Belgische grens-Veldhoven	Malpiebeemden; Schopschoorsche en Malpiebergsche Heide	237	N	J	Hissel 2026

Bijlage 2. Broedvogelinventarisaties (mits ≥ 10 telsoorten) in relatief grote gebieden (≥ 50 km²). Op volgorde van eerste inventarisatiejaar.

Jaar/jaren	Soort telling	Gebied in de Kempen	Getelde opp. in de Kempen	Welke soorten	Eenheid van registreren	Bron
1973-1977	Atlasproject	gehele Kempen	930 km ²	alle soorten	aanwezigheid per atlasblok	Teixeira 1979
1978-1983	Atlasproject	gehele Kempen	930 km ²	alle soorten	aanwezigheid per atlasblok per maand	Bekhuis et al. 1987

Jaar/jaren	Soort telling	Gebied in de Kempen	Getelde opp. in de Kempen	Welke soorten	Eenheid van registreren	Bron
1982	Agrarisch gebied	verspreid door de Kempen	290 km ²	selectie weide- en struweelvogels	territoria	deels in Bakermans 1984 (120 km ²), overige in Ornis
1983-1987	Avifaunakartering midden en oost Brabant	agrarisch gebied in hele Kempen	543 km ²	alle soorten	territoria (schaarsere soorten) en aanwezigheid per km-hok	Poelmans & van Dieren 1997; Georegister Provincie Noord-brabant
1990-1991	Middengebied Eindhoven-Helmond	agrarisch gebied en bossen	466 km ²	selectie schaarsere soorten	telgebieden	Anonymus 1990, Heijnen 1991b
1995	Inventarisatie i.v.m. trajectstudie tangenten	Natuurgebieden, bosjes, agrarisch gebied rond Eindhoven	10-tallen km ²	selectie schaarsere soorten	telgebieden	Poelmans et al. 1995; ook genoemd in Poelmans & van Diermen 1997; opgenomen in Avifaunakartering midden en oost Brabant 1995-2003
1995-2003	Avifaunakartering midden en oost Brabant	agrarisch gebied in hele Kempen plus een aantal bos- en natuurgebieden	ca. 525 km ²	selectie schaarsere soorten	territoria	Georegister Provincie Noord-Brabant; deels genoemd in Poelmans & van Diermen 1997
1998-2000	Atlasproject	gehele Kempen	930 km ²	alle soorten	aanwezigheid, met evt. schatting aantal territoria, per atlasblok (voor schaarsere soorten); aanwezigheid/ geturfd aantal per kilometerhok in gouden grid	Hustings & Vergeer 2002
2005-2007	Avifaunakartering midden en oost Brabant	agrarisch gebied plus enkele bos- en natuurgebieden	? km ²	alle soorten	territoria	Georegister Provincie Noord-brabant
vanaf 2007	Meetnut Urbane Soorten	routes met telpunten in stedelijk gebied	527 telpunten (2024)	alle soorten	aantal ex per telpunt gedurende 5 min.	Sovon
2013-2015	Atlasproject	gehele Kempen	930 km ²	alle soorten	idem 1998-2000	Hustings & Koffijberg 2018

Bijlage 3. Broedvogelinventarisaties van één of enkele soorten die vanaf 1973 in relatief grote gebieden (≥50 km²) op territoria zijn onderzocht en waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen, exclusief de soorten die onderzocht zijn met de in bijlage 2 genoemde broedvogelinventarisaties. Op volgorde van eerste inventarisatiejaar. N.b.: in tegenstelling tot 'vroeger' zijn er tegenwoordig van bepaalde soorten zoveel gegevens beschikbaar dat een behoorlijk compleet overzicht gemaakt kan worden; deze zijn niet opgenomen in de tabel.

Vogelsoort	Jaar/jaren	Gebied	Bron (verslag of rapport)
Zilvermeeuw, Stormmeeuw	vanaf 1970	potentiele habitats	Heijnen 2023e
Zwartkopmeeuw	vanaf 1978	meeste potentiele habitats	Ornis, Beeren & van Asseldonk 1990
Kokmeeuw	vanaf 1961	alle potentiele habitats; mate van volledigheid niet altijd duidelijk	Higler 1962, Cox & Schellekens 1984, Heijnen 2023e, 2025b
Kerkuil	vanaf 1964	mate van vlakdekking niet duidelijk	tientallen (interne) rapportages en artikelen; Sloendregt 2008, 2010, 2011, 2013a, 2013b, van den Biggelaar 2025a
Blauwe Reiger	vanaf 1970	alle kolonies	Blok & Roos 1977, Heijnen 2022e, 2025b
Zwarte Stern	vanaf 1970	alle kolonies	van der Winden 1991, Heijnen 2022e
Roek	vanaf 1970	(bijna) alle kolonies	Feijen 1976, Koelink & Laheij 1976, van Poppel 1981, Schoppers 2004, Heijnen 2023 ^e
Korhoen	vanaf 1971		Uythoven 1971, van Erve 1976, Weyland 1977, van der Zouwen 1978, Peeters, L. (red.) 1984, Braam 1990, Heijnen 2022b
Ijsvogel	1975-1981	fors deel van de beekdalen	Heijnen 1981c, 2022j
Ransuil	1978-1981	Landgoed De Utrecht, Boswachterij Hapert (De Kempen), Buikheide en Leenderbos	Sanders 1978, Heijnen 1982
Nachtzwaluw	1978-1981, 1988-1991, 1996, 2007	fors deel van potentiele habitats	Heijnen 1982, Heijnen & van Happen 1989, Hermans 1997, van Kleunen et al. 2007, Sierdsema & Sloendregt 2008; overzicht in Heijnen 2025c
Boomleeuwerik	1980-84	veel potentiele habitats	Post & Heijnen 1984
Oeverzwaluw	vanaf ca 1980	(bijna) alle potentiele habitats	Leys 1987, Heijnen 2023e, 2025b
Fuut	1981	alle potentiele habitats	van Poppel 1986b

Vogelsoort	Jaar/jaren	Gebied	Bron (verslag of rapport)
Dodaars	1981	alle potentiële habitats	van Poppel 1983c
Geoorde Fuut	1981	alle potentiële habitats	van Poppel 1986a
Kuifeend	1981	alle potentiële habitats	van Poppel 1984a
Tafeleend	1981	alle potentiële habitats	van Poppel 1984b
Huiszwaluw	1984-2018	steden en dorpen	Veenhuizen 1999, Deebeben 2018, 2019
Huiszwaluw	1985-1987, 2007-2010	dorpen in overlap werkgebied VWG De Peel (o.a. Aarle-Rixtel, Stiphout, Someren)	Vereijken 1986, 1987, van Zanten & van Zanten 2007, 2008, 2010
Bosuil	1986, 1991, 2002	gebieden verspreid in de Kempen	Wouters 1987, 1992, 1997, 2005b
Huiszwaluw	1991-1993, 2008-2022	dorpen in overlap werkgebied VWG Midden-Brabant (o.a. Biest-Houtakker, Diessen)	van der Kaa 1992, 1993, van Rijsewijk 2002, van Gestel 2020, 2022
Huiszwaluw, Oeverzwaluw	vanaf 1994	gemeente Heeze-Leende	Engels 2022d, 2024c, 2025c
Bosuil	1996-2000	diverse gebieden in zuidwestelijke Kempen	Wouters 1999a, Wouters 2001
Ransuil	1997-2000	diverse gebieden in zuidwestelijke Kempen, in 1999 84 km ² en 2000 64 km ² onderzocht	Wouters 1998a,b, Wouters 1999a, Wouters 2001
Wespendief	2001-2002	flink deel van de Kempen, globaal onderzocht	van Kessel & Wouters 2001, 2003
Wespendief	2003-2009	vierkant van 224 km ² tussen Diessen-Bladel-Dommelen-Best	van Kessel & Wouters 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010
Roodborsttapuit, Geelgors	2007	rondom Valkenswaard (95 km ²)	van Gompel 2007
Steenuil	vanaf 2003 (eerder?)	mate van vlakdekking niet duidelijk	van Rijsewijk 2006a, 2006b, de Veer 2006, 2008, 2012, Busink 2008, de Veer & Sloendregt 2007, Sloendregt 2010, Staals 2021, van den Biggelaar 2025a
Aalscholver	vanaf 2009	alle kolonies	Heijnen 2025b
Slechtvalk	vanaf 2009	gebouwen met nestkasten	van Geneijgen 2023, Heijnen 2025d
Grote Gele Kwikstaart	2006-2016	veel potentiële habitats, mate van vlakdekking onbekend	Rahder 2020
Ooievaar	vanaf 2010	potentiële habitats m.n. rond bestaande nesten	Heijnen 205d, Sloendregt & Ooievaarsgroep Veldhoven 2025
Middelste Bonte Specht	2017-2021	fors deel van potentiële habitats	Neijts 2022
Grauwe Klauwier	2020-2024	meeste potentiële habitats	Heijnen 2021a, 2022d, 2022e, 2025b
Oehoe	vanaf 2022	deel van potentiële habitats	Wouters 2022b, 2023b, Heijnen 2024b, 2025d

Bijlage 4. Broedvogelinventarisaties van één of enkele soorten die vanaf 1973 in relatief kleine gebieden (<50 km²) en gedurende tenminste 5 jaren op territoria zijn onderzocht en waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen, exclusief de soorten die onderzocht zijn tijdens de in bijlage 2 genoemde broedvogelinventarisaties. Op volgorde van eerste inventarisatiejaar.

Vogelsoort	Jaar/jaren	Gebied	Bron (verslag of rapport)
Nachtzwaluw	vanaf 1981	Leenderbos	Heijnen & Sierdsema 2025
Wulp	vanaf 2000	Groote Heide en Gastelse Heide	Heijnen & Sierdsema 2025
roofvogels	1990-2007	Landschotse Heide	Keij 2007
weidevogels	1995-2003	Buikheide	Kolsters 1996, van Kessel & Vrijaldenhoven 1996, van Kessel & Kolsters 1998, Kolsters & van Kessel 2001, van Kessel et al. 2001, van Kessel & Deebeben 2003, 2005
Nachtzwaluw	vanaf 1996	verspreid in de Kempen	Jacobs 1997, en jaarverslagen daarna, zowel van lokale werkgroepen als van Brabants Landschap (meest recente: van den Biggelaar et al. 2025)
Wespendief	2008-2012	Goorbosschen e.o. (Landgoed De Utrecht)	Ecologisch Adviesbureau Cools 2012a
Wespendief	vanaf 2018	Leenderbos	nieuwsbrieven J. van Kessel

Bijlage 5. Ecologisch onderzoek aan vogelsoorten (gedrag, voedselkeuze, broedbiologie, dispersie e.d.) waarover een verslag, rapport of artikel is verschenen, exclusief verspreidingsonderzoeken en tellingen van aantallen. Op volgorde van eerste onderzoeksjaar.

Vogelsoort	Jaar/jaren	Onderzoeksonderwerp en gebied	Bron (verslag of rapport)
Geoorde Fuut	1961	Gedrag (paarvorming en balts) op Goorven en Flaes	Wittgen 1962
Kerkuil	vanaf 1964	Nestplaatskeuze en broedbiologie, verspreid in de Kempen	zie Kerkuil in tabel 3
IJsvogel	1965-1972	Nestplaatskeuze, broedbiologie, dispersie in de Kempen	van Erve & Moller Pillot 2021

Vogelsoort	Jaar/jaren	Onderzoeksonderwerp en gebied	Bron (verslag of rapport)
nestkastbroeders	vanaf 1969	Broedbiologie van nestkastbroeders op Koningshof	o.a. Wouters 2015, 2022
Regenwulp	1975-1993	Biometrie en plaatstrouw op Landschotse Heide	Gerritsen & van Dooren 2024
Witte Kwikstaart	1978-1982	Plaatstrouw op slaapplaatsen in een aantal kassen	J. Wouters et al. 2001
Dodaars	1984-1985	Duikactiviteit buiten het broedseizoen op afgravingen Ploegstraat	van Asseldonk 1986a, 1986b
Gierzwaluw	1984	Gedrag (activiteitpatroon) in Eindhoven	Bos 1984
Gierzwaluw	1985	Gedrag (invloed weer op activiteit) in Someren-Eind	van Seggelen & van Seggelen 1985
Fuut	1986-1988	Broedbiologie op de Visvijvers Valkenswaard	Ulenaers & Dhondt 1990, 1994, Ulenaers & van Vessem 1994, Ulenaers et al. 1992
Sperwer	1986-1989	Gedrag (activiteitpatroon) in drie winters in de Kempen	Wouters 1989
Wulp	1990-2007	Broedbiologie op de Landschotse Heide	Kindt 1989, van der Sanden 1990, 1992, van der Lugt 1992, Keij 2007
roofvogels	1995-2003	Broedbiologie en voedselkeuze op de Buikheide	Kolsters 1996, van Kessel & Vrijaldenhoven 1996, van Kessel & Kolsters 1998, Kolsters & van Kessel 2001, van Kessel et al. 2001, van Kessel & Deeben 2003, 2005
weidevogels	vanaf 1996	Broedbiologie verspreid in de Kempen	Jacobs 1997 en jaarverslagen daarna, zowel van lokale werkgroepen als van Brabants Landschap (meest recente: van den Biggelaar et al. 2025)
Ransuil	1997, 1999	Voedselkeuze (braakballen) in enkele bossen omg. Reusel	Wouters 1998a, 1999c
Dodaars	2001-2002	Plaatstrouw op de Grootte Beerze in de winter	J. Wouters 2003
Blauwe Kiekendief	2001-2020	Voedselkeuze (braakballen op enkele slaapplaatsen)	Wouters 2003, 2021c
Steenuil	vanaf 2003 (eerder?)	Broedbiologie verspreid in de Kempen	van Rijswijk 2006a, 2006b, de Veer 2006, 2008, 2012, Busink 2008, de Veer & Sloendregt 2007, Sloendregt 2010, Staals 2021, van den Biggelaar 2025a
Bosuil	vanaf 2004	Broedbiologie in nestkasten in omgeving Reusel	Wouters 2006a, 2007b
Nachtzwaluw	2008-2010	Broedbiologie, terreingebruik en voedselkeuze op Strabrechtse Heide en in Leenderbos	van Kleunen et al. 2012
Slechtvalk	vanaf 2009	Broedbiologie, biometrie en plaatstrouw in de Kempen	van Geneijgen 2023, Heijnen 2025d
Buizerd	2010	Terreingebruik en dispersie op vliegbasis Eindhoven	van Gasteren et al. 2014
Groene Specht	2011	Voedselkeuze op de Buikheide	Kolsters et al. 2014
Wespendief	2013-2015	Broedbiologie, terreingebruik en dispersie in het Groene Woud en Kempen~Broek	van Diermen et al. 2013, 2015
zaadeters	2013-2017	Voedselkeuze (experiment) van zaadeters in de winter in diverse tuinen	Kolsters & Wouters 2014, 2017, Kolsters 2018
Nachtzwaluw	vanaf 2013	Broedsucces en overleving op enkele heidevelden	Wouters & Wouters 2013
Groene Specht	2017	Voedselaanbod (bosmieren) op de Einderheide	Kolsters 2017
Raaf	vanaf 2018	Broedbiologie en biometrie in de Kempen	de Vos Burchart & Hartman 2025
Wespendief	vanaf 2020	Voedselaanbod (wespen) in beekdal Grootte Beerze	Kolsters & Wouters 2021, 2025
nestkastbroeders	vanaf 2022	Broedbiologie in relatie tot strooien steenmeel bij Bladel	Goffin 2023, Wouters 2023a, van Pelt 2023
Oehoe	vanaf 2022	Biometrie en broedsucces van nestjongen in de Kempen	Wouters 2023b

Bijlage 6. Niet-broedvogeltellingen van meerdere soorten in een relatief groot deel van de Kempen ($\geq 50 \text{ km}^2$). Op volgorde van beginjaar.

Jaar/jaren	Soort telling	Gebied in de Kempen	Frequentie van tellen	Geteld in de Kempen	Welke soorten	Eenheid van registreren (per vogelsoort)	Bron
1976/77-1979/80	Bekentelling	op en langs beken	2-3 tellingen per winter	135-145 km	selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal ex per traject per telling	Cornelissen 1985
1977/78-1981/82	Plassentellingen	vennen, plassen en afgravingen	1 telling per maand, nov. t/m maart		selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal per plas per telling	maandelijkse verslagen A. van Poppel en enkele van F. Neijts; van Poppel 1982
1978-83	Atlasproject	gehele Kempen	per maand, alle maanden	ca. 1000 km ²	alle soorten	aanwezigheid per atlasblok per maand	Bekhuis et al. 1987
1981/82-1985/86	Wintervogeltelling	agrarisch gebied	1 telling per winter, in januari	215-380 km ²	selectie van soorten	aantal ex/kilometerhok per telling, intekenen schaarse soorten	Ornis, van Poppel 1983b, van der Winden & Heijnen 1986
1981/82-2011/12	Wintervogeltelling Peelregio	agrarisch gebied Lierop-Someren-Diepenhoek	1 telling per winter, in januari	170 km ² waarvan ca. 1/3	selectie van soorten	aantal ex/kilometerhok per telling, intekenen schaarse soorten	Benders 1983, 1984, van Seggelen 2011a, 2011b, 2012

Jaar/jaren	Soort telling	Gebied in de Kempen	Frequentie van tellen	Geteld in de Kempen	Welke soorten	Einheid van registreren (per vogelsoort)	Bron
				in Kempen			
1983/84-1986/87	Plassentelling	vennen, plassen en afgravingen	3 tellingen per win-ter (2 in 1983/84)		selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal per plas per telling	Peeters 1984a, 1984b, 1984c, 1985, Busink & Nas 1996
1983/84-1987/88	Bekentelling	op en langs beken	3 tellingen per win-ter (2 in 1983/84)	55-160 km	selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal ex per traject per telling	Peeters 1984a, 1984b, 1984c, 1985, Nas 1994, Busink & Nas 1996
1994/95-1997/98	Bekentelling	op en langs beken	3 tellingen per winter	ca. 150 km	selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal ex per traject per telling	Busink & Nas 2004
1995/96, 1997/98-2024/25	Wintervogeltelling	agrarisch gebied	1 telling per winter, in januari	80-350 km ² (meestal >200km ²)	selectie van soorten	aantal ex/kilometerhok per telling, intekenen schaarse soorten	Ornis, Wouters 1997b, 1999b, 2000a, 2000b, 2000c, 2015
1996/97-1997/98	Plassentelling	deel van de vennen, plassen en afgravingen			selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal per plas per telling	Busink & Nas 2004
1998-2000	Atlasproject in wintermaanden	gehele Kempen	per maand, december t/m februari	ca. 1000 km ²	alle soorten	aanwezigheid per atlasblok per maand, met evt. schatting aantal ex	Hustings & Koffijberg 2018
2004/05-2011/12	Bekentelling	op en langs beken	3 tellingen per per winter?		selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal ex per traject	ongepubl., locatie gegevens niet bekend (verloren?)
2004/05-2011/12	Plassentelling	vennen, plassen en afgravingen	3 tellingen per per winter?		selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten	aantal per plas	ongepubl., locatie gegevens niet bekend (verloren?)
2013-2015	Atlasproject	gehele Kempen	per maand, december t/m februari	ca. 1000 km ²	alle soorten	aanwezigheid, met evt. schatting aantal, per atlasblok in de winter (voor schaarsere soorten); aanwezigheid/ geturfd aantal per kilometer-hok in gouden grid in de winter	Hustings & Koffijberg 2018
2013-2018	Bekentelling (in januari)	deel van Tongelreep en Keersop	1 telling per winter, in januari	16 km	selectie water/oever-soorten + meeneem-soorten		van Gompel et al. 2018

Bijlage 7. Slaapplaatsstellingen in de Kempen. Op volgorde van eerste teljaar.

Jaar/periode	Soort(groep)	Gebied(en)	Bron
maart 1975	kraaien	Groote Heide	Ornis
1977/78-1982/83	Blauwe Kiekendief	Cartierheide	Cornelissen 1987
sep & nov 1979	meeuwen en kraaien	in sep. 11 telposten en nov. 6 telposten	Ornis
okt 1980	Wulp	Landschotse Heide	van Kessel 1980
mrt 1982	Wulp	Landschotse Heide	van Poppel 1982b
1991/92	kraaien	Philips Visvijvers	Deeben et al. 1992
jan/feb 1993	kraaien	Heesterakker (Eindhoven)	Busink 1993
nov 1996-feb 1998	meeuwen	AquaBest en De Hurk (Eindhoven)	Lensink 2016
jan/feb 1997	meeuwen	Helmond, Budel-Dorplein	Lensink 2016
2001/02 t/m 2003/04	Blauwe Kiekendief	Cartierheide, Landschotse Heide, Reuselse Moeren	Wouters 2021c, 2003, 2004, 2005a
2005/06-2018/19	Grote Zilverreiger	alle bekende slaapplaatsen in Kempen en Peel	Kastelijn 2006, van den Heuvel & Kastelijn 2011, 2021
okt. 2014	Spreeuw	Visvijvers Valkenswaard	Kolsters et al. 2014
vanaf 2019/20	Grote Zilverreiger	bijna alle bekende slaapplaatsen	Sovon
vanaf 2019/20	Blauwe Kiekendief	Cartierheide	Heijnen & van Nunen 2024
2021/22-2024/25	Halsbandparkiet	Veldhoven en Eindhoven	Hijnen & Sloendregt 2025
2023/24-2024/25	Blauwe Kiekendief	Groote Heide	van Hiele 2025
sep. 2021	Witte Kwikstaart	Veldhoven	Sloendregt & Valkonet-Huyskes 2021

Bijlage 8. Actuele landelijke en provinciale vogelmeetnetten die ook in de Kempen worden uitgevoerd. Op volgorde van startjaar.

Jaar/jaren	Naam meetnet	Eenheid van tellen	Frequentie van tellen	Welke soorten	Eenheid van registreren (per vogelsoort)	Organisator
vanaf 1978	PTT (Punt Transect Tellingen)	route met 20 telpunten	1 telling per winter, in december	alle soorten	aantal ex per telpunt per xx minuten	Sovon
vanaf 1984	BMP (Broedvogel Monitoring Project). Er zijn vijf varianten: BMP-A: alle soorten, BMP-B: schaarse soorten, BMP-Z/E: zeldzame of enkele soorten, BMP-W: weidevogels, BMP-R: roofvogels	telgebied (plot), grootte is afhankelijk van variant	jaarlijks (broed-seizoen)	afhankelijk van variant	aantal territoria per plot per jaar	Sovon
vanaf 1994	Meetnet broedvogels Provincie Noord-Brabant	telgebied (plot)	jaarlijks (broed-seizoen)	zeldzame en schaarse soorten van weiden, struwelen en natuurgebieden	aantal territoria per plot per jaar	Provincie Noord-Brabant
vanaf 1995	CES (Constant Effort Sites; ringonder-zoek)	vaste mistnet-opstelling	12 ochtenden in broedseizoen	zangvogels	geslacht, leeftijd en biometrie per individu per vangdatum	Vogeltrekstation & Sovon
vanaf 2007	MUS (Meetnet Urbane Soorten)	postcodegebied met 8-12 telpunten	3 tellingen per broedseizoen	algemene soorten in stedelijk gebied	aantal ex per 5 minuten	Sovon
vanaf 2009	Meetnet Slaapplaatsen	slaapplaats	2 tellingen per winter	watervogels die op gezamenlijke slaapplaatsen verblijven	aantal ex per slaapplaats per telling	Sovon
vanaf 2011	MAS (Meetnet Agrarische Soorten)	route met ≥ 5 telpunten	4 tellingen per broedseizoen	soorten van agrarisch gebied	aantal (mogelijke) territoria per 10 minuten	Sovon
vanaf 2019	LiveAtlas	variabel	variabel	alle soorten	aantal ex per lijstje	Sovon

Bijlage 9. Regionale werkgroepen anno 2025 die zich bezig houden met vogelonderzoek.

Naam (klik voor website)
Natuur- en (weide)vogelvereniging Reusel-De Mierden
Plattelandsvereniging Hei Heg en Hoogeind Leende
Stichting Stadsnatuur Eindhoven
Uilenwerkgroepen Oisterwijk
Vogelwerkgroep IVN Asten-Someren (VWG De Peel)
Vogelwerkgroep IVN Cranendonck
Vogelwerkgroep IVN De Kempen
Vogelwerkgroep IVN Geldrop
Vogelwerkgroep IVN Heeze Leende
Vogelwerkgroep IVN Helmond
Vogelwerkgroep IVN Mierlo
Vogelwerkgroep IVN Nuenen
Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard Waale
Vogelwerkgroep IVN Veldhoven Eindhoven Vessem
Vogelwerkgroep KNNV Eindhoven
Vogelwerkgroep Midden-Brabant
Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant

Bijlage 10. Kaart van de Kempen (bron: [PDOK](#)). De blauwe lijn is de begrenzing zoals die in de twee artikelen werd gehanteerd.

